

REPUBLIKA SLOVENIJA
VLADA REPUBLIKE SLOVENIJE

Gregorčičeva 20–25, SI-1001 Ljubljana

T: +386 1 478 1000

F: +386 1 478 1607

E: gp.gs@gov.si

<http://www.vlada.si/>

Številka: 36100-4/2018/4

Datum: 18. 10. 2018

DRŽAVNA RUDARSKA STRATEGIJA

GOSPODARJENJE Z MINERALNIMI SUROVINAMI

OKTOBER 2018

Kazalo

UVODNO	4
Uporabljeni izrazi	5
1 OZADJE.....	7
1.1 Uvod.....	7
1.2 Državni zakonski okvir	8
1.2.1 Zakonodaja s področja rudarstva	8
1.2.2 Druga pomembna zakonodaja.....	8
1.2.3 Politike in strategije razvoja v Sloveniji.....	9
1.2.4 Javni interes.....	9
1.2.5 Sprejemanje dokumentov urejanja prostora na lokalni ravni	10
1.2.6 Povezava med prostorskim načrtovanjem in državno rudarsko strategijo	11
1.3 Priporočila in smernice Evropske unije	14
2 RAZVOJNE MOŽNOSTI IN ANALIZA URAVNOTEŽENE OSKRBE Z MINERALNIMI SUROVINAMI	18
2.1 Razvojne možnosti	18
2.2 Vrste in delitve mineralnih surovin v Sloveniji	20
2.3 Poglavitni elementi državne rudarske strategije	23
2.3.1 Trajnostna in učinkovita raba virov.....	23
2.3.2 Razvojni izzivi, raziskave in razvoj	23
2.3.3 Ugotavljanje skladnosti z državno rudarsko strategijo za pridobitev dovoljenja za raziskovanje in koncesije za izkoriščanje	24
2.4 Analiza uravnotežene oskrbe z mineralnimi surovinami za gradbeništvo	25
2.5 Analiza plačil koncesnin za pridobljene količine mineralnih surovin.....	26
3 CILJI DRŽAVNE RUDARSKE STRATEGIJE	27
3.1 Splošni in temeljni cilji	27
3.2 Usmeritve državne rudarske strategije	29
4 IZVAJANJE DRŽAVNE RUDARSKE STRATEGIJE	32
4.1 Načela izvajanja strategije.....	32
4.2 Pogoji za izvajanje strategije.....	33
4.2.1 Temeljni pogoji	33
4.2.2 Organiziranost in pristojnosti ministrstva, zadolženega za področje rudarstva, in dejavnosti rudarske javne službe	34

4.2.3 Kakovost proizvodov	34
4.3 Ukrepi in izvajanje strategije za doseganje ciljev.....	34
4.3.1 Cilj: Optimizacija postopkov pridobivanja dovoljenja za raziskovanje in koncesije za izkoriščanje mineralne surovine	35
4.3.2 Cilj: Zmanjšanje števila nelegalnih kopov	35
4.3.3 Cilj: Povečanje saniranih površin	36
4.3.4 Cilj: Približevanje trajnostni oskrbi z mineralnimi surovinami – možni prostor za izkoriščanje	36
4.4 Kazalci stanja okolja v povezavi z rudarjenjem.....	38
4.5 Organizacija mreže lokacij pridobivanja mineralnih surovin za gradbeništvo – oskrba s kamenimi agregati	40
4.6 Akcijski načrt za izvajanje državne rudarske strategije.....	42
5 LITERATURA IN VIRI.....	43
PRILOGA 1: Analiza uravnotežene oskrbe z mineralnimi surovinami za gradbeništvo za obdobje 1983–2015	44
PRILOGA 2: Akcijski načrt za izvajanje državne rudarske strategije	52
PRILOGA 3: Kazalci stanja okolja v povezavi z rudarjenjem	59
PRILOGA 4: Omilitveni ukrepi	61
PRILOGA 5: Analiza plačil z vidika višine koncesnin za navedeno leto	64

UVODNO

Rudarstvo je zelo pomembna gospodarska dejavnost, ki oskrbuje družbo z mineralnimi surovinami. Pri tem je tesno povezana z drugimi gospodarskimi in družbenimi procesi.

Rudarstvo vpleta ljudi različnih strok, ki sodelujejo pri oblikovanju soglasja o vrednotah med gospodarsko smotrnostjo in družbeno sprejemljivostjo dejavnosti.

Državna rudarska strategija (DRS) je temeljni dokument, s katerim se določajo cilji, usmeritve in pogoji za usklajeno raziskovanje in izkoriščanje mineralnih surovin v Republiki Sloveniji oz. gospodarjenje z njimi ob upoštevanju posebnosti in razširjenosti posameznih mineralnih surovin v posameznih območjih in potreb trga po njihovem gospodarskem izkoriščanju.

Osnovni cilj državne rudarske strategije je:

gospodarjenje, ki omogoča zagotavljanje mineralnih surovin ter ohranjanje dostopnosti naravnih virov sedanji in prihodnji generaciji po načelih trajnostnega razvoja.

Državna rudarska strategija vsebuje smernice, ki naj bi olajšale tako oskrbo.

Temeljno načelo trajnostnega razvoja pri gospodarjenju z mineralnimi surovinami je uravnoteženost med gospodarskimi, okoljevarstvenimi in družbenimi vidiki.

Gospodarski vidik zajema racionalno gospodarjenje (raziskave, izkoriščanje, oskrba in sanacije) z namenom zagotavljati družbi potrebne mineralne surovine ob povečevanju dodane vrednosti ter varovati dostop do njih.

Okoljevarstveni vidik je zmanjšanje negativnih vplivov izkoriščanja na okolje.

Družbeno sprejemljivost izkoriščanja, ki je temeljni družbeni vidik gospodarjenja, je mogoče doseči s partnerstvom, ustreznim zakonskim okvirom, izobraževanjem in komuniciranjem.

Uporabljeni izrazi

Izrazi, uporabljeni v državni rudarski strategiji, so opredeljeni v Zakonu o rudarstvu (ZRud-1, 2. člen) in podzakonskih aktih (Pravilnik o klasifikaciji in kategorizaciji zalog in virov nafte, kondenzatov in naravnih plinov ter Pravilnik o klasifikaciji in kategorizaciji zalog in virov trdnih mineralnih surovin (Uradni list RS, št. 36/06 in 61/10 – ZRud-1)) in imajo enak pomen. Posamezni izrazi so dodatno obrazloženi v nadaljevanju.

Biološka sanacija je nadaljevanje tehnične sanacije in sestoji iz priprave tal za ozelenitev – prekritje s plastjo kamnolomske jalovine, zemlje in humusa – zatravitev in zasaditev avtohtonih grmovnic in dreves.

Cilji izhajajo iz splošnih smernic in so lahko temeljni ali splošni.

Element: cilj lahko razgradimo na posamezne elemente zaradi konkretiziranja in njegovega doseganja na preglednejši način.

Evropski pravni red pomeni celotno zakonodajo, načela, politične usmeritve, sodno prakso Sodišča ES in obveznosti, ki so jih dogovorno sprejele države članice.

Gospodarjenje z mineralno surovino obsega vse postopke in dela, potrebne za njihovo optimalno izkoriščanje, kar vključuje podelitev rudarske pravice, izkoriščanje mineralne surovine in opustitev izkoriščanja. Gospodarjenje z mineralnimi surovinami je v pristojnosti države, ki ureja, načrtuje in nadzira raziskovanje in izkoriščanje mineralnih surovin z namenom zagotoviti njihovo optimalno izkoriščanje v skladu z načeli varstva okolja in naravnih vrednot. Gospodarjenje z mineralnimi surovinami obsega celoten rudarski cikel od raziskav, odpiranja, izkoriščanja do zapiranja in sanacije. Ob tem vključuje tudi del življenjskega cikla materiala/proizvoda, del recikliranja in odlaganja, manj pa predelavo/izdelavo končnega izdelka ter njegovo uporabo. Osnovni dejavnosti gospodarjenja z mineralnimi surovinami sta raziskovanje in izkoriščanje mineralnih surovin. K njim v zadnjih desetletjih v industrijsko razvitih državah prištevajo tudi sanacije površin, degradiranih z rudarskimi deli.

Kazalci so informacije, ki kažejo na (ne)doseganje ciljev strategije in njeno dejansko učinkovitost. Z uporabo kazalcev se izvaja spremljanje programa.

Lokacija pomeni raziskovalni prostor ali osnovni pridobivalni prostor ali osnovni pridobivalni prostor in vse njegove širitve z istim koncesionarjem.

Mineralne surovine (MS) so vse organske in neorganske naravne surovine, ki se nahajajo v trdnem, tekočem ali plinastem stanju v naravnih ležiščih, raztopinah, nanosih ali jaloviščih.

Načela določajo način doseganja cilja.

Operativna izhodišča temeljijo na dejanskem trenutnem stanju in nerešenih vprašanjih ter spoprijemanju z izzivi in njihovem reševanju.

Pogoji izvajanja omejujejo področje in način izvajanja strategije zaradi preprečevanja morebitnih negativnih stranskih učinkov.

Politika v ožjem smislu pomeni usmerjanje družbe s pomočjo države. V širšem smislu pa politika pomeni usmerjanje človekove dejavnosti katere koli vrste v določeni smeri, tj. za

uresničevanje določenega cilja. Za politično delovanje je značilno, da je odločanje in izvajanje odločitev odvisno od mreže formalnih in neformalnih povezav med osebami (akterji). Politično delovanje v sodobnih družbah ni enotno, zato je upravičeno govoriti o politikah, torej v množini.

Možni prostor je prostor brez rudarske pravice, kjer se nahajajo viri mineralnih surovin, ugotovljeni z raziskovalnimi deli, torej mineralne zmogljivosti, ki bi se glede na potrebe družbe oz. trga v prihodnje pod določenimi pogoji lahko izkoriščale. Zagotoviti je treba dostop (se ne načrtuje druga raba) do možnega prostora zaradi morebitnega izkoriščanja v prihodnje.

Pridobivalni prostor je z naravnimi ali umetnimi črtami omejen del zemeljske površine in globine pod njo, določene z rudarskim koncesijskim aktom.

Pridobivanje mineralnih surovin vključuje vsa potrebna dela, da se pride do mineralne surovine z odkopavanjem njenega ležišča ali vrtanjem vanj, da se ležišče mineralne surovine pripravi za izkopavanje oziroma črpanje, da se mineralna surovina izkoplje oziroma se izvede njeno črpanje in da se mineralna surovina prepelje na obogatitev oziroma vključi v predelavo.

Raziskovalna rudarska dela so dela, namenjena raziskovanju mineralnih surovin, zaradi katerih se ne spreminja raba prostora in se razvrščajo v raziskovalne izkope, raziskovalne jaške in raziskovalne vrtine.

Raziskovalni prostor je z naravnimi ali umetnimi črtami omejen del zemeljske površine, določene z dovoljenjem za raziskovanje, ki ni omejen v globino.

Rudarski odpadki je odpadki, ki nastane pri raziskovanju, pridobivanju, bogatenju in skladiščenju mineralnih surovin.

Strategija je dolgoročni načrt dejanj, potrebnih za reševanje težav pri doseganju določenega cilja.

Tehnična sanacija pomeni oblikovanje končnih brežin etaž z ublažitvijo naklonov, delnim zasutjem izkoriščenih delov in primernim oblikovanjem novonastalih površin tako, da se čim manj moteče vključijo v prvotno okolje.

Urbano rudarjenje pomeni različne procese recikliranja (predelave in ponovne uporabe) tako posameznih komponent kot osnovnih delov različnih proizvodov, industrijskih in stanovanjskih objektov ter različnih vrst odpadkov.

1 OZADJE

1.1 Uvod

Rudarstvo ima v Sloveniji dolgo tradicijo in tudi pomembno mesto v svetovnem merilu. V preteklosti je imel pomembno vlogo pri proizvodnji živega srebra idrijski rudnik, v katerem so skoraj pol tisočletja izkopavali živosrebrovo rudo. S padcem cen zaradi spremembe tehnologije v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja se je začela proizvodnja zmanjševati do popolnega prenehanja izkopavanja v letu 1995.

Rudarjenje v Mežiški dolini sega v 17. stoletje, ko je bila podeljena prva rudarska pravica in postavljena prva topilnica v Žerjavu. Rudarjenje je s krajšimi prekinitvami potekalo do leta 1993. V 330 letih delovanja je bilo odkopanih 19 milijonov ton svinčeve rude, v topilnici pa je bilo pridobljenih 1 milijon ton svinca.

Edini večji podzemni rudnik, ki je bil odprt po drugi svetovni vojni, je bil Rudnik urana Žirovski vrh. Zaradi tržnih razmer na svetovnih trgih (padec cene urana) je od devetdesetih let prejšnjega stoletja v fazi zapiranja. Proizvodnja ne poteka več (jama je zaprta), nad odlagališčem rudarske jalovine Jazbec poteka nadzor v okviru državne gospodarske javne službe, odlagališče hidrometalurške jalovine Boršt pa je v fazi sanacije.

V zadnjih dveh desetletjih se je v petih kamnolomih v Sloveniji začelo podzemno pridobivanje naravnega kamna.

V zadnjih desetletjih so bili postopno zaprti vsi podzemni rudniki kovin in večina premogovnikov. Rudnik Trbovlje - Hrastnik je v fazi zapiranja, danes pridobivanje premoga poteka le še v Premogovniku Velenje. Pri Lendavi poteka pridobivanje nafte in plina. Velik del slovenskega rudarstva temelji na obstoječih površinskih kopih nekovinskih mineralnih surovin, predvsem mineralnih surovin za gradbeništvo.

Mineralne surovine so pomemben dejavnik družbenega razvoja. So rudno bogastvo in kot naravni vir v lasti Republike Slovenije (Zakon o rudarstvu, Ustava Republike Slovenije). Razvrščamo jih na energetske, kovinske, nekovinske in druge mineralne surovine (ZRud-1, 4. člen). So gonilo gospodarske rasti in napredka. Države, ki so bogate z njimi, nadzirajo in usmerjajo tržne odnose ter tako vplivajo na svetovne politične odločitve. Slovenija spada v skupino držav, ki imajo malo surovin in nimajo pomembne vloge na svetovnih trgih. S pridružitvijo Evropski uniji se sprejemajo splošne politike in smernice tudi na evropski ravni.

Izdelavo državne rudarske strategije predpisuje Zakon o rudarstvu (Uradni list RS, št. 14/14 – uradno prečiščeno besedilo in 61/17 – GZ; ZRud-1).[1] Državna rudarska strategija (v nadaljnjem besedilu: DRS) je temeljni dokument, s katerim se določijo cilji, usmeritve in pogoji za usklajeno raziskovanje in izkoriščanje mineralnih surovin, najvišja stopnja njihovega izkoriščanja in pogoji za njihovo načrtovano izkoriščanje oziroma sanacija degradiranih površin na ozemlju Republike Slovenije.

DRS temelji na:

- zakonskih temeljih pravnega reda Slovenije,
- priporočilih in smernicah Evropske unije ter
- razvojnih možnosti in analizi uravnotežene oskrbe z mineralnimi surovinami.

DRS nadomešča dosednji Državni program gospodarjenja z mineralnimi surovinami – splošni načrt, sprejet s Sklepom Vlade Republike Slovenije št. 36100-5/2009/6 z dne 9. 4. 2009 (154. člen ZRud-1).

1.2 Državni zakonski okvir

1.2.1 Zakonodaja s področja rudarstva

- Zakon o rudarstvu (ZRud-1) (Uradni list RS, št. 14/14 – uradno prečiščeno besedilo in 61/17 – GZ), v angleščini: *Mining Act (Official Gazette RS, No. 14/14 – official consolidated text and 61/17 – GZ)*,[1] in njegovi podzakonski akti
- Državni program gospodarjenja z mineralnimi surovinami (sklep vlade z dne 9. 4. 2009), v angleščini: *National Mineral Resource Management Program (adopted by Slovenian government in April 2009)*.

1.2.2 Druga pomembna zakonodaja

- Zakon o urejanju prostora (ZUreP-2) (Uradni list RS, št. 61/17), v angleščini: *Spatial Management Act (Official Gazette RS, No. 61/17)*[2] in njegovi podzakonski akti,
- Zakon o varstvu okolja (ZVO-1) (Uradni list, št. 39/06 – uradno prečiščeno besedilo, 49/06 – ZMetD, 66/06 – odl. US, 33/07 – ZPNačrt, 57/08 – ZFO-1A, 70/08, 108/09, 108/09 – ZPNačrt-A, 48/12, 57/12, 92/13, 56/15, 102/15, 30/16 in 61/17 – GZ), v angleščini: *Environmental Protection Act (Official Gazette RS, No. 39/06 – official consolidated text, 49/06 – ZMetD, 66/06 – odl. US, 33/07 – ZPNačrt, 57/08 – ZFO-1A, 70/08, 108/09, 108/09 – ZPNačrt-A, 48/12, 57/12, 92/13, 56/15, 102/15, 30/16, 61/17 – GZ in 21/18 – ZNOrg)*,[3] in njegovi podzakonski akti,
- Zakon o vodah (ZV-1) (Uradni list RS, št. 67/02, 2/04 – ZZdrl-A, 41/04 – ZVO-1, 57/08, 57/12, 100/13, 40/14 in 56/15), v angleščini: *Waters Act (Official Gazette RS, No. 67/02, 2/04 – ZZdrl-A, 41/04 – ZVO-1, 57/08, 57/12, 100/13, 40/14 in 56/15)*,[4] in njegovi podzakonski akti,
- Gradbeni zakon (GZ) (Uradni list RS, št. 61/17 in 72/17 – popr.), v angleščini: *Building Act (Official Gazette RS, No. 61/17 in 72/17 – corr.)*. [5] in njegovi podzakonski akti.

1.2.3 Politike in strategije razvoja v Sloveniji

Strategija razvoja Slovenije 2030 in Strategija prostorskega razvoja Slovenije (2004, SPRS, dokument v fazi prenove) sta državna dokumenta, ki predstavljata nov razvojni okvir Slovenije.

Strategija razvoja Slovenije 2030 (SRS) je nov razvojni okvir, ki v ospredje postavlja ljudi in kakovost življenja, kar je tudi ključni cilj tega novega krovnega dokumenta države. Med cilje razvoja Slovenije med drugim uvršča: gospodarsko stabilnost, nizkoogljično krožno gospodarstvo in trajnostno upravljanje naravnih virov. Slovenija postopoma napreduje na področju kakovosti življenja in gospodarskega razvoja, zmanjšujejo se tudi obremenitve okolja. Razvojne zmogljivosti se lahko izrabljajo z uravnoteženim gospodarskim, okoljskim in družbenim razvojem, skratka razvojem, ki bo dal priložnost vsem, ki upošteva omejitve in zmožnosti planeta ter ustvarja razmere in priložnosti za sedanje in prihodnje rodove.

Strategija prostorskega razvoja Slovenije (2004, SPRS) je temeljni državni dokument o usmerjanju razvoja v prostoru in izhaja iz upoštevanja družbenih, gospodarskih in okoljskih dejavnikov prostorskega razvoja. Podaja okvir za prostorski razvoj na celotnem ozemlju države in določa zasnovo urejanja prostora, njegovo rabo in varstvo. Ureja razvoj krajine in rabo naravnih virov, med katere spadajo tudi mineralne surovine, pomembne za prostorski razvoj države in kakovost bivanja, pri čemer se zagotavlja stopnjo samooskrbe in neodvisnost države od tujih virov, ki jo je glede na razpoložljivost gospodarsko izkoristljivih naravnih virov, družbeno sprejemljivost izrabe in čim manjše okoljske vplive mogoče doseči.

Energetski zakon (EZ-1) (Uradni list RS, št. 17/14 in 81/15) se dotika tudi področja mineralnih surovin, in sicer iz področja oskrbe z energenti: premog, zemeljski plin in naftni derivati.

Energetski zakon predvideva pripravo tudi energetskega koncepta Slovenije (v nadaljnjem besedilu: EKS), ki je osnovni razvojni dokument, v katerem je predstavljen državni energetski program in ga na predlog Vlade Republike Slovenije z resolucijo sprejme Državni zbor Republike Slovenije. Z EKS, ki je v fazi priprave, se na podlagi projekcij gospodarskega, okoljskega in družbenega razvoja države ter na podlagi sprejetih mednarodnih obvez določijo cilji zanesljive, trajnostne in konkurenčne oskrbe z energijo za obdobje prihodnjih 20 let in okvirno za 40 let.

EKS tako v skladu z Energetskim zakonom podaja usmeritve in vizijo energetske politike Slovenije, ki bodo v bolj konkretni obliki ukrepov določeni v prihodnjih akcijskih načrtih. EKS je dokument usmerjevalne narave in se zato ne opredeljuje do posameznih konkretnih projektov. Določa strateške cilje in usmeritve do leta 2030 ter okvirne cilje do leta 2050 in tako postavlja izhodišča za nadaljnje odločitve pri zagotavljanju zanesljive oskrbe z energijo na trajnosten in konkurenčen način.

1.2.4 Javni interes

Določbe ZRud-1, ki se nanašajo na mineralne surovine v javnem interesu, so: 9. člen (namen in vsebina državne rudarske strategije), 12. člen (mineralne surovine v javnem interesu), 62. člen (možnost razglasitve rudarskega prostora v javno korist), 63. člen (strokovne podlage za razglasitev rudarskega prostora v javno korist), 64. člen (razglasitev rudarskega prostora v javno korist), 65. člen (posledice razglasitve rudarskega prostora v javno korist) ter 66. člen (prenehanje in spremembe rudarskega prostora v javno korist).

Javni interes glede izkoriščanja mineralnih surovin se pojavi takrat, ko so njihova ležišča na območjih, na katerih bi bilo z njihovim izkoriščanjem mogoče pospešiti gospodarski in družbeni razvoj, zmanjšati prevozne stroške zaradi njihove uporabe ter stabilizirati trg take mineralne surovine ali proizvodov, ki so odvisni od nje, ob skrbi za varstvo okolja. V to skupino se po zakonu uvrščajo energetske mineralne surovine.

Minister, pristojen za rudarstvo, predlaga vladi izdajo uredbe o razglasitvi rudarskega prostora v javno korist (64. člen ZRud-1), če na podlagi obrazloženega in utemeljenega predloga ene ali več samoupravnih lokalnih skupnosti ali na podlagi poprej opravljene analize ugotovi, da bo mogoče z izkoriščanjem določene vrste mineralne surovine na določenem območju zagotoviti pospešen gospodarski in družbeni razvoj ter varstvo okolja.

Če se v času veljavnosti uredbe o razglasitvi rudarskega prostora v javno korist ne začne izkoriščanje mineralnih surovin na območju, ki ga opredeljuje uredba, ta po preteku v njej določenega časa preneha veljati. Uredba o razglasitvi rudarskega prostora v javno korist se lahko spremeni, če se za del območja, ki ga opredeljuje tak akt, sprejme tak predpis s področja urejanja prostora, zaradi katerega bi bilo izkoriščanje mineralne surovine v takem delu trajno onemogočeno.

Zaradi zmanjševanja energetske odvisnosti Republike Slovenije od uvoza energentov se šteje, da je raziskovanje in izkoriščanje energetskih mineralnih surovin na celotnem ozemlju Republike Slovenije v javnem interesu. Politika izkoriščanja energetskih mineralnih surovin je določena v EKS.

1.2.5 Sprejemanje dokumentov urejanja prostora na lokalni ravni

Ministrstvo, pristojno za rudarstvo, sodeluje z drugimi nosilci urejanja prostora pri pripravi smernic in mnenj k prostorskim aktom. Občina, ki je pristojna za določanje ciljev in izhodišč prostorskega razvoja občine, mora v skladu z drugim odstavkom 11. člena ZRud-1 izdelati tudi rudarsko-geološke študije in na njihovi podlagi, v skladu z DRS, v svojih razvojnih dokumentih načrtovati potrebe in način oskrbe z mineralnimi surovinami ter jih vključevati v prostorske akte za rudarstvo.

Študija podaja oceno stanja in ovrednotenje nahajališč mineralnih surovin, opredeli mineralno surovino, lego v prostoru, oceni količino odvzete mineralne surovine in dimenzije posameznega odkopa ter oceno perspektivnosti z vidika nadaljnjega izkoriščanja mineralnih surovin.

Opredelitev nahajališč mineralnih surovin po perspektivnosti

Perspektivna nahajališča se opredeljujejo in ocenjujejo na podlagi naslednjih meril:

- zadostna količina virov mineralne surovine,
- ustrezna kakovost mineralne surovine,
- primerna oddaljenost od naselja,

- primerna dostopnost,
- bližina industrijskih in predelovalnih obratov ter drugih možnih uporabnikov,
- primerna oddaljenost drugih nahajališč iste mineralne surovine glede na potrebe,
- okoljska sprejemljivost.

Neperspektivna nahajališča, opredeljena na podlagi v nadaljevanju naštetih meril, pa se označijo za »potrebna sanacije« ali že sanirana oz. samosanirana:

- premajhna količina virov in neustrezna kakovost mineralne surovine,
- bližina naselja,
- težavna dostopnost,
- prevelika gostota obstoječih lokacij odvzema glede na potrebe.

Na podlagi tako izdelanih dokumentov bo izdelana dolgoročna usmeritev za preskrbo z mineralnimi surovinami na lokalni in državni ravni.

1.2.6 Povezava med prostorskim načrtovanjem in državno rudarsko strategijo

Prostorsko načrtovanje je sestavni del urejanja prostora. Omogoča skladen prostorski razvoj z obravnavo in usklajevanjem različnih potreb in interesov razvoja z javnimi koristmi na področjih varstva okolja, ohranjanja narave in kulturne dediščine, varstva naravnih virov, obrambe in varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami.

Država je na področju urejanja prostora med drugim pristojna za: določanje ciljev prostorskega razvoja države; določanje izhodišč, pravil in smernic za urejanje prostora; izvedbo postopka državnega prostorskega načrtovanja in izvajanje nadzora nad zakonitostjo prostorskega načrtovanja na ravni občin.

Občina je na področju urejanja prostora med drugim pristojna za: določanje ciljev in izhodišč prostorskega razvoja občine in načrtovanje prostorskih ureditev lokalnega pomena ter določanje namenske rabe prostora in prostorskih izvedbenih pogojev na svojem območju s prostorskimi akti.

DRS je strokovna podlaga pri izdelovanju in sprejemanju dokumentov urejanja prostora. Samoupravne lokalne skupnosti morajo za svoja območja izdelati rudarsko-geološke študije in na njihovi podlagi, v skladu z državno rudarsko strategijo, v svojih razvojnih dokumentih načrtovati potrebe in način oskrbe z mineralnimi surovinami ter jih vključevati v prostorske akte za rudarstvo (11. člen ZRud-1).

Ministrstvo, pristojno za rudarstvo, je eden od nosilcev urejanja prostora in mora zagotoviti strokovne podlage, smernice in mnenja s področja prostorskega načrtovanja v zvezi s področjem rudarstva oz. mineralnih surovin. Ob pozivu prostorskega sektorja nosilcu urejanja prostora s področja rudarstva/mineralne surovine (ministrstvo, pristojno za rudarstvo), da se v procesu priprave prostorskih aktov opredeli do načrtovanih posegov v prostor, Geološki zavod Slovenije (v nadaljnjem besedilu: GeoZS) pripravi strokovno

dokumentacijo v analogni in digitalni obliki v skladu s predpisi, ki urejajo to področje, in jo pošlje ministrstvu.

Ministrstvo, pristojno za rudarstvo, načrtovalcem prostora poleg pridobivalnih in raziskovalnih prostorov sporoča tudi možne prostore mineralnih surovin.

Podatke o možnih prostorih in opuščenih površinskih kopih GeoZS zajema iz strokovne dokumentacije svojega arhiva ter jih dopolnjuje s terenskimi pregledi.

Za nove prostorske ureditve za izkoriščanje mineralnih surovin, pa tudi za sanacije obstoječih se pripravljajo OPPN (občinski podrobni prostorski načrti), za katere Ministrstvo za okolje in prostor od primera do primera odloči, ali je zanje treba izvesti postopek celovite presoje vplivov na okolje (CPVO) v skladu z veljavno okoljsko zakonodajo. Za nadzor nad sanacijo oz. za zagotovitev, da se pridobivalni prostor s podeljeno rudarsko pravico ustrezno sanira, je pristojna rudarska inšpekcija.

Določbe Zakona o rudarstvu (ZRud-1), ki se nanašajo na prostorsko načrtovanje, so: 11. člen (izvajanje državne rudarske strategije), 35. člen (pogoji za izdajo rudarskega koncesijskega akta), 36. člen (skladnost z dokumenti urejanja prostora), 38. člen (posledica objave rudarskega koncesijskega akta), 62. člen (možnost razglasitve rudarskega prostora v javno korist), 63. člen (strokovne podlage za razglasitev rudarskega prostora v javno korist), 64. člen (razglasitev rudarskega prostora v javno korist), 65. člen (posledice razglasitve rudarskega prostora v javno korist), 66. člen (prenehanje in spremembe rudarskega prostora v javno korist), 101. člen (pogoji pri izdelavi rudarske tehnične dokumentacije) ter 151. člen (opredelitev prostorskih aktov, namenjenih rudarstvu).

V vseh naštetih členih ZRud-1 opredeljuje pridobivalne prostore, ki morajo biti v skladu s prostorskimi akti.

Pri načrtovanju prostorske ureditve je treba upoštevati določbe Zakona o urejanju prostora (ZUreP-2). Vsebinska pravila urejanja prostora so določena v 13. do 37. členu tega zakona. Na rudarstvo se nanaša 32. člen ZUreP-2, ki opredeljuje načrtovanje prostorskih ureditev v drugih ureditvenih območjih – da se torej lahko izven naselij načrtujejo nove prostorske ureditve za namene rabe naravnih dobrin in sanacijo opuščenih območij izkoriščanja. Na območjih urejanja kot namenska raba prostora, določena za namen izkoriščanja določene vrste mineralnih surovin, se na površju ne smejo graditi objekti, namenjeni za pozidavo.

Na podlagi določb ZRud-1 morata biti zemljišče pridobivalnega prostora in njegova raba v skladu z dokumenti urejanja prostora (36. člen ZRud-1).

Na podlagi **Odloka o strategiji prostorskega razvoja Slovenije (OdSPRS) (Uradni list RS, št. 76/04, 33/07 – ZPNačrt in 61/17 – ZUreP-2)** in **Uredbe o prostorskem redu Slovenije (Uradni list RS, št. 122/04, 33/07 – ZPNačrt in 61/17 – ZUreP-2)** še vedno velja strategija iz leta 2004, v pripravi pa je nova strategija prostorskega razvoja Slovenije, ki bo predvidoma sprejeta spomladi 2019.

Glede na prejšnjo navedbo je treba pri načrtovanju prostorske ureditve upoštevati, da **Uredba o prostorskem redu Slovenije** določa pravila za urejanje prostora, in sicer:

- Osnovna namenska raba prostora (18. člen): Območja osnovne namenske rabe so med drugim tudi območja mineralnih surovin.
- Podrobnejša namenska raba prostora (19. člen): Območja mineralnih surovin se lahko delijo na površine podrobnejše namenske rabe, in sicer na površine

nadzemnega pridobivalnega prostora in na površine podzemnega pridobivalnega prostora.

- Območja osnovne namenske rabe v sistemu krajine (69. člen): Območja osnovne namenske rabe v sistemu krajine obsegajo med drugim tudi območja mineralnih surovin.
- Prikaz območij mineralnih surovin (79. člen): Zasnova oskrbe z mineralnimi surovinami se prikaže v strategiji prostorskega razvoja občine v okviru zasnove razmestitve dejavnosti v prostoru in v zasnovah posameznih sistemov lokalnega pomena v prostoru.
 - Območja mineralnih surovin se natančneje prikažejo v OPN (občinski prostorski načrti), kjer se kot skupine namenske rabe prikažejo površine pridobivalnega prostora. Območja mineralnih surovin, ki so varovana s predpisi s področja rudarstva, so zajeta v zbirki pravnih režimov in jih je pri načrtovanju in pripravi meril in pogojev v OPN občine treba upoštevati. Aktivnosti pridobivanja, raziskovanja in sanacije se v OPN občine lahko določijo s podrobnejšimi merili in pogoji za enote urejanja prostora. Območja raziskovanja in sanacije se v OPN določijo z enoto urejanja prostora.
- Obseg območij mineralnih surovin (80. člen): Območja mineralnih surovin obsegajo območja strateških, industrijskih in izjemnih mineralnih surovin ter mineralnih surovin za gradbeništvo.
- Načrtovanje v območjih mineralnih surovin (81. člen):
 - Pri izkoriščanju mineralnih surovin za gradbeništvo je treba zagotoviti postopno zapiranje manjših objektov in sanacijo nelegalnih kopov.
 - Število objektov se na regionalni ravni določi glede na okoljska, gospodarska in družbena merila, ki vključujejo tudi geološko ustreznost, zadostno količino zalog, dovolj veliko letno proizvodnjo, funkcionalno povezanost z uporabniki, transportni radij prodaje, vidno neizpostavljenost območij, primerno oddaljenost od poselitve.
 - Izkoriščanje obstoječih kopov oskrbe z mineralnimi surovinami za gradbeništvo ima prednost pred odpiranjem novih lokacij, razen kadar so obstoječi kopi v območjih večje ranljivosti prostora, varstvenih in ogroženih območjih po predpisih o vodah, območjih ohranjanja narave, območjih kulturne dediščine ali na vidno izpostavljenih legah.
 - Nove lokacije se odpirajo, kadar povečanju potreb po mineralnih surovinah za gradbeništvo z obstoječimi objekti ni mogoče zadostiti oziroma obstoječe lokacije ne omogočajo izkoriščanja in gospodarnega transporta rude. Nove lokacije se umeščajo na osnovi analize vidne izpostavljenosti, ki je sestavni del strokovnih podlag za pripravo prostorskih aktov lokalnih skupnosti.
 - Prednostno je treba sanirati lokacije odprtih kopov zlasti na:
 - gospodarsko neperspektivnih lokacijah;
 - območjih velikih razvrednotenj prostora ter večje ranljivosti naravnih in ustvarjenih sestavin prostora;
 - varstvenih, varovanih, zavarovanih ali ogroženih območjih po predpisih;
 - območjih prepoznavnosti krajine, na vidno izpostavljenih območjih in območjih varstva kulturne dediščine;
 - območjih, kjer je možno umeščati nove rabe prostora in je za to izkazan javni interes oziroma kjer je znan investitor, ter območjih nelegalnih kopov (upoštevati določbe uredbe, ki ureja načrt upravljanja

voda za vodni območji Donave in Jadranskega morja ter druge predpise na področju voda in varstva okolja).

- Pri sanacijah je treba upoštevati okoljske, ekonomske in družbene vidike.
- Načini sanacij so vzpostavitev v prvotno stanje, kot je bilo pred začetkom izkoriščanja in sukcesivnost naravnih procesov, kadar niso ogroženi varnost, zdravje in življenje ljudi.
- Kjer je mogoče, zlasti pa v nacionalnih območjih prepoznavnosti in varovanih območjih naravnih kakovosti, je treba spodbujati sprotno sanacijo degradiranih površin, na že izkoriščenih območjih še aktivnih kopov pa dokončno sanacijo.
- Kadar se na območju pridobivanja mineralnih surovin vzpostavijo pogoji za sekundarni biotop ali drugo območje, pomembno z vidika ohranjanja narave oziroma kulturne dediščine, ga je treba ustrezno sanirati.
- Pri sanaciji območij oskrbe z edinstvenimi mineralnimi surovinami mora oblika sanacije omogočati možnost za občasni odvzem manjših količin materiala, kadar za to obstajajo utemeljene potrebe.
- Na varstvenih, varovanih, zavarovanih ali ogroženih območjih je dovoljeno izkoriščanje mineralnih surovin v skladu s predpisi.
- Na območju pridobivanja mineralnih surovin se upošteva ohranjanje habitatnih tipov zavarovanih in ogroženih rastlinskih in živalskih vrst, in to z opuščanjem ali prilagajanjem rabe prostora na območju habitatnega tipa.
- Na območju pridobivanja mineralnih surovin je treba zagotoviti tudi površine oziroma objekte za skladiščenje, separacijo, odlaganje jalovine in za druge objekte, nujne za izvajanje rudarske dejavnosti in pripadajočo infrastrukturo.
- Če se pridobivanje strateških in industrijskih gospodarsko pomembnih mineralnih surovin opusti, je zaradi gospodarnosti treba ohraniti plansko varovanje vira.

1.3 Priporočila in smernice Evropske unije

Zadnji dve desetletji so mineralne surovine v Evropski uniji deležne precejšnje pozornosti; zanimanje zanje se je okrepilo zaradi povečane porabe in višjih cen, ki so posledica potreb hitro rastočih gospodarstev na drugih celinah. Evropska komisija se je leta 2008 odzvala s sporočilom »Pobuda za surovine – zagotavljanje preskrbe z nujno potrebnimi surovinami za rast in delovna mesta v Evropi«. Ta politični dokument pomeni predlog okvira za mineralne strategije in razvojne usmeritve. Dopolnitev tega okvira je Komisija predstavila leta 2011 v sporočilu »Reševanje izzivov na blagovnih borzah in na področju surovin«. Leto zatem je Komisija postavila še okvir izvajanja Pobude za surovine s sporočilom »Zagotavljanje surovin za blagostanje Evrope v prihodnosti – predlog za Evropsko partnerstvo za inovacije glede surovin«. Navedi je treba tudi Agendo 2030 (dokument Združenih narodov), ki v 15. cilju med drugim poudarja pomembnost tudi sanacije degradiranih območij. V nadaljevanju sta podrobneje predstavljena Pobuda za surovine in Evropsko partnerstvo za inovacije na temo surovin, ki sta pomembna dokumenta za slovenski prostor.

POBUDA ZA SUROVINE (*Raw Material Initiative*)

Sporočilo »Pobuda za surovine«[6] iz leta 2008 utemeljuje potrebo po evropskem okviru za strategije in razvojne usmeritve na področju mineralnih surovin. Evropska industrija, ki te surovine potrebuje, je izrazila potrebo po razvojnih usmeritvah, ker je postal dostop do njih zaznavno otežen. EU je zelo odvisna od uvoza kovinskih mineralnih surovin, saj je njena domača proizvodnja omejena na približno 3 % svetovne proizvodnje. EU je svetovna proizvajalka nekaterih industrijskih mineralnih surovin, a je predvsem neto uvoznik večine

izmed njih. Evropa razpolaga z zadostnimi količinami mineralnih surovin za gradbeništvo (agregati), otežen pa je dostop do njihovih nahajališč. Razpoložljivost agregatov iz regionalnih in lokalnih virov je ob upoštevanju prevoznih omejitev in stroškov prevoza ključna za gospodarski razvoj. Kovinske, delno tudi industrijske mineralne surovine, so v središču zanimanja Pobude za surovine. Pobuda predlaga, da bi ta strategija temeljila na treh stebrih:

1. zagotavljanje dostopa do surovin z mednarodnih trgov pod enakimi pogoji, kot jih imajo drugi industrijski konkurenti;
 2. vzpostavitev ustreznih okvirnih pogojev znotraj EU, da bi se spodbujala trajna preskrba surovin iz evropskih virov;
 3. spodbujanje splošnega učinkovitega ravnanja z viri in recikliranje, da bi se zmanjšali poraba primarnih surovin EU in njena odvisnost od uvoza.
1. steber: dostop do surovin na svetovnih trgih brez izkrivljanja pogojev – EU bi morala biti dejavna na področju diplomacije surovin, da bi si zagotovila dostop do njih. To vključuje boljšo in učinkovitejšo koordinacijo in usklajenost med zunanjimi politikami EU (zunanji odnosi, trgovina in razvoj). Dostop do primarnih in sekundarnih surovin bi moral postati prednostna naloga EU trgovinske in zakonodajne politike. Veliko pomembnih surovin je v državah v razvoju, še zlasti v Afriki. Potreben je celovit pristop, ki bi povezoval razvojno politiko EU in potrebo EU po neoviranem dostopu do surovin.
 2. steber: spodbujanje trajnostne dobave surovin iz evropskih virov – Da bi se omogočila trajnostna dobava surovin iz evropskih ležišč, je pomembno, da so vzpostavljeni ustrezni okvirni pogoji. Rudarstvo najprej potrebuje dostop do zemljišč, vendar območja, ki so v EU na voljo za rudarjenje, nenehno izpodrivajo druge rabe zemljišč. Poleg tega je treba pri načrtovanju rabe zemljišč upoštevati dolgoročni dostop do nahajališč. Večina zakonodaje na ravni EU glede rudarstva je horizontalna, ker je sama rudarska zakonodaja v domeni držav članic. Izvajanje zakonodaje Natura 2000 je za rudarstvo še posebej pomembno. Ta zakonodaja ni izključevalna, temveč postavlja nekatere omejitve na zavarovanih območjih. Za trajnostno dobavo surovin iz virov v EU je treba poglobiti osnovno poznavanje nahajališč mineralnih surovin in surovin samih, rudarskih, tehnično-tehnoloških, gospodarskih, socialnih in drugih podatkov na ravni držav članic kot tudi Evropske unije:
 - opredelitev državnih politik o rudninah, da se zagotovi gospodarno izkoriščanje surovin, usklajenih z drugimi državnimi politikami, ki temeljijo na načelih trajnostnega razvoja in vključujejo zavezo glede zagotavljanja ustreznega pravnega in informacijskega okvira;
 - vzpostavitev politike prostorskega načrtovanja za rudnine, ki vključuje digitalno zbirko geološkega znanja, pregledno metodologijo za določitev rudnih bogastev, dolgoročne ocene regionalnega in lokalnega povpraševanja ter odkrivanje in zaščito rudnih bogastev (ob upoštevanju druge rabe zemljišč), vključno z njihovo zaščito pred posledicami naravnih nesreč;
 - uvedba postopka za odobritev iskanja rudnin ter njihovega pridobivanja, ki je jasen, razumljiv, zagotavlja varnost in omogoča racionalizacijo upravnega postopka (npr. uvedba časovne omejitve trajanja postopkov, dovoljevanje vzporednih vlog, reševanje zadev na enem mestu);
 - povečanje zbirke znanja, ki je potrebna za učinkovito izvajanje strategije za surovine. V kratkoročnem obdobju Komisija predlaga, da se z državami članicami ocenijo možnosti za večje sodelovanje med nacionalnimi geološkimi raziskavami, ki bi omogočile ekonomske projekte, znižale stroške in povečale možnost sodelovanja na skupnih projektih (npr. usklajene zbirke podatkov o rudninah, evropski letopis o surovinah).

Te prakse so bile prvič podane junija 2010 v poročilu »Izboljšanje okvirnih pogojev za pridobivanje rudnin za EU« in drugič oktobra 2014 v poročilu »Priporočila za robne pogoje pridobivanja neenergetskih surovin v Evropski uniji«.[7] Obe poročili je izdelala *ad hoc* vzpostavljena delovna skupina za oskrbo s surovinami o izmenjavi najboljših praks o načrtovanju rabe zemljišč, izdajanju dovoljenj in izmenjavi geološkega znanja.

3. steber: zmanjšanje porabe primarnih surovin v EU – Komisija namerava še naprej spodbujati učinkovito izkoriščanje virov in ekološko-inovativne proizvodne postopke, da bi zmanjšala odvisnost od surovin ter spodbudila kar najučinkovitejšo rabo virov in recikliranje. Povečana raba sekundarnih surovin prispeva k zanesljivosti dobave in energetske učinkovitosti. Veliko izrabljenih proizvodov se ne vključi v običajne postopke recikliranja, kar pomeni nenadomestljivo izgubo dragocenih sekundarnih surovin. Za povečanje ponovne uporabe ali recikliranja proizvodov in materialov v dovolj velikih količinah v okviru gospodarskega obsega v EU je ključen pošten in pregleden trg, ki temelji na dogovorjenih minimalnih standardih in ustreznih shemah certificiranja v ustreznem pravnem okviru. Z večjim recikliranjem se zmanjša pritisk na povpraševanje po primarnih surovinah.

Evropska komisija redno posodablja seznam ključnih surovin,[8] ki imajo poseben pomen za oskrbo evropske industrije. Pri tem je poudarjeno, da ukrepi politike ne smejo biti omejeni samo na ključne surovine.

EVROPSKO PARTNERSTVO ZA INOVACIJE NA TEMO SUROVIN (EIP RawMaterials)

Predlog Evropskega partnerstva za inovacije (EIP) na temo surovin je bil podan v sporočilu Komisije »Zagotavljanje surovin za blagostanje Evrope v prihodnosti – predlog za Evropsko partnerstvo za inovacije glede surovin« v letu 2012. S tem so strateške in razvojne usmeritve dobile skupen okvir, ki je natančno opredeljen, a še vedno dovolj fleksibilen. V letu 2010 je Komisija kot vodilni del pobude »Unija inovacij« strategije Evropa 2020, določila ustrezen okvir EIP. Partnerstvo je usmerjeno na surovine (neenergetske in neemetijske), ki so predmet Pobude za surovine.

Pobuda med drugim vključuje kovinske in nekovinske mineralne surovine ter surovine za gradbeništvo, med njimi tudi za EU ključne surovine. Ugotovljeno je, da so:

- inovacije nujen pogoj, da bi Evropa znova pridobila vlogo in prisotnost na področju učinkovite rabe virov in trajnostne oskrbe s surovinami, brez katerih bo spodbujanje vzdržnost njenega celotnega gospodarstva;
- inovacije potrebne za vzdrževanje in izboljšanje konkurenčnosti industrije EU in zagotavljanje učinkovite rabe virov v Evropski uniji;
- inovacije potrebne vzdolž celotne vrednostne verige surovin, kar zahteva celosten način spoprijemanja z različnimi izzivi, s katerimi se bo EU srečevala v naslednjih letih.

Programske usmeritve EIP so podane kot strateški izvedbeni načrt (SIP), ki so ga leta 2013 izdelali deležniki EIP-ja. Izvajanje akcij SIP-a poteka v industriji, na ravni držav članic in na ravni EU. Konec leta 2013 in leta 2015 sta bila razpisana poziva za zaveze (*Raw Materials Commitments* – RMC) k izvajanju. Skupaj je 123 zavez k izvajanju SIP-a. Komisija ima na voljo različne instrumente, ki spodbujajo izvajanje SIP-a, med njimi je najpomembnejši Okvirni program EU za raziskave in inovacije – Obzorje 2020.

Od direktiv, ki jih je treba prenesti v državno zakonodajo, je za rudarstvo precejšnjega pomena Direktiva 2006/21/ES o ravnanju z odpadki iz rudarske dejavnosti (sprejeta 2006, veljavna od maja 2008) (Uredba o ravnanju z odpadki iz rudarskih in drugih dejavnosti

izkoriščanja mineralnih surovin (Uradni list RS, št. 43/08 in 30/11)). Direktiva naj bi preprečila možne škodljive učinke rudarskih odpadkov iz obstoječih in novih rudnikov na zdravje ljudi in okolje; obvezuje upravljavca, da naredi načrt ravnanja z odpadki, ki mora biti v skladu s hierarhijo odpadkov, tj. najprej poznavanje odpadkov, potem preprečevanje, nato ponovna uporaba, recikliranje in na koncu odstranjevanje.

Z rudarstvom so povezana tudi druga sporočila:

- *Commission of the European communities, COM(2000) 265 final, Brussels: Communication from the commission, Promoting sustainable development in EU non-energy extractive industry,*
- *Commission of the European communities, COM(2003) 572 final, Brussels: Communication from the commission to the council and the European parliament, Towards a Thematic Strategy on the Sustainable Use of Natural resources,*
- *Department of Mining and Tunneling, University of Leoben, Austria, November 2004: Minerals Planning Policies and Supply Practices in Europe, Commissioned by the European Commission Enterprise Directorate General under Contract no ETD/FIF 2003 0781, Extended Summary,*
- *Commission of the European communities, COM(2005) 670 final, Brussels: Thematic Strategy on the sustainable use of natural resources,*
- *Communication from the commission to the European parliament, the council, the European economic and social committee and the committee of the regions, COM(2011) 25 final, Brussels: Tackling the challenges in commodity markets and on raw materials,*
- *Guidelines Document Non-energy mineral extraction and Natura2000, European Commission, 2011,*
- *Report on National Minerals Indicators – framework conditions for the sustainable supply in the EU, February 2014,*
- *Evaluation and Exchange of Good Practice for the Sustainable Supply of Raw Materials within the EU, March 2014.*

Na ravni Evropske unije potekajo izmenjave mnenj, pobud in oblikovanja delovnih skupin za pripravo smernic in ciljev skupne evropske politike mineralnih surovin, in sicer:

- Resolucija Evropskega parlamenta z dne 13. septembra 2011 o učinkoviti strategiji o surovinah za Evropo (2011/2056(INI)) 2013/C 51 E/04 [9], ki med drugim predvideva pripravo strategije za surovine na uravnotežen in skladen način, zlasti v zvezi z drugimi pomembnimi evropskimi politikami, predvsem v okviru industrije, raziskav, okolja, prometa in strategije 2020. V tem kontekstu ugotavljajo zlasti pomembno vlogo, ki jo ima močna inovacijska in industrijska politika. Torej naj se pripravi dolgoročni "evropski načrt za surovine do leta 2050", na podlagi katerega se bi lahko ugotovilo, kakšen bo prihodnji razvoj dogodkov ter kakšne bodo nevarnosti in priložnosti v sektorju surovin in nujno potrebnih surovin, ter ki bi pomagal evropskim industrijam in akademskim in raziskovalnim ustanovam pri dolgoročnem načrtovanju in naložbah. Evropska

komisija naj pomaga državam članicam pri razvoju lastnih strategij za surovine ter spodbuja usklajevanje in izmenjavo najboljših praks med njimi;

- mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predelavi in uporabi industrijskih in rudarskih odpadkov iz Evropske unije v gospodarske in okoljske namene (mnenje na lastno pobudo) 2012/C 24/03: spodbujati uporabo hierarhije ravnanja z odpadki, temelječe na preprečevanju nastajanja na prvem mestu, pripravi za ponovno uporabo in recikliranje na drugem, energetski predelavi na tretjem in odstranjevanju odpadkov na zadnjem mestu.

Slovenija kot del Evropske unije sprejema odločitve, ki temeljijo na skupnih evropskih strateških usmeritvah. Te se dotikajo vseh področij: od gospodarskega, družbenega do okoljskega. Presek interesov je soglasje o splošnih vrednotah, ki so upoštevane pri izdelavi strategij in načrtov. Usmeritve na področju mineralnih surovin so pomembno dejstvo, ki je podlaga za državne strategije upravljanja mineralnih surovin. Temeljna usmeritev je zadostna oskrba z mineralnimi surovinami, ki omogoča gospodarski razvoj, vendar ni v navzkrižnem interesu z drugimi segmenti družbe in okolja. Glede na geološke značilnosti v količinski zastopanosti in raznovrstnosti mineralnih surovin se evropski trg uvršča med večinske uvoznike. Iz tega razloga so z vidika Evropske unije potrebne tako skupne strateške usmeritve kot tudi državne politike, ki združujejo glavne dejavnike evropskih strategij.

2 RAZVOJNE MOŽNOSTI IN ANALIZA URAVNOTEŽENE OSKRBE Z MINERALNIMI SUROVINAMI

2.1 Razvojne možnosti

Razvojne možnosti sektorja rudarstva opredeljuje vrsta različnih dejavnikov, ki so med seboj tesno povezani. Te dejavnike lahko razvrstimo v dve skupini: naravne danosti in družbenogospodarsko okolje.

Naravne danosti so opredeljene z geološko zgradbo, ki pogojuje koncentracije naravnih koristnih sestavin – nahajališč mineralnih surovin na eni strani in vplive človekove dejavnosti – rudarjenja na drugi strani. V večini primerov zadnje pomeni onesnaževanje. Geološka zgradba skupaj s podnebnimi razmerami pogojuje biosfero, ki je še posebej občutljiva na vnos večjih koncentracij in večjih količin anorganskih in organskih snovi.

Razvojne možnosti rudarstva najbolj opredeljujejo naravne danosti. Zato je treba poudariti, da je vsako izkoriščanje naravnih virov odvisno od pojavnosti mineralnih surovin v prostoru in da so mineralne surovine neobnovljivi naravni viri (z izjemo morske soli). Poznavanje geološke sestave Slovenije je dokaj dobro z ozirom na sedanjo stopnjo tehnologije in rentabilnosti izkoriščanja mineralnih surovin. Rentabilnost raziskav in izkoriščanja energetskih in kovinskih mineralnih surovin je visoko rizična. Nasprotno velja za stanje glede nekovinskih mineralnih surovin, predvsem mineralnih surovin za gradbeništvo.

Globlje zemeljske strukture, na katere so lahko vezana nahajališča mineralnih surovin, so še večinoma nepoznane. Zato je treba spodbujati geološko raziskovanje teh težje dostopnih območij možnih nahajališč v večjih globinah.

V Sloveniji v poznanih geoloških razmerah najdemo energetske, kovinske in nekovinske mineralne surovine.[9] Energetske surovine obsegajo premog (črni in rjavi premog ter lignit), radioaktivne mineralne surovine (uran), nafto in plin ter geotermični energetski vir. Premogonosna območja so: Velenjski bazen, Zasavski bazen, Krško-Brežiški bazen in severovzhodna Slovenija. Možne zaloge uranove rude so na območju Žirovskega vrha in širši okolici Škofje Loke. Možno območje z nafto in plinom je predvsem Mursko-Zalski bazen (Murska depresija). Približno 16 % ozemlja Slovenije je bolj geotermično perspektivnega. Možna območja so: Mursko-Zalski bazen (Murska depresija), Rogaško-Celjsko-Šoštanjski pas, Krško-Brežiški bazen, Planinsko-Laško-Zagorski pas in Ljubljanska kotlina. Na metalogenetskem zemljevidu Slovenije je prikazanih približno 200 nahajališč kovinskih mineralnih surovin, od tega je nekaj deset rudišč, drugo so pojavi. Gospodarsko pomembna lahko postanejo predvsem nahajališča živega srebra, svinca in cinka, bakra, antimona, železa in boksita. Nekovinske mineralne surovine višje tržne vrednosti (industrijski minerali in kamnine), ki bi jih lahko izvažali, so skromno zastopane. Prevladujejo nekovinske mineralne surovine nižje vrednosti (mineralne surovine za industrijo gradbenega materiala in gradbeništvo), ki jih izkoriščamo večinoma za lastne potrebe ali jih bogatimo in predelujemo v polizdelke ter izdelke. Domače nekovinske mineralne surovine uporabljamo v gradbeništvu, keramični in opekarski industriji, kemični industriji, metalurgiji in kovinski industriji, za sanacije okolja in voda, v steklarski industriji, kmetijstvu, živilski industriji itd.

Na slovenskem ozemlju ima rudarstvo izredno dolgo tradicijo in tudi mesto v svetovnem merilu. V preteklosti je bilo to količinsko pomembno izkoriščanje živega srebra v Idriji, danes pa tehnološko dovršeno podzemno izkoriščanje lignita v Velenju. V zadnjem obdobju zapiramo podzemne rudnike energetskih in kovinskih mineralnih surovin, ostajajo le rudniki (površinski kopi) nekovinskih mineralnih surovin in en podzemni rudnik premoga. Pridobivanje premoga poteka samo še v Premogovniku Velenje (lignit), v Rudniku Trbovlje - Hrastnik (rjavi premog) pa je končano. Rudnik urana Žirovski vrh, ki je edini večji novo odprti podzemni rudnik v Sloveniji po drugi svetovni vojni, je v fazi zapiranja že od leta 1991. Pridobivanje živosrebrne rude v Idriji so končali v letu 1991. V Mežici pa so v letu 1994 pridobili zadnje tone svinčeve in cinkove rude. Sicer sta bili Idrija in Mežica v zapiranju od leta 1987 oziroma 1988. Mežica je zaprta od leta 2005, Idrija pa od leta 2014.

Zakon o rudarstvu obravnava energetske surovine kot strateškega pomena (tretji odstavek 9. člena ZRud-1). Strateškega pomena je med drugim tudi nahajališče lignita v Šaleški dolini, katerega zaloge so bistvenega pomena za energetske oskrbo Slovenije.

Strateškega pomena so tudi nahajališča ogljikovodikov v severovzhodni Sloveniji. Pridobivanje nafte in plina poteka v okolici Petišovcev, kjer je možnost najdbe novih naftnih, predvsem pa plinskih polj.

Med energetske mineralne surovine se uvrščajo tudi geotermični energetski viri. Na podlagi doslej znanih podatkov je 16 % slovenskega ozemlja uvrščenih v geotermično bolj perspektivno območje. Vsa ta področja so pretežno severno od reke Save.

Iz kratkega opisa stanja v Sloveniji, možnosti, ki jih omogočajo mineralne surovine, in celotnega gospodarskega položaja je razvidna dinamika sprememb: zapiranje večstoletnih rudnikov kovin, podzemnih premogovnikov ter rudnika urana, trenutna ohranitev pridobivanja lignita v Premogovniku Velenje in izrazit poudarek na mineralnih surovinah za gradbeništvo in gradbeno industrijo.

Glede na dosedanje trende izkoriščanja in programe razvoja gospodarstva, predvsem na področju infrastrukturne izgradnje objektov (ceste, železnice, stanovanjska gradnja), predvidevamo, da bodo potrebe po posameznih nekovinskih mineralnih surovinah, v prvi

vrsti za gradbeništvo, ostale dolgoročno aktualne tudi v prihodnje. Mineralne surovine za gradbeništvo, ki jih bodo izkoriščali v površinskih kopih, bodo tako v prihodnosti še vedno ostale pomemben dejavnik državnega gospodarstva in razvoja.

2.2 Vrste in delitve mineralnih surovin v Sloveniji

Na slovenskem ozemlju poznamo precej več vrst mineralnih surovin, kot so jih izkoriščali v preteklosti. Od sprejetja ZRud v letu 2014 smo raziskovali in izkoriščali naslednje vrste mineralnih surovin:[10]

- ✓ ENERGETSKE MINERALNE SUROVINE
 - premogi (rjavi premog in lignit),
 - ogljikovodiki (surova nafta, naftni kondenzati in zemeljski plini),
 - geotermični energetski viri.
- ✓ KOVINSKE MINERALNE SUROVINE
 - -----
- ✓ NEKOVINSKE MINERALNE SUROVINE
 - bentonit,
 - kalcit,
 - jezerska kreda,
 - kremenov pesek,
 - tuf – pucolan,
 - dolomit za industrijske namene,
 - roženec,
 - keramična glina in ognjevarna glina,
 - opekarska glina in lapor za opeko,
 - naravni kamen – apnenec, tonalit, drugi naravni kamni (čizlakit, skrilavi gnajs in blestnik, flišni peščenjak, lehnjak),
 - surovine za apnarsko in cementno industrijo (apnenec in lapor za industrijske namene),
 - tehnični kamen,
 - apnenec,
 - dolomit,
 - magmatske in metamorfne kamnine (metadiabaz, keratofir, andezit, andezitni tuf in serpentinit),
 - prod in pesek.
- ✓ DRUGE MINERALNE SUROVINE
 - morska sol.

V zadnjem obdobju pa od naštetih ne pridobivamo več: rjavega premoga, jezerske krede, naravnega kamna – lehnjaka in tehničnega kamna – serpentinita.

Mineralne surovine lahko razvrščamo na več načinov. Dva sta predstavljena v nadaljevanju. Delitev mineralnih surovin po ZRud-1 (4. člen):

- ✓ energetske mineralne surovine,
- ✓ kovinske mineralne surovine,
- ✓ nekovinske mineralne surovine,
 - mineralne surovine za predelovalno industrijo,
 - mineralne surovine za industrijo gradbenih materialov in proizvodov,

- mineralne surovine za gradbeništvo,
- ✓ druge mineralne surovine.

Glede na trenutno poznavanje naravnih danosti/geoloških razmer v Sloveniji mineralne surovine glede na zaloge in vire ter število nahajališč delimo na:

- v naravi redke mineralne surovine,
- v naravi obilne mineralne surovine.

Prve imajo nezadostno oskrbo z domačo surovino, druge pa zadostno (če je omogočen dostop do njih).

Strateške mineralne surovine so pomembne za normalno delovanje države oziroma njene infrastrukture, mednje uvrščamo predvsem energetske mineralne surovine.

V naravi redke so vse mineralne surovine razen surovin za gradbeništvo. V naravi obilne so mineralne surovine za gradbeništvo, razen tehničnega kamna – magmatske in metamorfne kamnine. Vse mineralne surovine imajo gospodarsko funkcijo.

Družbenogospodarsko okolje – Večje obremenitve okolja so večinoma omejene na nekaj rudarskih, metalurških in energetskih središč. Iz Analize uravnotežene oskrbe z mineralnimi surovinami za gradbeništvo izhaja, da je pridobivanje nekovinskih mineralnih surovin, zlasti surovin za gradbeništvo (kamnolomi), številčnejše in bolj razširjeno, vendar z manjšo proizvodnjo na lokacijo in z uporabo nenevarnih snovi, ter regionalno ne povzroča večjih obremenitev okolja.

Slovenska industrija nekovinskih mineralnih surovin se prilagaja povečanemu interesu družbe za varstvo okolja v dveh smereh: a) s spremembami tehnologij, ki so bolj usklajene s pogledi glede varstva okolja (spremembe načina odkopavanja, sanacija zaradi odkopavanja degradiranih površin, primernejše tehnologije bogatenja in predelave, skrb za čiščenje industrijskih odpadnih voda itd.), ter b) s proizvodnjo surovin oziroma polizdelkov (po bogatenju) ali izdelkov (po predelavi), ki se uporabljajo za različne ekološke namene oziroma sanacije.

Slovenija bo za svoje potrebe in razvoj še naprej potrebovala gospodarsko izkoristljive mineralne surovine iz domačih nahajališč, druge bo uvažala ob upoštevanju zlasti obstoječih pridobivalnih prostorov in možnosti njihove širitve.

Razvojne možnosti sektorja rudarstva izhajajo tudi iz Zakona o rudarstvu, ki je naravnan tako, da zagotavlja urejeno raziskovanje in pridobivanje mineralnih surovin, njihovo gospodarjenje in upravljanje ter izraža zasebni, lokalni in državni interes.

Standardi in zahteve glede varstva okolja se bodo v prihodnje še poosttrili, vendar se ne predvideva, da bi to lahko močnejše vplivalo na delovanje sektorja. Negativni vpliv rudarjenja na okolje naj bi bil čedalje manjši. Povečala se bo skrb za vse naravne vire, tudi za mineralne surovine. Tehnično znanje za doseg zmanjšanja vseh vrst negativnih vplivov ne bo vprašljivo. Povečanje konkurenčnosti rudarjenja/izkoriščanja mineralnih surovin bo poleg družbene sprejemljivosti ključnega pomena. Na izkoriščanje mineralnih surovin bo vplivala globalizacija, predvsem pri mineralnih surovinah, s katerimi se trguje na svetovnih trgih (večina energetskih, kovinskih in nekovinskih surovin višje vrednosti). Surovine za gradbeništvo bodo ostale vezane na lokalne in regionalne trge zaradi prevoznega radija prodaje/porabe.

Slovenija bo v prihodnjem obdobju sektor rudarstva obravnavala na državni ravni, upoštevajoč smernice in priporočila EU. Poudarek bo na zagotavljanju dostopa do nahajališč

mineralnih surovin, raziskovanju ter izkoriščanju mineralnih surovin, upoštevajoč okoljske in družbene zahteve. Poleg tega bo čedalje večji poudarek na sanaciji rudnikov in različnih dejavnostih na prostorih nekdanjih rudnikov.

V zaključni fazi zapiranja je Rudnik Trbovlje - Hrastnik, ki mu bodo pravice in obveznosti rudarske pravice za izkoriščanje po končani sanaciji prenehale s pravnomočno odločbo, s čimer je izpolnjen pogoj za izbris nosilca rudarske pravice za izkoriščanje iz rudarskega registra. Iz rudarskega registra je že izbrisan rudnik v zapiranju v Zagorju. Iz registra bosta izbrisana tudi rudnika v zapiranju Senovo in Kanižarica.

Morebitni monitoring površin oz. celotnega okolja na degradiranih območjih bo država izvajala v skladu določili Zakona o varstvu okolja, ki določa, da mora država izvajati monitoring naravnih pojavov, stanja okolja in onesnaževanja okolja. Monitoring, ki se nanaša na ugotavljanje vplivov posameznih povzročiteljev obremenitve, zahteva fokusiran monitoring, ki je skladno z ZVO-1 lahko le »obratovalni monitoring stanja okolja«, kot ga določa 101. člen ZVO-1 in ga zagotavlja povzročitelj obremenitve.

V prihodnosti bo država vlagala v energetiko, varstvo voda, samooskrbo z mineralnimi surovinami, pridobivanje znanja, varstvo okolja in zdravje ljudi, kar bo pripomoglo k delovanju in razvoju sektorja rudarstva. Zaradi delovanja sistema/države pričakujemo, da se bo zmanjšalo nezakonito pridobivanje mineralnih surovin za gradbeništvo.

S širšo družbeno akcijo (država in lokalna skupnost) se sanirajo in se bodo sanirali prostori, ki so bili v preteklosti zaradi izkoriščanja mineralnih surovin degradirani, a pozneje niso bili v celoti sanirani.

Na zmanjšanje nezakonitega izkoriščanja lahko vplivamo tudi s povečanim nadzorovanjem ozemlja.

Na ravni državne uprave s poenostavitvijo postopkov dosežemo skrajšanje časa do pridobitve dovoljenj, vendar ne na račun zanemarjanja posameznih dejavnikov (npr. varstvo okolja, zdravje ljudi in drugo). Preglednost delovanja industrije in drugih ter dostopnost do informacij lahko pospeši komuniciranje med različnimi javnostmi, državo in industrijo. To bo povečalo družbeno sprejemljivost in s tem izboljšalo dostop do zemljišč.

V prihodnosti se bodo povečali tudi raba obnovljivih virov (kjer je to mogoče), delež recikliranja mineralnih surovin (po direktivi o odpadkih in razveljavitvi nekaterih direktiv (2008/98/ES) je treba do leta 2020 reciklirati 70 % nastalih gradbenih odpadkov) in zamenjava surovin v procesu (za manj škodljive za okolje in ljudi). V energetiki se bodo poudarjeno uporabljali t. i. čisti energetske viri, alternativni viri. Če gre za pripravo gradbenih proizvodov iz odpadkov, je te mogoče uporabiti v okviru inženirskih projektov, za katere je treba pridobiti gradbeno dovoljenje in ustrezna okoljska soglasja oz. dovoljenja (OVS in OVD). V primeru priprave gradbenih proizvodov iz odpadkov je treba pridobiti tudi ustrezne certifikate oz. predpisana dokazila za proizvode, kot to določajo predpisi na področju proizvodov.

Družbena sprejemljivost, ki je vezana na vse zainteresirane javnosti, bo v prihodnje pomembnejši dejavnik delovanja rudarskega sektorja. Dosežena raven znanja na področju rudarstva in drugih sektorjev (gradbeništvo in predelovalna industrija) bo pripomogla k varovanju in racionalni rabi mineralnih surovin v prihodnosti.

2.3 Poglavitni elementi državne rudarske strategije

2.3.1 Trajnostna in učinkovita raba virov

Načelo trajnostne rabe virov je pomemben dejavnik gospodarskega razvoja, ki se uvršča v programske načrte in strategije. Trajnostna in učinkovita izraba virov je koncept, ki temelji na treh stebrih:

- gospodarskem razvoju,
- družbenem razvoju,
- varstvu okolja.

Vsi trije stebri tvorijo temelje trajnostnega razvoja. Poenostavljeno povedano, pri uresničitvi načel trajnostnega razvoja mora biti v enakopravnem razmerju gospodarski in družbeni razvoj s poudarjenim varstvom okolja.

2.3.2 Razvojni izzivi, raziskave in razvoj

V Sloveniji so bila v preteklosti obdobja zelo različne intenzivnosti vlaganj v raziskave vseh vrst mineralnih surovin.

V obdobju 1975–1990 so bila razpoložljiva sredstva za raziskave (geološke, rudarske, tehnološke) znatna. Tedaj so potekale intenzivne in obsežne raziskave energetskih mineralnih surovin (premog, uran, nafta in plin), nekoliko manj pa raziskave kovinskih in nekovinskih trdnih mineralnih surovin. Po osamosvojitvi Slovenije je s spremembo temeljne ustavne zakonodaje in iz nje izhajajoče področne zakonodaje, predvsem lastniške, nastal tudi večji zastoj na področju geoloških in drugih raziskav skoraj vseh vrst trdnih nekovinskih mineralnih surovin. Razlogi za to so bili zlasti v nerešenih lastniških odnosih v gospodarstvu in v zmanjšanju finančnih sredstev s strani države. V zadnjih letih pa je to pogojeno predvsem še z merili finančnih sovlaganj v temeljne in razvojno-aplikativne raziskave.

Poleg minimalnih vlaganj v geološke in druge raziskave nekovinskih mineralnih surovin so se spremenili tudi pogoji pridobivanja ustreznih dovoljenj za razširitev obstoječih, predvsem pa

novih raziskovalnih in pridobivalnih prostorov. To se kaže zlasti na področju najobilnejših nekovinskih mineralnih surovin za različne potrebe gradbeništva (prod in pesek, tehnični kamen).

Precejšnji vpliv imata tudi Zakon o množičnem vrednotenju nepremičnin in Zakon o cestah (povzročitelj prekomernega obremenjevanja cest mora prispevati sorazmeren delež za obnovo ceste). Poleg tega v številnih okoljih nasprotujejo izkoriščanju nekovinskih mineralnih surovin preprosto zaradi slabih izkušenj iz preteklosti, ko so številni površinski kopi ostali nesanirani (treba jih je sanirati, preden se dodeli nadaljnja uporaba ali izkoriščanje) in zaradi tega moteči v ožjih in širših okoljih.

Glede na znane trende in programe razvoja gospodarstva, finančne in gospodarske krize predvidevamo, da se bodo potrebe po posameznih mineralnih surovinah povečale.

Poudarek bo na vseh mineralnih surovinah, ki jih trg potrebuje. Raziskave tehnologij izkoriščanja in delno predelave na konkretnih projektih bodo omogočale konkurenčno prednost, povečala pa se bo izkoristljivost mineralnih surovin.

Del raziskav bo usmerjen v: zmanjševanje vplivov izkoriščanja mineralnih surovin na okolje in ljudi; spodbujanje uvajanja okoljskih standardov z uvajanjem ustreznih, okolju prijaznih tehnologij izkoriščanja mineralnih surovin ter nadzor in poročanje o rezultatih; spodbujanje študija o vplivu izkoriščanja na lokalno skupnost in spodbujanje uporabe čistih tehnologij, med katere spadajo tudi premogove, ki omogočajo nizkoogljično proizvodnjo fosilnih goriv.

Spodbujati je treba raziskave globokih zemeljskih struktur, ki so v Sloveniji še nepoznane in so lahko možna nahajališča mineralnih surovin.

Spodbujanje raziskovanja naravnih danosti (geološke raziskave) in drugih raziskav ter razvoja in uporabe ustreznih znanj s področij tehnologije izkoriščanja, poznavanje možnosti, ki jih omogočajo mineralne surovine, ter vplivov izkoriščanja na okolje in ljudi bo povečalo racionalno (iz)rabo mineralnih surovin (izpopolnjevanje tehnologij in uvajanje novih, večji izkoristek mineralne surovine, večji poudarek na uvajanju reciklaže in ponovne uporabe mineralnih surovin), zmanjšalo obremenitve okolja (na izrabo prostora izkoriščanja, zmanjšanje okoljske škode zaradi izkoriščanja mineralnih surovin, racionalne rabe prostora po izkoriščanju degradiranih površin) ter ljudi (s povečanjem skrbi za zdravje zaposlenih in okoliškega prebivalstva).

Poznavanje možnosti, ki jih omogočajo mineralne surovine, je temeljna osnova za številne pravne akte države in tudi načrtovanje ter s tem gospodarjenje z mineralnimi surovinami. Skupaj z drugimi na izkoriščanje mineralnih surovin vezanimi podatki se vzpostavi informacijska podpora na državni ravni. Informacijska podpora države je potrebna tako lokalni skupnosti, širši javnosti kot tudi morebitnim investitorjem. Raziskave mineralnih surovin je treba postaviti v evropski okvir, ali prek sodelovanja v evropskih projektih ali prek skupnih razpisov.

2.3.3 Ugotavljanje skladnosti z državno rudarsko strategijo za pridobitev dovoljenja za raziskovanje in koncesije za izkoriščanje

Ugotavljanje skladnosti z DRS se zahteva v drugi točki četrtega odstavka 25. člena ZRud-1 in šesti alineji četrtega odstavka 35. člena ZRud-1.

Skladnost predlaganih raziskovalnih in pridobivalnih prostorov z državno rudarsko strategijo se preverja po teh postavkah:

1. vrsta mineralne surovine glede na Zakon o rudarstvu (ZRud-1),
2. prostorska umestitev raziskovalnega oz. pridobivalnega prostora,
3. skladnost z organizacijo mreže lokacij pridobivanja mineralnih surovin za gradbeništvo – oskrba s kamenimi agregati.

K 1. Navedba vrste mineralne surovine mora ustrezati navedbi v 4. členu ZRud-1 in dejanskemu stanju.

K 2. Preverita se velikost površine in lega raziskovalnega oz. pridobivalnega prostora na katastrski podlagi. Preverijo se tudi podatki po osnovnem geološkem zemljevidu, v rudarski knjigi in v zbirki podatkov o nahajališčih mineralnih surovin GeoZS. Ob nejasnosti se opravi tudi ogled zemljišča in preveri stanje v naravi.

K 3. Mineralne surovine za gradbeništvo: tehnični kamen apnenec, tehnični kamen dolomit ter prod in pesek se preverjajo tudi glede na organizacijo mreže lokacij.

Med merili za doseg ciljev so navedena tudi:

- omejiti izdajo novih koncesij (razen v primeru širitve obstoječih pridobivalnih prostorov), upoštevajoč:
 - imeti zadostno letno proizvodnjo (povprečno najmanj 30.000 m³ raščene mineralne surovine),
 - imeti dovolj zalog (najmanj za 15 let).

Zahtevi po dovolj zalogah je minimalno zadoščeno, če je zalog najmanj za 15 let v raščenem stanju (30.000 m³ x 15 let = 450.000 m³). Če je letna proizvodnja večja, mora biti ustrezno več zalog – zalog mora biti najmanj za 15 let.

Če letna proizvodnja ni podana, se povprečna letna proizvodnja izračuna tako: zaloge se delijo s predlaganim časom trajanja izkoriščanja, ta pa ne sme biti krajši od 15 let.

Med merili za doseg ciljev je navedeno tudi: spodbujajo se širitve obstoječih pridobivalnih prostorov.

Zato ugotavljanje skladnosti z organizacijo mreže lokacij pridobivanja mineralnih surovin za gradbeništvo ni potrebno, če gre za širitev obstoječega pridobivalnega prostora.

V poglavju 4.5 Organizacija mreže lokacij pridobivanja mineralnih surovin za gradbeništvo – oskrba s kamenimi agregati je navedeno: »Za potrebe gradnje in vzdrževanja gozdnih/lokalnih cest se lahko za nov pridobivalni prostor, ki je od naselij in obstoječih lokacij oskrbe s kamenimi agregati oddaljen 30 km in več, izda koncesija za dobo do deset let (povprečna letna proizvodnja do 3.000 m³ raščeno).«

2.4 Analiza uravnotežene oskrbe z mineralnimi surovinami za gradbeništvo

Analize uravnotežene oskrbe z mineralnimi surovinami za gradbeništvo se izvajajo že nekaj let. Prva je bila objavljena leta 2004 v knjigi Trajnostno gospodarjenje z mineralnimi surovinami v Sloveniji, ki jo je izdal GeoZS [11.] Za potrebe DRS se je izvedla analiza, katere podrobnosti so podane v prilogi 1. Poleg spremljanja kazalcev stanja okolja se na tri leta izvajajo tudi analize, katerih rezultati so prikazani v biltenu Mineralne surovine, ki izhaja letno, za ministrstvo, pristojno za rudarstvo, pa ga pripravlja in izdaja GeoZS. V njem so podani tudi pregledi stanja in dogodkov na področju mineralnih surovin v Sloveniji s poudarkom na preteklem letu.[12]

Pomembnejši poudarki iz analize uravnotežene oskrbe z mineralnimi surovinami za gradbeništvo so podani v uvodnem delu poglavja 4.5 Organizacija mreže lokacij pridobivanja mineralnih surovin za gradbeništvo – oskrba s kamenimi agregati.

2.5 Analiza plačil koncesnin za pridobljene količine mineralnih surovin

V nadaljevanju je podana kratka analiza plačil koncesnine, in sicer za tri leta, ter ukrep, podan z vidika višine koncesnine.

V prilogi 5 so tri razpredelnice s pregledom stanja vplačanih koncesnin v letih 2013, 2014 in 2016. Iz teh razpredelnic smo izluščili naslednje podatke (razpredelnica 1):

Razpredelnica 1: odstotek in vsota plačil koncesnin za navedeno leto

Plačila/leta	2013	2014	2016
Niž in manj kot 100 EUR	14,63 %	14,47 %	12,50 %
Vsota plačil	890.918,22 EUR	1.387.169,64 EUR	1.336.227,09 EUR

Iz razpredelnice 1 izhaja, da je odstotek koncesionarjev, ki ne vplačujejo ali vplačajo manj kot 100 EUR, v povprečju približno 13,86 % (velja tudi za leto 2015). Vzroki neplačevanja koncesnin so: koncesionarji so lahko v postopkih izvršbe, prenosa rudarske pravice za izkoriščanje ali v stečaju. Najpogostejši vzrok, da se plačuje manj kot 100 EUR, pa je, da niso priglasili letne proizvodnje za tekoče leto (slaba prodaja), potem se plača koncesnina samo za pridobivalni prostor.

Sredstev, vplačanih iz naslova koncesnin, se na leto nabere od 890.918,22 do 1.336.227,09 evra. To je precej manj, če gledamo z vidika prihodkov, ki jih ima podjetje prav iz rudarske pravice za izkoriščanje. Dodati je treba, da država pobere tudi davke od teh podjetij.

V skladu z določbami Uredbe o rudarski koncesnini in sredstvih za sanacijo (Uradni list RS, št. 91/11 in 57/13) je določeno, da rudarsko koncesnino izračuna in odmeri ministrstvo, pristojno za rudarstvo, po uradni dolžnosti, na podlagi podatkov za odmero rudarske koncesnine, ki jih mora koncesionar priglasiti ministrstvu vsako leto trajanja koncesijske pogodbe. Ta se plačuje za pridobivalni prostor in mineralno surovino, pridobljeno v preteklem letu v raščenem stanju v takem pridobivalnem prostoru. Višina plačila za pridobivalni prostor je določena na podlagi števila točk za 1 ha pridobivalnega prostora. Višina plačila za mineralno surovino se določa kot vrednostni znesek po enotah določenih vrst mineralnih surovin, izražen z določenim odstotkom plačila oziroma številom točk. Vrednost točke je določena s Sklepom o določitvi vrednosti točke rudarske koncesnine (Uradni list RS, št. 108/13). Vrednost točke se v preteklih letih ni spreminjala, zato bi bilo mogoče dvigniti vrednosti točke, in sicer na podlagi indeksa cen industrijskih proizvodov pri proizvajalcih za prodajo na domačem trgu, in sicer za dejavnost rudarstva (po Standardni klasifikaciji dejavnosti 2008).

3 CILJI DRŽAVNE RUDARSKE STRATEGIJE

3.1 Splošni in temeljni cilji

Državna rudarska strategija, temelječa na Zakonu o rudarstvu, sledi osnovnemu cilju, ki je:

gospodarjenje z mineralnimi surovinami, ki vodi k zagotavljanju mineralnih surovin ter ohranjanju dostopnosti naravnih virov sedanji in prihodnji generaciji po načelih trajnostnega razvoja.

Osnovni cilj bo dosežen z uresničevanjem splošnih ciljev in programskih usmeritev po načelih trajnostnega razvoja, ob izpolnjevanju pogojev in izvajanju ukrepov za njihovo uresničitev, z upoštevanjem dejanskega stanja in razvojnih možnosti.

Splošni cilji državne rudarske strategije gospodarjenja z mineralnimi surovinami so:

- zagotavljanje varstva okolja kot pogoj za trajnostno in učinkovito izrabo virov,
- preglednost in materialna učinkovitost v rudarskem sektorju za boljšo družbeno sprejetost panoge,
- ravnotežje med izkoriščanjem mineralnih surovin in drugimi rabami prostora,
- usklajeno delovanje znotraj državnih strategij in politik, izvajanje programa na lokalni ravni (rudarsko-geološke študije),
- vzpostavitev učinkovite informacijske zbirke podatkov o mineralnih surovinah,
- povečanje naložb v razvoj tehnologij zamenjave materialov in recikliranja (1.3 Priporočila in smernice EU),
- uspešno združevanje z evropsko politiko mineralnih surovin,
- zagotavljanje začasnega deponiranja humusa (odkrivke) za izvedbo sanacije,
- za območja nahajališč sprejeti ustrezne prostorske akte (občina, država), ki bodo zagotovili dolgoročne rezervacije prostora za namene rudarjenja,
- mineralne surovine se pridobivajo z upoštevanjem pogoja za gospodarno rabo in se uporabijo učinkovito,
- območja, ki se štejejo za degradirana območja, naj se tam, kjer ni možna biološka sanacija, spremenijo v stavbna zemljišča (možnost za stanovanjska naselja, npr. javni natečaj za stanovanjsko naselje v opuščenem kamnolomu) oziroma se območje, ki je že opremljeno z infrastrukturo (cesta, komunala, elektrika), uporabi za različne namene (športno-rekreacijski centri),
- graditev in drugi posegi v območju rudniških prostorov.

Splošni cilji sestavljajo elemente štirih temeljnih ciljev.

Temeljni cilji državne rudarske strategije so usmerjeni k zagotavljanju oskrbe z mineralnimi surovinami z učinkovitim procesom pridobivanja ter pokrivajo tri osnovna področja procesa pridobivanja: raziskovanje, izkoriščanje in sanacijo.

Temeljni cilji državne rudarske strategije so:

Cilj 1: Optimizacija postopkov pridobivanja dovoljenja za raziskovanje in koncesije za izkoriščanje mineralne surovine

Zakon o rudarstvu predpisuje pridobitev dovoljenja za raziskovanje in koncesije za izkoriščanje. Upravni postopek od vložitve popolne vloge do izdaje dovoljenja/koncesije za raziskovanje/izkoriščanje se optimizira (priprava t. i. točke VEM – Vse na Enem Mestu). Veljavnost dovoljenja za raziskovanje je pet let. Veljavnost koncesije za izkoriščanje je določena s koncesijsko pogodbo in znaša do 50 let. Ti vidiki so pomembni tudi za varnost naložb ter za trajnostno načrtovanje in gospodarjenje z mineralnimi surovinami.

S preišljenim spreminjanjem veljavne zakonodaje bi se olajšal dostop do virov mineralnih surovin.

Cilj 2: Zmanjšanje števila nelegalnih kopov

Težava nezakonitega pridobivanja mineralnih surovin je povezana z resnimi gospodarskimi, družbenimi in okoljskimi posledicami ožjega in širšega območja izvajanja. Obseg nezakonitega pridobivanja zajema vse od manjših občasnih izkopov posameznikov za njihove lastne potrebe do kopov večjih razsežnosti za tržne namene, kjer se izvaja pridobivanje ob koncih tedna in med prazniki, tako da je nadzor otežen. Odkopana količina pa se, ne glede na čas izkopa, lahko oceni. Pomemben dejavnik, ki omogoča nezakonito pridobivanje, je pomanjkanje učinkovitega in doslednega spremljanja razmer na terenu ter pomanjkanje pooblastil pristojnih organov. Za zmanjšanje števila nelegalnih kopov se izdelajo sanacijske študije, s katerimi se določijo lege, površine oz. volumni mineralnih surovin, potrebnih za sanacijo nelegalnih kopov.

Cilj 3: Povečanje saniranih površin

Sanacija prizadetega območja in njegova obnova je proces, ki se začne še pred odprtjem površinskega kopa/rudnika in traja tudi po zaprtju. Uspešnost vsake sanacijske sheme je odvisna od dobrega načrtovanja, posvetovanja z vsemi pomembnimi interesnimi skupinami (prebivalstvo, ki živi v bližini pridobivalnih prostorov, krajevna skupnost in občina) ter od določitve uresničljivih ciljev.

Gre za pridobivalne prostore s podeljeno rudarsko pravico (so del krajine), kjer je danes mogoče izkoriščanje mineralnih surovin le na podlagi revidiranih rudarskih projektov, ki predvidevajo sprotno ali končno sanacijo. Za take pridobivalne prostore sta določena površina in čas trajanja rudarske pravice (veljavnost koncesijske pogodbe). Sanirana območja opredeljujejo OPN-ji in taka dobijo dodano vrednost.

Veljavna rudarska zakonodaja (93. člen ZRud-1) dopušča, da se v delu pridobivalnega prostora izjemoma dopusti tudi izvajanje dejavnosti, ki niso namenjene izvajanju rudarskih del, kot so obdelava (predelava in odstranjevanje) odpadkov, in sicer v skladu s predpisi, ki urejajo varstvo okolja in voda, če se zagotovijo varnostni ukrepi in določijo varnostni stebri, s katerimi ne bo ogroženo življenje in premoženje.

Varnostne ukrepe in varnostne stebre določi predlagatelj v okviru investicijskega programa za izvajanje dejavnosti iz prejšnjega odstavka, in sicer v skladu s predpisi za varstvo okolja in voda, gradbenega zakona in rudarskega zakona.

Revidiran rudarski projekt mora vključevati samo rudarska dela, predpisana v Zakonu o rudarstvu. Predelava odpadkov pa mora biti ločen projekt, izdelan v skladu s predpisi za varstvo okolja in gradbenega zakona.

Območja površinskih kopov so po zaključku sanacije in/ali že med samim izvajanjem rudarskih del, če teh ne ovirajo, primerna tudi za izvajanje drugih gospodarskih dejavnosti (npr. »urbano rudarjenje«).

Cilj 4: Približevanje trajnostni oskrbi z mineralnimi surovinami – možni prostor za izkoriščanje

Namen cilja je, da se območja, na katerih po veljavnem prostorskem načrtu ni predvidenih prostorov za izkoriščanje mineralnih surovin (LN in LP), lahko začrtajo kot taka ob ustreznih naravnih danostih in če se presodi, da je za prihodnjo oskrbo z mineralno surovino smiselno rezervirati prostor za morebitno izkoriščanje. V tem primeru se spremeni prostorski načrt ob sodelovanju vseh nosilcev urejanja prostora. Merila za vzpostavitev možnega prostora so gospodarska, okoljska in družbena.

Izkoriščanje mineralnih surovin pogosto naleti na negativen odziv lokalne javnosti, predvsem zaradi vpliva na okolje. Za izboljšanje javnega mnenja in sprejetosti rudarskih dejavnosti v njihovem lokalnem okolju je temeljno trajnostno naravnano izkoriščanje mineralnih surovin. Koncept trajnosti enakopravno vključuje vse tri dejavnike, družbo, okolje in gospodarstvo. Za dosego trajnostnega izkoriščanja je torej že na začetku bistven presek interesov vseh vključenih skupin, pri tem si lahko pomagamo z kazalci strategije in mehanizmi za doseganje ciljev, ki so podani v naslednjem poglavju.

Potreben je tudi premislek o dejanskih potrebah po pridobivani surovini na lokalni oz. širši ravni. Pri tem je treba upoštevati pozitivne in negativne vplive na gospodarstvo oziroma iskati gospodarsko sprejemljivo izkoriščanje mineralnih surovin. Določitev sprejemljivih vplivov mora biti utemeljena in sprejeta v dogovoru vseh vpletenih strani. V pomoč odločitvi so lahko tudi kazalci strategije.

Kazalce strategije delimo na:

- kazalce stanja okolja v povezavi z rudarjenjem:
 - okoljski kazalci (K1 ... K13),
 - družbeni kazalci (K14 in K15);
- kazalce uravnotežene oskrbe z mineralnimi surovinami za gradbeništvo:
 - osnovni kazalci (A, A(v), B, B(v), C in C(v)),
 - kazalci I. reda (razmerje med proizvodnjo, zalogami in viri ter številom lokacij mineralnih surovin za gradbeništvo, številom prebivalstva ter površino območij).

Cilje strategije je mogoče doseči tudi z izdelavo rudarsko-geoloških študij in določanjem mineralnih surovin v javnem interesu na lokalni ravni. Z organizacijo mreže lokacij pridobivanja mineralnih surovin se približamo načrtovanemu izkoriščanju mineralne surovine, ki upošteva vsa načela trajnostnega razvoja, družbenih vidikov in okoljske politike ter sočasno spodbuja gospodarski razvoj.

3.2 Usmeritve državne rudarske strategije

Mehanizmi za doseganje ciljev DRS glede gospodarjenja z mineralnimi surovinami predstavljajo okoljske, gospodarske in družbene potrebe in zahteve:

- I) Zagotavljanje nemotene oskrbe surovin za domače gospodarstvo
- II) Opredelitev mineralnih surovin ali nahajališč v javnem interesu »*public importance*«
- III) Povečanje uporabe sekundarnih surovin
- IV) Načrtovanje oskrbe z mineralnimi surovinami za gradbeništvo
- V) Zmanjšanje negativnih vplivov na okolje in komuniciranje z lokalnimi skupnostmi
- VI) Poznavanje nahajališč in varstvo zmogljivosti mineralnih surovin
- VII) Uporaba domačih mineralnih surovin za potrebe naravne in kulturne dediščine ter druge posebne namene, vključno z ohranjanjem rudarstva, ki je sestavni del krajine
- VIII) Recikliranje proizvodov zaradi zmanjšanja porabe primarnih surovin

I) Zagotavljanje nemotene oskrbe surovin za domače gospodarstvo

Izkoriščanje mineralnih surovin je na več načinov razvojni dejavnik okolja, v katerem poteka. Razvojne dejavnosti so lahko tudi terciarne ali kvartarne, povezane s podporo izkoriščanju ali z njegovo dopolnitvijo. Za optimalno zadovoljevanje lastnih potreb je treba slediti dobrim praksam evropsko primerljivih zakonitih okvirov izkoriščanja mineralnih surovin.

Ustrezen okvir ima predvsem naslednje opore: a) dostop do prostora za raziskovanje in izkoriščanje, b) stabilnost investicije (vlaganja v ustrezno prevozno infrastrukturo za zmanjšanje prevoznih časov) in zaščito nosilcev rudarske pravice, c) mednarodno primerljivo davčno obremenitev, d) dogovor z lokalno skupnostjo.

Za zagotavljanje nemotene optimalne oskrbe je treba zbrati podatke o pridobivanju mineralnih surovin. Zagotavljanje pridobivanja takih informacij in pošiljanje konkretnih podatkov poteka na podlagi letnega, zakonsko opredeljenega poročanja nosilcev rudarske pravice.

Za nemoteno oskrbo z mineralnimi surovinami za gradbeništvo, ki jih gospodarski subjekti lahko konkurenčno pridobijo na več lokacijah na posameznem območju ali regiji, je mogoče z različnimi instrumenti organizirati uravnoteženo mrežo lokacij izkoriščanja med gospodarskimi, okoljskimi in družbenimi vidiki. Taka mreža je predstavljena v okviru izvajanja 4. cilja strategije.

Dostop do mineralnih surovin in oskrba z njimi sta pogosto ovirana tudi zaradi dolgega in zapletenega procesa usklajevanja med interesnimi skupinami. Zato naj se vzpostavi komuniciranje oz. dialog med uporabniki/lokalno skupnostjo in upravnimi organi (npr. v primeru večjega interesa občin/regij po pridobivanju večjih količin mineralnih surovin v krajšem času), kar bo omogočilo lažje pridobivanje dovoljenj oz. odpravo nasprotij/sporov.

II) Opredelitev mineralnih surovin ali nahajališč v javnem interesu »*public importance*«

Na podlagi odločitev o pomembnosti posameznega naravnega vira je treba ugotoviti zmogljivost slovenskega ozemlja ter povpraševanje in ponudbo po teh surovinah v državi, tudi v EU in po svetu. Če se ugotovi, da je neko ležišče na območju, na katerem bi bilo mogoče z njegovim izkoriščanjem ob upoštevanju zahtev s področja varstva okolja, zlasti varstva voda, pospešiti gospodarski in družbeni razvoj ter zmanjšati prevozne stroške zaradi njegove uporabe, se za to ležišče mineralnih surovin razglasi, da je v javnem interesu Republike Slovenije (12. člen ZRud-1), kar je v okviru izvajanja strategije za doseganje 4. cilja.

III) Povečanje uporabe sekundarnih surovin

Opredelitev sekundarnih surovin znotraj državne rudarske strategije je omejena na uporabo rudarskih odpadkov in materialov, začasno odloženih za potrebe sanacije degradiranih površin. Za zagotovitev začasnega deponiranja humusa je potreben poostren nadzor Inšpekcije za energetiko in rudarstvo; v potrjenem rudarskem projektu za pridobitev

koncesije, ki je sestavni del koncesijske pogodbe, mora biti določeno mesto deponiranja, potrebna sta nadzor in varovanje lokacije pred odvažanjem takega materiala.

To vprašanje je delno obravnavano v okviru 3. cilja povečanje saniranih površin, vendar je treba poudariti, da uporaba sekundarnih surovin ni obravnavana v Zakonu o rudarstvu.

IV) Načrtovanje oskrbe z mineralnimi surovinami za gradbeništvo

Načrtovanje oskrbe z mineralnimi surovinami za gradbeništvo mora upoštevati dejstvo, da mineralne surovine pridobivamo v velikih količinah in zato ni možen daljši prevoz. V Sloveniji so mineralne surovine za gradbeništvo surovine lokalnega/ regionalnega pomena, saj je transportni radij večinoma znatno manjši kot 100 km.

Vprašanja pri načrtovanju oskrbe z mineralnimi surovinami so predstavljena znotraj 4. cilja približevanje trajnostni oskrbi.

V) Zmanjšanje negativnih vplivov na okolje in komunikacija z lokalnimi skupnostmi

Spodbujati je treba varovanje vseh sestavin okolja v celotnem rudarskem ciklu, tako v času izkoriščanja, kot tudi po prenehanju izkoriščanja v okviru sanacijskega programa, ter upoštevati dogovore in odkrito komunicirati z lokalno skupnostjo.

Osnovno varovanje je izpolnjevanje že sprejetih zakonskih obveznosti (presoja vplivov na okolje in druge predpisane postopke – npr. pridobitev vodnega soglasja). Poleg tega je treba vpeljati ustrezen sistem zaščite in varovanja naravnih virov (mineralnih surovin) za njihovo morebitno izkoriščanje v prihodnosti (v okviru možnih prostorov).

Zmanjšanje negativnih vplivov izkoriščanja je obravnavano pri doseganju 2. cilja zmanjšanje števila nelegalnih kopov, 3. cilja povečanje saniranih površin ter 4. cilja približevanje trajnostni oskrbi z mineralnimi surovinami.

VI) Poznavanje nahajališč in varstvo zmogljivosti mineralnih surovin

V tej usmeritvi so poudarjeni: a) ohranjanje in razširjanje znanja (mednarodno sodelovanje: v projektih Obzorja 2020, v partnerstvu za inovacije (EIP)), povezanega z izkoriščanjem mineralnih surovin (rudarstvo, geotehnologija, geologija, ekonomija, tehnološke, organizacijske in okoljske vede), b) ustrezna državna informacijska podpora in c) ohranjanje naravnih in kulturnih okolij (zaščita živali in prostorov – Triglavski narodni park in kulturna dediščina – rudarski muzeji).

Izkoristek mineralnih surovin se poveča s kakovostjo proizvodov in procesov. Kakovosten izdelek je tržno konkurenčen, družbeno sprejemljiv in okolju prijazen, enako kakovosten proces celotnega rudarskega cikla. To omogoča promoviranje slovenskega gospodarstva v tujini, zato je pomembno, da smo aktivni tudi pri razvoju mednarodnih standardov in načel, ki vplivajo na poslovno etiko.

Treba je poskrbeti tudi za varovanje dostopa do mineralnih surovin oz. varovanje pred njihovo sterilizacijo/pozidavo oz. drugo rabo prostora. To lahko dosežemo tako, da občine v svoje OPN-je, ob sodelovanju vseh nosilcev urejanja prostora, vrišejo prostore pridobivanja mineralnih surovin (LN in LP), s čimer se zagotovi dolgoročna rezervacija prostora za morebitno izkoriščanje v prihodnje.

Ta usmeritev je upoštevana pri izvajanju strategije za doseganje 4. cilja približevanje trajnostni oskrbi z mineralnimi surovinami in z izdelavo rudarsko-geoloških študij na lokalni ravni.

VII) Uporaba domačih mineralnih surovin za potrebe naravne in kulturne dediščine ter druge posebne namene, vključno z ohranjanjem rudarstva, ki je sestavni del krajine

Domača (avtohtona) mineralna surovina naj se uporablja za: a) tradicionalne izdelke domače obrti, b) tradicionalne industrijske izdelke (opekarstvo), c) izdelke ali gradnjo, s katero se varuje avtohtonost krajine (strešniki, škarpe, kamnite obloge, robniki in podobno), d) priporočljiva je uporaba domačih materialov za oblaganje zgradb (naravni kamen), za gradnje, ki nimajo avtohtonega videza, ter e) ohranjanje avtohtone kulture bivanja.

V ta namen je treba poskrbeti, da se ohrani oz. omogoča odzem teh mineralnih surovin, še zlasti za namene restavratorskih del objektov kulturne dediščine z avtohtonim materialom. To je predmet doseganja 4. cilja.

VIII) Recikliranje proizvodov zaradi zmanjšanja porabe primarnih surovin

Ta vidik ni obravnavan v Zakonu o rudarstvu. Nove proizvode iz recikliranih odpadkov je mogoče dati na trg s slovenskim tehničnim soglasjem. Gradbeni zakon - GZ (Uradni list RS, št. 61/17 in 72/17 – popr.) v 23. členu uzakonja tudi novo bistveno zahtevo, to je trajnostna raba naravnih virov. Objekti morajo biti v skladu z zahtevami GZ projektirani, grajeni, vzdrževani in odstranjeni tako, da je raba naravnih virov trajnostna in da se omogočajo predvsem ponovna uporaba ali možnost recikliranja objektov, njihovih delov in gradbenega materiala po odstranitvi, dolga življenjska doba objektov in uporaba okoljsko sprejemljivih surovin in sekundarnih materialov v objektih. S tem se spodbuja trajnostna oskrba z mineralnimi surovinami, ki je element 4. cilja.

4 IZVAJANJE DRŽAVNE RUDARSKE STRATEGIJE

4.1 Načela izvajanja strategije

Programske usmeritve temeljijo na načelih trajnostnega razvoja. Načela delimo na splošna in specifična:

• splošna načela

- o zadovoljevanje potreb družbe (cilj 4) (programske usmeritve I, V, VII),
- o integracija razvoja industrije/družbe in varstvo okolja (cilja 2 in 3) (programska usmeritev V),
- o generacijska enakost,
- o trajnostni in racionalni prostorski razvoj;

• specifična načela

o okoljska načela

- ☐ ravnanje znotraj nosilne sposobnosti ekosistema (cilja 3 in 4) (vse programske usmeritve),
- ☐ minimalno potrebno izčrpavanje neobnovljivih virov (cilja 3 in 4) (vse programske usmeritve),
- ☐ načelo »plača povzročitelj obremenitve« (cilji 2, 3 in 4) (programske usmeritve III, IV, V, VIII),

- načelo previdnosti, (cilj 4) (programske usmeritve III, IV, V, VII, VIII),
- ekološka učinkovitost (cilji 2, 3 in 4) (programske usmeritve I, III, IV, V, VI, VII, VIII),

o družbenopolitična načela

- udeležba javnosti (cilj 4) (programske usmeritve I, IV, V, VII, VIII),
- komunikacija in vzgoja (cilj 4) (programske usmeritve I, V, VI, VII),
- proces odločanja na podlagi soglasja (cilja 1 in 4) (programske usmeritve I, VI, V, VII),
- večja institucionalna učinkovitost in sposobnost zagotoviti ustrezno načrtovano izkoriščanje od začetka do konca (raziskave, odpiranje, pridobivanje, zapiranje, sanacija), optimalna velikost proizvodnje, da se lahko ustrezno zavarujeta okolje in ljudi (cilja 1 in 4) (vse programske usmeritve),
- državna suverenost nad mineralnimi surovinami (cilja 4 in 2) (vse programske usmeritve),

o gospodarska načela

- upoštevanje polne proizvodne cene (vključno s stroški sanacije in drugimi okoljskimi stroški) (cilji 2, 3 in 4) (programske usmeritve I, II, IV, VII, VIII),
- konkurenčnost (pomeni tudi preprečevanje monopola na podlagi rudarskih pravic; vsaka pokrajina/regija ali večji kraj mora imeti najmanj dve možnosti oskrbe različnih nosilcev rudarske pravice s konkurenčno mineralno surovino za gradbeništvo)(cilja 1 in 2) (programske usmeritve I, IV, VI, VII, VIII).

4.2 Pogoji za izvajanje strategije

4.2.1 Temeljni pogoji

Temeljni pogoji za uresničitev navedenih ciljev so:

- a. učinkovito in pregledno udejanjanje zakonodajnega okvira;
- b. usklajenost z drugimi prostorskimi usmeritvami države, lokalne skupnosti, gospodarstva in javnosti;
- c. spodbujanje raziskav in razvoja ter uporaba ustreznih znanj s področij:
 - o tehnologije izkoriščanja,
 - o poznavanja zmogljivosti mineralnih surovin,
 - o vplivov izkoriščanja na okolje in ljudi.

Odgovorno ravnanje z okoljem je pomembna usmeritev državne rudarske strategije.

- d. državna informacijska podpora.

Podatki o izkoriščanju mineralnih surovin ter o zmogljivostih, virih in zalogah teh surovin so zbrani v podatkovnih zbirkah, ki sestavljajo informacijsko podporo države. Državno

informacijsko podporo potrebujejo tako lokalna skupnost kot širša javnost in tudi morebitni investitorji.

Javni podatki o raziskovalnih in pridobivalnih prostorih ter fizičnih in pravnih osebah s pridobljeno rudarsko pravico so javno dostopni v rudarski knjigi – skrbnik GeoZS (<https://ms.geo-zs.si/>).

4.2.2 Organiziranost in pristojnosti ministrstva, zadolženega za področje rudarstva, in dejavnosti rudarske javne službe

Ministrstvo, pristojno za rudarstvo, opravlja pravne in upravne naloge s področja rudarstva, ki jih določa zakon o rudarstvu. Skrbi za razvoj sistemske rudarske zakonodaje, pripravlja in obnavlja DRS ter skrbi za njeno usklajevanje z drugimi državnimi programi (prostor, okolje, gospodarski razvoj). Kot nosilec urejanja prostora pripravlja strokovne podlage, smernice in mnenja k prostorskim dokumentom/aktom.

Naloge rudarske javne službe, ki jo izvaja GeoZS, so opredeljene v 18. členu Zakona o rudarstvu:

- izdeluje strokovne podlage za državno rudarsko strategijo,
- vodi in vzdržuje rudarsko knjigo,
- prevzema vzorce, ki se pridobijo ob raziskovanju mineralnih surovin, in rudarsko tehnično dokumentacijo, ki je bila pred zaprtjem rudnikov uporabljena ob izkoriščanju mineralnih surovin.

Rudarska knjiga obsega kataster raziskovalnih in pridobivalnih prostorov ter register podatkov o fizičnih in pravnih osebah s pridobljeno rudarsko pravico za raziskovanje in za izkoriščanje (13. člen ZRud-1).

GeoZS opravlja tudi naloge po programu dela za ministrstvo, pristojno za rudarstvo, ki vključujejo izdelavo, zbiranje, vrednotenje in sporočanje geoloških podatkov in dokumentacije ter pripravo strokovnih podlag iz geologije in rudarstva.

4.2.3 Kakovost proizvodov

Za dobro gospodarjenje z mineralnimi surovinami je treba spodbujati kakovost proizvodov in procesov raziskovanja, izkoriščanja in sanacije. Sanacija površinskega kopa je rudarsko delo, ki je namenjeno opustitvi izkoriščanja mineralnih surovin s sanacijo pridobivalnega prostora, povzročenega z rudarskimi deli, in vzpostavitvi prvotnega stanja ali razmer za novo rabo prostora, če so vplivi take nove rabe na okolje sprejemljivi. Sprotna ali končna sanacija je določena z revidiranim rudarskim projektom. Pri sanaciji je treba uporabiti avtohtoni material. Možna je uporaba tudi komposta in digestata drugega kakovostnega razreda v skladu z Uredbo, predpisom, ki ureja predelavo biološko razgradljivih odpadkov in uporabo komposta ali digestata, ter ob upoštevanju zahtev predpisov, ki urejajo vodovarstvena območja. Pri izvedbi sanacije pridobivalnih prostorov se ne uporabljajo/vgrajujejo gradbeni proizvodi, ki ne izpolnjujejo pogojev iz predpisov, ki urejajo dajanje gradbenih proizvodov na trg, ali ne izpolnjujejo lastnosti za vgradnjo glede na načrtovane in predpisane zahteve.

4.3 Ukrepi in izvajanje strategije za doseganje ciljev

Pri doseganju temeljnih ciljev strategije, ki so zastavljeni na podlagi potreb in zahtev družbe ter okoljskih in gospodarskih programskih usmeritev, je treba določiti ukrepe in njihovo izvajanje.

4.3.1 Cilj: Optimizacija postopkov pridobivanja dovoljenja za raziskovanje in koncesije za izkoriščanje mineralne surovine

Optimizacija postopkov pridobivanja dovoljenja za raziskovanje in koncesije za izkoriščanje mineralne surovine pomeni premišljeno spreminjanje veljavne zakonodaje, in sicer izdaje dovoljenj in koncesij po metodi »vse na enem mestu«.

Ukrepi in izvajanje:

- a. posodabljanje e-zbirk podatkov, ki jih vodi ministrstvo, pristojno za rudarstvo,
- b. prilagoditev zakonodaje strateškim ciljem.

4.3.2 Cilj: Zmanjšanje števila nelegalnih kopov

Težava nezakonitega pridobivanja mineralnih surovin je povezana z resnimi gospodarskimi, družbenimi in okoljskimi posledicami ožjega in širšega območja izvajanja. Obseg nezakonitega pridobivanja zajema vse od manjših občasnih izkopov posameznikov za njihove lastne potrebe do kopov večjih razsežnosti za tržne namene, kjer se izvaja pridobivanje ob koncih tedna in med prazniki, tako da je nadzor otežen. Odkopana količina pa se, ne glede na čas izkopa, lahko oceni. Pomemben dejavnik, ki omogoča nezakonito pridobivanje, je pomanjkanje učinkovitega in doslednega spremljanja razmer na terenu ter pomanjkanje pooblastil pristojnih organov.

DRS v skladu s 122. in 139. členom ZRud-1 obravnava tiste nelegalne kope, katerih zemljišča so v prostorskih aktih namenjena za rudarstvo (območja mineralnih surovin LN in LP). Pri nelegalnih kopih obstaja obveznost sanacije na podlagi inšpekcijske odločbe (139. člen ZRud-1). Sanacija se izvaja v skladu z ZRud-1.

Ukrepi in izvajanje:

- a. za doseganje cilja je temeljni pogoj učinkovito in pregledno udejanjanje zakonodajnega okvira, kar vključuje:
 - izvajanje Zakona o rudarstvu,
 - učinkovit nadzor nad nezakonitim pridobivanjem mineralnih surovin;
- b. zmanjševanje števila nelegalnih kopov z izvajanjem inšpekcijskih odločb (kot navedeno);
- c. pregled nezakonitega izvajanja rudarskih del na zemljiščih, ki so v prostorskih aktih namenjena za rudarstvo, in nadzor nad njimi izvajajo rudarski inšpektorji po 122. in 139. členu ZRud-1;
- d. zaprtje nelegalnih površinskih kopov na zemljiščih, ki so v prostorskih aktih namenjena za rudarstvo (preprečitev nadaljnega nezakonitega pridobivanja mineralnih surovin) je ena najpomembnejših nalog, ki mora potekati usklajeno med ministrstvom, pristojnim za rudarstvo, ter ministrstvu, zadolženimi za okolje in prostorsko načrtovanje, oziroma med pristojno rudarsko inšpekcijo in lokalnimi skupnostmi;

- e. nadaljevati je treba izdelavo in posodabljanje katastra vseh površinskih kopov. GeoZS izdeluje sistematičen popis oz. evidenco vseh površinskih kopov v državi, vključno z nelegalnimi kopi (rudarsko-geološke študije). Doslej je pokritega približno 70 % slovenskega ozemlja od juga proti severu (po občinah);
- f. čeprav so mineralne surovine pri nas v lasti države, je načrtovanje sanacij v rokah lokalnih skupnosti, ki predvidijo izvedbo sanacije v OPN-ju. Povečanje obsega saniranih površin na nelegalnih kopih bomo dosegli s primernim prostorskim načrtovanjem, ki bo v OPN-jih predvidel sanacijo;
- g. sanacija nelegalnih kopov mora vključevati:
 - odkrivanje in evidentiranje nelegalnih kopov (rudarsko-geološke študije po območjih občin) in poostren inšpektorski nadzor. Pri tem je treba narediti prednostni vrstni red sanacij, saj vsega ni mogoče izvesti hkrati. Metodologijo za določitev vrstnega reda sanacije je treba določiti glede na okoljska in družbena merila.
- h. stroške sanacije nelegalnega kopa plača izvajalec rudarskih del. Če se ne najde izvajalec del, pa je plačnik lastnik zemljišča (prvi odstavek 139. člena ZRud-1). Lastnik zemljišča je tudi lahko država.

4.3.3 Cilj: Povečanje saniranih površin

Namen cilja je sanacija površin, degradiranih zaradi izkoriščanja mineralnih surovin. Sanacijo legalnega kopa obravnavajo 2. člen (pomen izrazov), 35. člen (pogoji za izdajo rudarskega koncesijskega akta), 50. člen (pogoji za podaljšanje veljavnosti rudarske pravice za izkoriščanje), 96. člen (dovoljenje za opustitev rudarskih del), 98. člen (odločba o prenehanju pravic in obveznosti) in 125. člen (pristojnosti rudarskega inšpektorja), nelegalne kope pa obravnava 139. člen (inšpekcijski ukrepi v primeru nezakonitega izvajanja rudarskih del) Zakona o rudarstvu. Povečanje saniranih površin bomo dosegli z doslednim upoštevanjem rudarske zakonodaje.

Ukrepi in izvajanje:

Prostore je treba sanirati zaradi varstva okolja, varovanja narave in ljudi. Sanacija mora potekati v skladu z revidiranimi rudarskim projektom, katerega vsebina je določena v Zakonu o rudarstvu in podzakonskih aktih. Pri tem je treba opredeliti območja izkoriščanja, ki bodo po fazah, sprotno ali končno, sanirana v skladu z revidiranim rudarskim projektom. V rudarskem projektu mora biti določen tudi volumen izkopane surovine, ki je izključno potrebna za izvedbo sprotne ali končne sanacije pridobivalnega prostora. Gre za pridobivalne prostore s podeljeno rudarsko pravico, ki so lahko prostor za izvajanje druge dejavnosti, če je to v skladu s 93. členom ZRud-1 in drugo zakonodajo. Da bi dosegli čim več saniranih površin, je treba spodbujati sprotno sanacijo degradiranih površin, če to dopuščajo okoliščine izkoriščanja. Zato je potrebno pred pričetkom izkoriščanja izvesti natančna geološko-rudarska raziskovalna dela, s katerimi bi preliminarno ocenili možnosti sanacije prihodnjih degradiranih površin.

Plačnik sanacije je nosilec rudarske pravice za izkoriščanje (v primeru stečaja nosilca s podeljeno rudarsko pravico je naslednik obveznosti država).

4.3.4 Cilj: Približevanje trajnostni oskrbi z mineralnimi surovinami – možni prostor za izkoriščanje

Območja, na katerih po veljavnem prostorskem načrtu ni predvidenih prostorov za izkoriščanje mineralnih surovin (LN in LP), se lahko začrtajo kot taka ob ustreznih naravnih danostih in če se presodi, da je za prihodnjo oskrbo z mineralno surovino smiselno rezervirati prostor za morebitno izkoriščanje ter da se spremeni prostorski načrt ob sodelovanju vseh nosilcev urejanja prostora. Merila za vzpostavitev možnega prostora so gospodarska, okoljska in družbena.

Ukrepi in izvajanje:

- a. Izkoriščanje mineralnih surovin pogosto naleti na negativen odziv lokalne javnosti, predvsem zaradi vpliva na okolje. Za izboljšanje javnega mnenja in sprejetosti rudarskih dejavnosti v njihovem lokalnem okolju je temeljno trajnostno naravnano izkoriščanje mineralnih surovin. Koncept trajnostne rabe virov enakopravno vključuje vse tri dejavnike, družbo, okolje in gospodarstvo. Za doseg trajnostnega izkoriščanja je torej že na začetku bistven presek interesov vseh vključenih skupin.
- b. Potreben je tudi premislek o dejanskih potrebah po pridobivani surovini na lokalni oz. širši ravni. Pri tem je treba upoštevati pozitivne vplive na gospodarstvo oziroma vzpostaviti gospodarsko sprejemljivo izkoriščanje mineralnih surovin. Določitev sprejemljivih vplivov mora biti utemeljena in sprejeta v dogovoru vseh vpletenih strani. V pomoč odločitvi so lahko tudi kazalci strategije.
- c. Možni prostor mineralnih surovin je prostor, kjer se nahajajo viri mineralnih surovin, torej mineralne zmogljivosti, ki bi se glede na potrebe lokalne skupnosti oz. trga v prihodnje pod določenimi pogoji lahko izkoriščale. Ta prostor naj bi imel skrbnika, ki je lahko gospodarski subjekt, lokalna skupnost ali država. Možni prostor še ni prostor, namenjen za pridobivanje, ampak le rezerviran in kjer so druge rabe prostora omejene oz. usklajene z interesi lokalne skupnosti ali države. Z možnimi prostori v prostorskih načrtih bi ohranili dostopnost do virov mineralnih surovin ob upoštevanju določenih meril (projekt pridobljen v Obzoru 2020 – Minatura 2020 je zametek vseevropske ideje o zakonodajnem okviru varovanja dostopa do nahajališč mineralnih surovin, ki so v javnem interesu) ter opredelitev perspektivnih in neperspektivnih kopov (v rudarsko-geoloških študijah, ki se izvajajo po območjih občin) v prostorskih aktih.
- d. Kot možni prostori so opredeljeni prostori z nekdanjimi dovoljenji za raziskovanje (pred letom 1999), a brez rudarske pravice za izkoriščanje in/ali raziskovanje. Za možne prostore veljajo tisti, za katere je bila z raziskovalnimi deli ugotovljena neka količina mineralnih surovin, ki bi utegnili biti v prihodnje del državne surovinske osnove. Upoštevajo naj se tudi potečeni pridobivalni oz. raziskovalni prostori, ki nimajo več rudarske pravice, a so tam ostale zaloge surovine v nahajališču.
Večina raziskovalnih prostorov je bila veljavna pred začetkom veljavnosti ZRud (1999) in pred uveljavitvijo varovanih območij. Zaradi vlaganj v raziskave na navedenih prostorih jih je smiselno šteti za možne, predvsem tam, kjer ni drugih možnosti oskrbe z mineralnimi surovinami.
- e. Cilje strategije je mogoče doseči tudi z izdelavo rudarsko-geoloških študij in določanjem mineralnih surovin v javnem interesu na lokalni ravni. Z organizacijo mreže lokacij pridobivanja mineralnih surovin se približamo načrtovanemu izkoriščanju mineralne surovine, ki upošteva vsa načela trajnostnega razvoja, družbenih vidikov in okoljske politike ter sočasno spodbuja gospodarski razvoj.

4.4 Kazalci stanja okolja v povezavi z rudarjenjem

Kazalci stanja okolja v povezavi z rudarjenjem so pomemben del nadzora nad izvajanjem DRS. V razpredelnici 2 so navedeni kazalci stanja okolja v povezavi z rudarjenjem (določeni v postopku celovite presoje vplivov na okolje) in viri pridobivanja podatkov. Kazalci stanja okolja v povezavi z rudarjenjem od K1 do K13 in družbena kazalca K14 in K15 so podrobno opisani v prilogi 3. Poročila o kazalcih stanja okolja v povezavi z rudarjenjem se bodo izdelala na vsaka tri leta.

Razpredelnica 2: Seznam kazalcev stanja okolja v povezavi z rudarjenjem

Zap. št.	Kazalec	VIR pridobivanja podatkov
K1	Oddaljenost lokacij od zgradb	Rudarska knjiga
K2	Prekomerni izpusti prahu	ARSO
K3	Prekomeren hrup	ARSO
K4	Pridobivanje brez razstreljevanja	Nosilci rudarskih pravic
K5	a) Onesnaženje površinskih voda b) Onesnaženje podzemnih voda	ARSO in DRSV
K6	a) Poseg v površinske vode b) Poseg v podzemne vode	Rudarska knjiga, DRSV in ARSO
K7	Posegi v VVO	ARSO in DRSV
K8	Sanacija	Nosilci rudarskih pravic
K9	Rudarski odpadki	MOP
K10	Emisije CO ₂	ARSO
K11	Emisije CH ₄ **	Rudarska knjiga in ARSO
K12	Natura 2000	Atlas okolja***
K13	Zavarovana območja (ekološko pomembna območja in naravne vrednote)	Atlas okolja***
K14	Lokacije z letno proizvodnjo od 50.000 do 500.000 ton	Rudarska knjiga
K15	Spor z lokalnim prebivalstvom	Pritožbe pri IRSI, ARSO

** K11 je kazalec za metan oz. emisije iz premogovništva.

***K12 in K13 pomenita skupaj varstvena, varovana, zavarovan ali ogrožena območja narave.

Atlas okolja: je orodje oz. spletni pregledovalnik, prek katerega se lahko vpogleda v podatke. Vir podatka so zbirke podatkov, ki jih vodijo na Agenciji RS za okolje (ARSO) in Direkciji RS za vode (DRSV).

Osnutek DRS je bil poslan Ministrstvu za okolje in prostor (MOP) tudi v postopek celovite presoje vplivov na okolje. MOP je z odločbo št. 35409-234/2016/26 z dne 28. 6. 2017 odločilo, da ni treba izvesti postopka celovite presoje vplivov na okolje. V skladu z odločbo so v DRS vključeni kazalci stanja okolja, in sicer posegi v vodovarstvena območja, posegi v podzemno vodo, posegi pod ravnjo podzemne vode, zavarovana območja, ekološko pomembna območja, naravne vrednote ter omilitveni ukrepi. Cilj je zmanjšanje posegov na vseh varovanih/zavarovanih območjih ter spremljanje izvajanja strategije v okviru zahtev predpisov v zvezi z izvajanjem rudarskih pravic.

Pred podelitvijo dovoljenja za raziskovanje in koncesije za izkoriščanje se preverja tudi usklajenost s prostorskimi akti. V prostorskih aktih so navedeni pogoji izkoriščanja (najnižja kota izkoriščanja itd.), določi se tudi potrebnost izvedbe OPPN. Monitoring vpliva na okolje se nato izvaja v skladu s PVO. Koncesijski akt gre v medresorsko usklajevanje (med drugim na MOP) z vsakokratnim preverjanjem in določanjem pogojev posameznega raziskovalnega in pridobivalnega prostora. Tega ni mogoče narediti na splošno, temveč je odvisno od

odkopne metode, lege odkopa itd. (npr. kamnolomu ob avtocesti se pridobivanje mineralne surovine z miniranjem ne bo dovoljevalo, dovoljeno pa bo pridobivanje z miniranjem v kamnolomih, ki ne ležijo v bližini naselja/infrastrukturnega objekta). Najpomembnejše omejitve/zahteve glede varstva okolja za posamezen kop so navedene že v prostorskih aktih, ki so medresorsko usklajeni. Tudi za podaljševanje koncesijskih pogodb se preverja skladnost s prostorskim aktom.

Pred nameravanim posegom v okolje je treba v skladu z okoljsko zakonodajo izvesti predhodni postopek (MOP), da se ugotovi, ali je treba izvesti presojo vplivov na okolje.

Obveznost le-te se ugotavlja v skladu z *Uredbo o posegih v okolje, za katere je treba izvesti presojo vplivov na okolje*. Posegi, ki bodo rabili PVO in hkrati tudi gradbeno dovoljenje, se bodo po 1. 6. 2018 v skladu z novim Gradbenim zakonom obravnavali na MOP znotraj posebnega integralnega postopka. Tako ne bo več treba ločeno pridobivati okoljevarstvenega soglasja (PVO postopek) in gradbenega dovoljenja, ampak se bo to opravilo v enem postopku in se bo pridobila ena odločba.

V okviru teh postopkov se preverjajo ti vplivi na okolje: emisije onesnaževanja zraka, emisije toplogrednih plinov, poseganje v območje površinskih in podzemnih voda ter vpliv na njihovo ekološko, kemijsko in količinsko stanje, emisije snovi v vode, tla, nastajanje odpadkov, hrup, vibracije, vidna izpostavljenost, spremembe vegetacije in narave. Po opravljenih postopkih, v primeru sprejemljivega posega, se izdajo okoljevarstvena soglasja, kjer so predvideni ukrepi za zmanjšanje negativnih vplivov:

- glede zahtev za zmanjšanje hrupa je nosilec rudarske pravice – koncesionar dolžan v skladu s predpisi o obratovalnem monitoringu izvesti začetne (prve) in nato občasne meritve hrupa. Kot omilitveni ukrep za zmanjšanje emisij hrupa se zahteva uporaba certificiranih strojev, izvajanje del v določenem časovnem intervalu dneva in drugo,
- delovne naprave v kamnolomu morajo biti opremljene z motorji, ki ustrezajo Pravilniku o emisiji plinastih onesnaževal in delcev iz motorjev z notranjim zgorevanjem, namenjenih za vgradnjo v necestne premične stroje,
- pri vrtanju in miniranju je treba uporabiti najsodobnejšo tehnologijo ter upoštevati varnostne ukrepe in tehnične normative, ki so opredeljeni v Pravilniku o zahtevah za zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu in o tehničnih ukrepih za dela pri razstreljevanju, kadar gre za raziskovanje in izkoriščanje mineralnih surovin, izvajanje drugih rudarskih del in izvajanje razstreljevalnih del v drugih dejavnostih.

Pomembno merilo je tudi zmanjšanje vpliva na posege v podzemne vode. To merilo je mogoče doseči s temi ukrepi:

- možne nevarne snovi za onesnaževanje vode, tekoči naftni derivati in gospodarsko razstrelivo je treba zbirati v usedalnikih v obliki poglobljenega bazena, ki je izveden tako, da je preprečeno kakršno koli izpiranje, uhajanje, precejanje, izcejanje njegove vsebine v okolje,
- preprečeno mora biti odpiranje ali povečevanje odprtih vodnih površin podzemnih voda,
- izvesti je treba ukrepe za varstvo podzemne in površinske vode v skladu s predpisi o vodah in varstvu okolja,
- preprečiti je treba emisije v tla (izliv olj ali pogonskih goriv (mineralna olja)), ki so možne zaradi gradbene mehanizacije in transportnih vozil, ter učinke miniranja (vpliv seizmike na razpokanost kamnin, možnost primesi razstrelilnih sredstev v podzemni vodi),
- v skladu z uredbo, ki ureja načrt upravljanja voda za vodni območji Donave in Jadranskega morja ter druge predpise na področju voda in varstva okolja, se pri opravljanju rudarske dejavnosti lahko uporabljajo le tiste pridobivalne metode in samo tiste snovi, vključno z razstrelivi, ki same oziroma njihovi razgradnji proizvede ne

povzročajo poslabšanja kemijskega in ekološkega stanja površinskih voda ter kemijskega in količinskega stanja podzemne vode,

- za vsak pridobivalni prostor v skladu z veljavno rudarsko in okoljsko zakonodajo mora biti odrejen redni obratovalni monitoring količin in kakovosti (podzemne vode oz. površinske vode, če se posega vanjo, ter obratovalni monitoring industrijske odpadne vode),
- v skladu z Uredbo, ki ureja načrt upravljanja voda za vodni območji Donave in Jadranskega morja ter druge predpise na področju voda in varstva okolja, pri opravljanju rudarske dejavnosti povzročeno prekomerno črpanje podzemne vode ne sme povzročati spremembe naravnega režima hitrosti in smeri toka podzemne vode, ki bi vodile v slabo količinsko stanje podzemne vode,
- sanacije in ravnanja z morebitnimi rudarskimi odpadki se morajo izvajati v skladu z revidiranim rudarskim projektom in uredbo s področja ravnanja z odpadki iz rudarskih in drugih dejavnosti izkoriščanja mineralnih surovin.

Problematiko podeljevanja koncesij za izkoriščanje voda je treba reševati v skladu s predpisi o vodah in varstvu okolja. Pred izdajo koncesijskih pogodb je treba za posege, povezane z rudarsko pravico, pripraviti natančne študije/analize s pogoji za zavarovanja voda v predelih kjer bi lahko prišlo do vpliva na površinske ali podzemne vode, pridobiti vodna soglasja in tudi naravovarstvene smernice (če jih zahteva zakonodaja). Za naslednje obdobje priprave načrta upravljanja voda (NUV) se je treba vključiti v iskanje optimalnih ukrepov.

4.5 Organizacija mreže lokacij pridobivanja mineralnih surovin za gradbeništvo – oskrba s kamenimi agregati

Lokacija nahajališča mineralne surovine je vezana na geološke danosti posameznega območja, ki so opredeljene z geološko sestavo in zgradbo. Lokacije gospodarsko izkoristljivih energetskih in kovinskih mineralnih surovin so vedno vezane na geološke danosti ter jih ne moremo premeščati na družbeno bolj zaželene lokacije.

V to skupino sodi tudi večina nekovinskih mineralnih surovin, razen surovin za gradbeništvo. Surovine za gradbeništvo so po 4. členu ZRud-1 tehnični kamen (apnenec, dolomit, vse magmatske in metamorfne kamnine (diabaz, keratofir, andezit, andezitni tuf, serpentinit in druge podobne kamnine)) ter prod, grušč in pesek. Med njimi v Sloveniji močno prevladujejo nahajališča apnenca, dolomita ter prod in peska.

Iz poglavja »Analiza uravnotežene oskrbe z mineralnimi surovinami za gradbeništvo« (priloga 1) lahko med drugim ugotovimo:

- Vrednosti vseh osnovnih kazalcev skozi obravnavano obdobje (1983–2015) padajo do leta 2001, nato se ustalijo, kar kaže na drobitev proizvodnje (povečanje števila manjših lokacij) (slika 1). Priporočila: vrednost temeljnega kazalca A ne sme pasti pod 15 odstotkov (kar pomeni, da tisti, ki ne izpolnjujejo meril za proizvodnjo in zaloge, ne dobijo koncesij za izkoriščanje). V naslednjem obdobju bi se moralo število lokacij, ki ne izpolnjujejo meril, zmanjšati.
- Iz kazalcev I. reda izhaja, da je skupno število lokacij naraslo s 25 (1983) na 147 (2015), med njimi prevladujejo lokacije dolomita (82), sledita apnenec (30) in prod (29). Lokacij silikatnih kamnin (magmaških in metamorfnih) je zanemarljivo (6). Največje število lokacij je bilo leta 2007, in to 175. Majhno število lokacij leta 1983 je posledica pomanjkljive evidence. Stabilno je število lokacij v letih od 1988 do 1998 (med 81 in 96). Porast števila lokacij zaradi uvedbe koncesij in s tem večjega vpisa prej neevidentiranih lokacij je sledil v letu 2000 (s 94 na 164). To so predvsem lokacije z majhno proizvodnjo (pod 50.000 ton letno).

- Proizvodnja na lokacijo ima v splošnem trend upadanja, kar je že opaženo med letoma 1983 in 1999 (s približno 200.000 na 150.000 ton) ter nadalje do leta 2001 (na približno 90.000 ton). Sledi povečanje do leta 2007 (na približno 130.000 ton), nato upad do leta 2013 (na približno 60.000 ton) in do leta 2015 rahlo povečanje na 75.000 ton. V letih od 1999 do 2007 je bilo od 20 do 30 % lokacij brez proizvodnje, v letih od 2008 do 2015 pa približno 15 % (slika 2).
- Pregled števila lokacij po vrstah mineralnih surovin pokaže, da je bila v letu 1983 enakomerna zastopanost različnih vrst mineralnih surovin za gradbeništvo, prav tako v letih od 1988 do 1999. Na skok v letu 2000 je vplivalo predvsem večje število lokacij dolomita (z 32 na 90), v manjši meri proda (z 32 na 41), pri apnencu pa se je število povečalo le za eno lokacijo (slika 3). Lokacij silikatnih kamnin (magmatskih in metamorfnih) je ves čas zelo malo.
- Mineralne surovine za gradbeništvo so po pridobljenih količinah v obravnavanem obdobju obsegale več kot 80 % proizvodnje vseh nekovinskih mineralnih surovin.
- Zaloge mineralnih surovin za gradbeništvo se zmanjšujejo: od leta 1998 do 2015 se je glede na proizvodnjo v letu 2015 njihova količina zmanjšala s 44 na 29 let, zalog in virov v istem obdobju pa z 78 na 41 let proizvodnje. Poudariti je treba, da sta se proizvodnja mineralnih surovin in potreba po kamenih agregatih v preteklih letih znatno zmanjšala zaradi zmanjšanja obsega gradbenih projektov in neinvestiranja v raziskave po razširitvi obstoječih pridobivalnih prostorov.
- Podatki o zalogah in virih se potrjujejo s strani države, izključno za obstoječe pridobivalne in raziskovalne prostore s podeljeno rudarsko pravico. O zalogah in virih se ne poroča in se ne potrjujejo znotraj možnih prostorov.
- Ciljna usmeritev je zmanjšanje števila lokacij in po potrebi povečanje obstoječih regionalnih centrov preskrbe.

V razpredelnici 3 so velikostni razredi površinskih kopov mineralnih surovin za gradbeništvo, ki so vezani na oskrbo. Zaželeni so srednje veliki površinski kopi.

Razpredelnica 3: Velikostni razredi površinskih kopov v Sloveniji glede na proizvodnjo

Opis	Oznaka	Tone	m ³
MAJHNI	M	< 50.000	< 30.000
SREDNJI	S	50.000–500.000	30.000–250.000
VELIKI	V	> 500.000	> 250.000

Mesta lokacij izkoriščanja tehničnega kamna (apnenca in dolomita) ter proda in peska lahko prilagodimo okoljskim in družbenim zahtevam. Cilji so:

- zmanjšanje števila lokacij mineralnih surovin z majhno proizvodnjo na občinski ravni in vzpostavitev regijskih centrov preskrbe s povečano proizvodnjo, in sicer z omejitvijo izdaje novih koncesij in omejevanjem podaljševanja obstoječih koncesij, kar omogoča lažji nadzor tudi nad okoljskimi vplivi,
- upoštevanje ustreznih okoljevarstvenih meril,
- družbena sprejemljivost v lokalnem okolju,

- oceniti perspektivnost vseh površinskih kopov v okviru lokalnih skupnosti (občina) za morebitno lokalno preskrbo v prihodnje (pospešiti izdelavo geološko-rudarskih študij (11. člen ZRud-1)),
- v občinskih prostorskih dokumentih predvideti prostore za širitev, dokler obstajajo izkoristljive zaloge, in sanacijo.

Merila za doseg ciljev:

- omejiti izdajo novih koncesij (razen v primeru širitve obstoječih pridobivalnih prostorov), upoštevajoč:
 - imeti zadostno letno proizvodnjo (povprečno najmanj 30.000 m³ raščene mineralne surovine),
 - imeti dovolj zalog (najmanj za 15 let),
 - sanacije površinskega kopa v skladu z rudarskim projektom;
- omejiti podaljšanje obstoječih koncesij, upoštevajoč:
 - koncesija se podaljša do izkoriščenosti zalog, upoštevajoč še do pet let za končanje sanacije ob upoštevanju pogojev in omejitev varstva okolja in voda; količina preostalih zalog se dokazuje z novim potrjenim elaboratom o zalogah in virih,
 - sanacije površinskega kopa v skladu z rudarskim projektom ob upoštevanju pogojev in omejitev varstva okolja in voda;
- spodbujajo se širitve obstoječih pridobivalnih prostorov.

Za potrebe gradnje in vzdrževanja gozdnih/lokalnih cest se lahko za nov pridobivalni prostor, ki je od naselji in obstoječih lokacij oskrbe s kamenimi agregati oddaljen 30 km in več, izda koncesija za do deset let (povprečna letna proizvodnja do 3.000 m³ raščeno), pri tem pa je treba upoštevati, da so pridobivalni prostori predvideni v občinskih prostorskih načrtih, ob upoštevanju vseh veljavnih predpisov in standardov.

Sanacija degradiranih površin zaradi izkoriščanja mineralne surovine mora biti izdelana v soglasju s prostorskimi, okoljskimi in naravovarstvenimi smernicami ter ob upoštevanju vseh veljavnih standardov in mednarodnih priporočil.

Prostorska porazdelitev mineralnih surovin za gradbeništvo je možna v več načrtovalnih območjih:

- območja usmerjenega razvoja: intenzivna gospodarska raba naravnih virov ob upoštevanju okoljskih in družbenih vidikov,
- območja zadržanega razvoja: zmanjšana intenzivnost izkoriščanja naravnih virov po načelu vzdržnosti,
- varovana območja (ne prepoveduje izkoriščanja, ampak ga pogojuje): primarno ohranjanje ekoloških in kulturnih značilnosti krajine, posebna območja,
- območja velike konfliktnosti: območja, kjer razvoj zahteva posebno pozornost (prednost pri usmeritvah/politiki).

Območja usmerjenega razvoja naj bi vsebovala čim več raziskovalnih oz. pridobivalnih prostorov in tudi predvidenih prostorov širitve na podlagi dovoljenj pristojnih upravnih organov, možnih prostorov ter prostorov sanacije okolja.

4.6 Akcijski načrt za izvajanje državne rudarske strategije

Akcijski načrt (priloga 2) je del DRS in podrobno opredeljuje posamezne dejavnosti.

5 LITERATURA IN VIRI

Objavljeni viri

- [1] Zakon o rudarstvu: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5706>.
- [2] Zakon o urejanju prostora: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7341>.
- [3] Zakon o varstvu okolja: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1545>.
- [4] Zakon o vodah: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1244>.
- [5] Gradbeni zakon: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7108>.
- [6] Pobuda za surovine: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009AE0880&qid=1466756103537&from=EN>
- [7] Poročilo »Izboljšanje okvirnih pogojev za pridobivanje rudnin za EU« ter poročilo »Priporočila za robne pogoje pridobivanja ne-energetskih surovin v EU«: https://ec.europa.eu/growth/sectors/raw-materials/policy-strategy/sustainable-supply-eu_en; <http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/5571/attachments/1/translations>.
- [8] Ključne surovine: https://ec.europa.eu/growth/sectors/raw-materials/specific-interest/critical_en.
- [9] Resolucija Evropskega parlamenta z dne 13. septembra 2011 o učinkoviti strategiji o surovinah za Evropo (2011/2056(INI)) 2013/C 51 E/04: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?qid=1466754791836&uri=CELEX:52011IP0364>.
- [10] Geološki zavod Slovenije: Bilanca zalog in virov mineralnih surovin v Republiki Sloveniji, stanje na dan 31. 12. 2015; Geološki zavod Slovenije, Ljubljana, junij 2016 (neobjavljen vir).
- [11] Trajnostno gospodarjenje z mineralnimi surovinami v Sloveniji; Geološki zavod Slovenije, 2004.
- [12] Geološki zavod Slovenije: Bilteni Mineralne surovine, za stanje po letih od 2004 do 2015: <http://www.geo-zs.si/index.php/publikacije2/periodicne-publikacije/mineralne-surovine>.

PRILOGA 1: Analiza uravnotežene oskrbe z mineralnimi surovinami za gradbeništvo za obdobje 1983–2015

Analize uravnotežene oskrbe z mineralnimi surovinami za gradbeništvo se izvajajo že nekaj let. Prva je bila objavljena leta 2004 v knjigi Trajnostno gospodarjenje z mineralnimi surovinami v Sloveniji, ki jo je izdal Geološki zavod Slovenije.[11]

Kazalci in drugi podatki so bili postavljeni za potrebe državnega programa gospodarjenja z mineralnimi surovinami – splošni načrt, in sicer v delu, kjer program obravnava organizacijo mreže lokacij pridobivanja mineralnih surovin za gradbeništvo. V državnem programu je mreža lokacij za gradbeništvo, ki se po mejah približuje mejam med razredi za kazalce.

Osnovna ideja je imeti ne premajhen in ne prevelik površinski kop/rudnik za slovenske razmere. Kaj je optimalno, je predmet dogovora, javne diskusije.

Osnovni kazalci:

Temeljni kazalec, delovno poimenovan kazalec A, kaže:

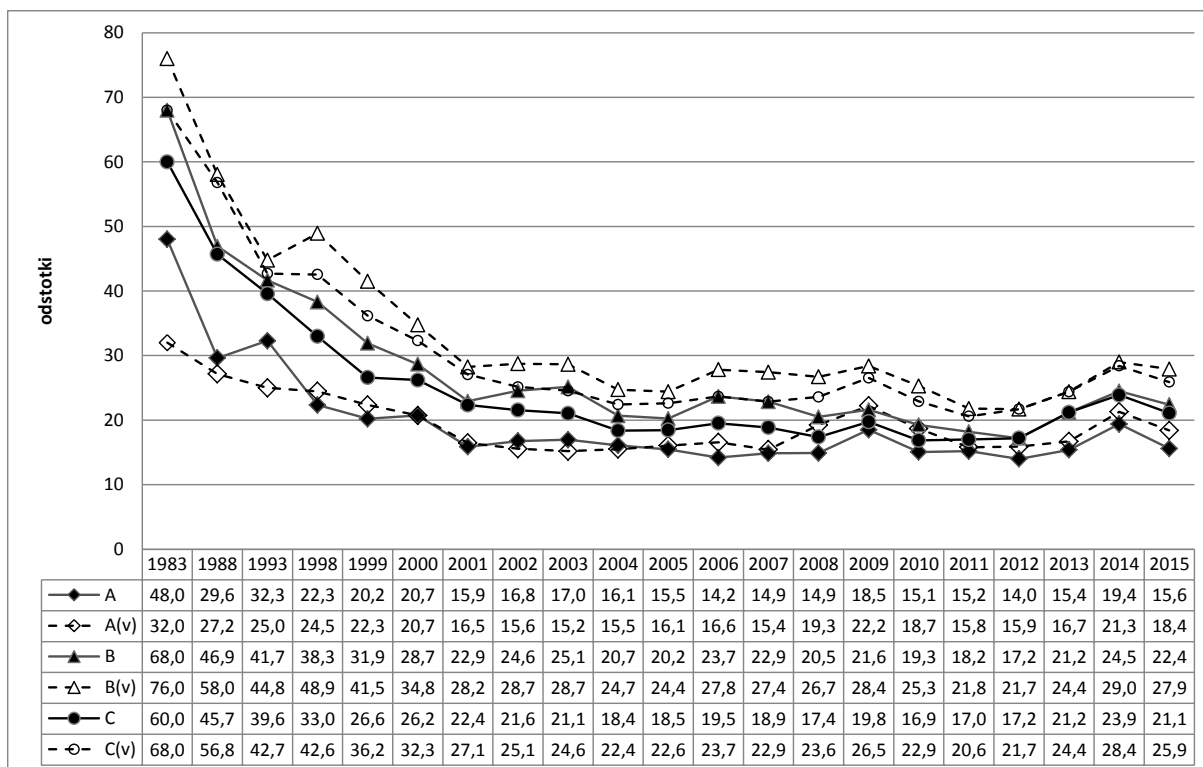
- odstotek lokacij z letno proizvodnjo od 50.000 do 500.000 ton in zalogami v intervalu od 10 do 50 let povprečne proizvodnje zadnjih petih let.

Kazalec ima v obdobju do leta 2001 ravno nasproten trend (slika 1) od želenega (povečanje odstotka). Temeljna obrazložitev trenda je v šibki natančnosti evidenc v začetnem obdobju (leta 1983 je bila precej pomanjkljiva evidenca) ter uvedba koncesij v letu 2000. To vpliva na število lokacij (kopov) (razporednica 1). V tem obdobju ugotavljamo znižanje s skoraj 50 na dobrih 15 odstotkov, medtem ko od 2001 do 2015 ni bistvenih sprememb. Priporočila za prihodnje obdobje so:

- vrednost kazalca ne sme pasti pod 15 odstotkov in
- število lokacij, ki ne izpolnjujejo meril, bi se moralo zmanjšati.

Pričakovane zahteve lokalne skupnosti so omejitve ali zalog (in virov) ali proizvodnje zaradi povečanega pritiska na enoto površine naravnega okolja. Omejitev zalog in virov je lahko potrebna zaradi nesprejemljivo velike površine prostora za izkoriščanje ali raziskovanje ter zaradi nesprejemljivega trajanja morebitnega izkoriščanja. Omejitev proizvodnje je upravičena zaradi škodljivih ali motečih negativnih vplivov izkoriščanja ali prevoza (prah, miniranje, obremenitev lokalnih cest in podobno).

Razlika med kazalcema A in A(v) je v tem, da so, kadar poleg zalog obravnavamo tudi vire (kazalec A(v)), potrebne dodatne raziskave, na podlagi katerih se povečata zanesljivost in izkoristljivost mineralnih surovin v odobrenem pridobivalnem in raziskovalnem prostoru. Kazalec A(v), ki upošteva zaloge in vire, je v letih 1983, 1988 in 1993 manjši od kazalca A, ki kaže samo zaloge, ker so zaloge in viri nad zgornjo mejo. V podporo temeljnemu kazalcu so tudi delovno poimenovani kazalci B (odstotek lokacij mineralnih surovin za gradbeništvo z letno proizvodnjo nad 50.000 tonami in zalogami nad 10 let povprečne proizvodnje), B(v), C (odstotek lokacij mineralnih surovin za gradbeništvo z letno proizvodnjo od 50.000 do 500.000 ton in zalogami nad 10 let povprečne proizvodnje) in C(v). Ker ti ne vsebujejo posameznih omejitev (bodisi proizvodnje ali zalog), imajo zaradi tega pričakovano višje vrednosti. Vrednosti vseh kazalcev skozi obravnavano obdobje padajo do leta 2001, nato se ustaliijo, kar kaže na drobitev proizvodnje (povečanje števila manjših lokacij) (slika 1).

Slika 1: Osnovni kazalci A, A(v), B, B(v), C in C(v) v času od leta 1983 do leta 2015

Med letoma 1998 in 2015 sta si kazalca A in A(v) precej blizu, razlike je le za nekaj odstotnih točk. Kazalca B in B(v) se med letoma 1998 in 2001 razlikujeta za 5 in več odstotnih točk, pozneje pa se ta razlika zmanjša; prav tako kazalca C in C(v). Zadnje kaže, da je več lokacij z ugotovljenimi večjimi viri mineralnih surovin za gradbeništvo. Le za nekaj odstotnih točk pa se razlikujeta dvojici kazalcev B in C ter B(v) in C(v) (slika 1).

Poleg osnovnih kazalcev je treba pogledati tudi druge podatke o mineralnih surovinah za gradbeništvo, in sicer splošne podatke in kazalce, ki smo jih poimenovali kazalci I. reda. Nekaj jih obravnavamo v nadaljevanju.

Splošni podatki in kazalci I. reda za Slovenijo

V nadaljevanju so prikazani drugi osnovni podatki za Slovenijo, to je število lokacij, proizvodnja, zaloge (in viri), ter kazalci I. reda (število lokacij, velikost proizvodnje, zalog (in virov) glede na prebivalca oziroma površino).

V razpredelnici 1 so zbrani osnovni podatki o številu lokacij mineralnih surovin za gradbeništvo. Skupno število lokacij je naraslo s 25 (1983) na 147 (2015), med njimi prevladujejo lokacije dolomita (82), sledita apnenec (30) in prod (29). Lokacij silikatnih kamnin (magmatskih in metamorfnih) je zanemarljivo (6). Največje število lokacij je bilo leta 2007, in to 175. Majhno število lokacij leta 1983 je posledica pomanjkljive evidence. Državna evidenca v osemdesetih letih prejšnjega stoletja je bila pomanjkljiva, ker so bile po rudarskem zakonu iz leta 1975 mineralne surovine za gradbeništvo občinskega (lokalnega) pomena in razen večjih kopov večina manjših v evidenci ni bila zajeta. To je glavni vzrok razlike v številu kopov ter proizvodnje med letoma 1983 in 1988 (razpredelnica 1). Število lokacij je stabilno v letih od 1988 do 1998 (med 81 in 96). Porast števila lokacij zaradi uvedbe koncesij in s tem večjega vpisa prej neevidentiranih lokacij je sledil v letu 2000 (s 94 na 164). To so predvsem lokacije z majhno proizvodnjo (pod 50.000 ton letno). To pomeni legalizacijo

površinskih kopov. Nekateri kopi so bili povsem nelegalni, nekateri pollegalni, ker so imeli pomanjkljiva dovoljenja občinskih upravnih organov.

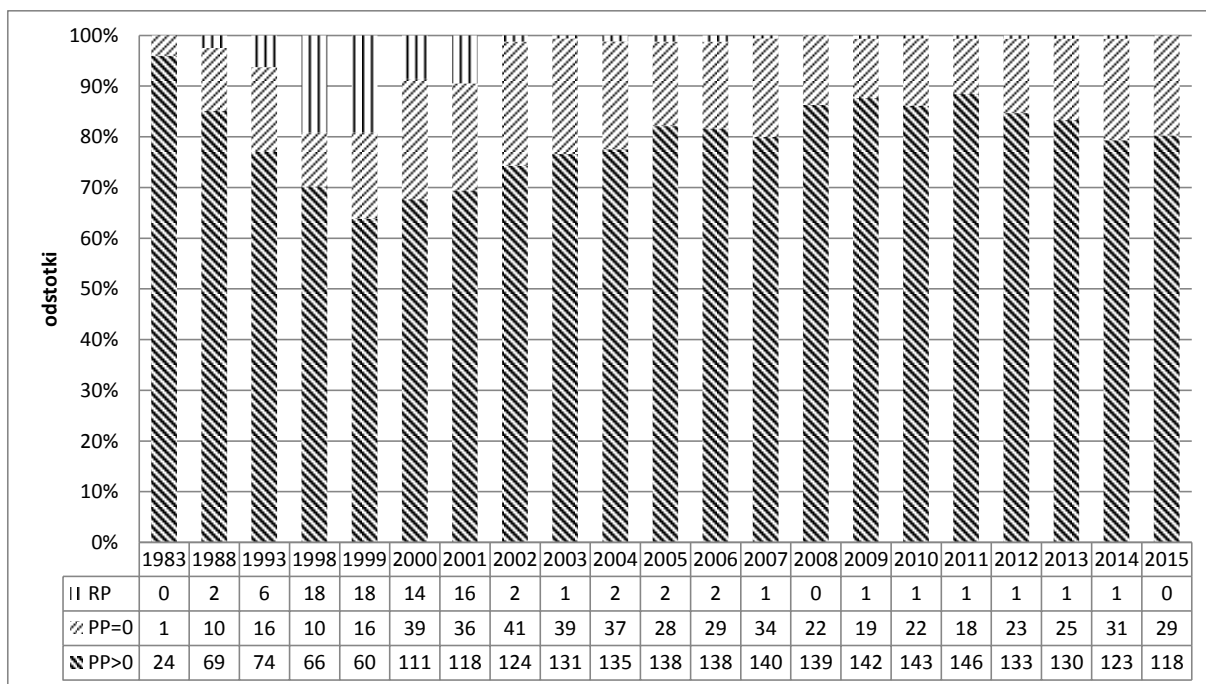
Razpredelnica 1: Število lokacij, skupna proizvodnja, povprečna proizvodnja na lokacijo v Sloveniji med letoma 1983 in 2015

Leto	Število lokacij	Proizvodnja (v milijonih ton)	Povprečna proizvodnja na lokacijo (v tisočih ton)
1983	25	4,6	196,3
1988	81	11,6	142,9
1993	96	10,4	107,9
1998	94	13,8	146,7
1999	94	14,3	152,0
2000	164	16,7	101,7
2001	170	15,5	91,1
2002	166	16,2	97,3
2003	171	18,5	108,1
2004	174	16,4	94,2
2005	168	16,0	95,2
2006	169	21,1	124,8
2007	175	22,8	130,5
2008	161	19,5	121,0
2009	162	16,6	102,5
2010	166	14,5	87,3
2011	165	11,5	69,9
2012	157	9,3	59,0
2013	156	9,2	59,0
2014	155	10,9	70,5
2015	147	11,1	75,2

Proizvodnja na lokacijo ima v splošnem trend upadanja, kot je že opaženo med letoma 1983 in 1999 (s približno 200.000 na 150.000 ton) ter nadalje do leta 2001 (na približno 90.000 ton). Upad med letoma 1999 in 2000 (s približno 150.000 na 100.000 ton) je predvsem posledica upoštevanja večjega števila lokacij dolomita z manjšo proizvodnjo. Sledi povečanje proizvodnje do leta 2007 (na približno 130.000 ton), nato je spet upad do leta 2013 (na približno 60.000 ton) in do leta 2015 rahlo povečanje na 75.000 ton.

Možen cilj politike bi bila lahko povprečna proizvodnja 200.000 ton letno na lokacijo oziroma razpolovitev števila lokacij. Pri tem bi bil prvi korak močno zmanjšanje ali ukinitvev lokacij z manj kot 50.000 ton letne proizvodnje.

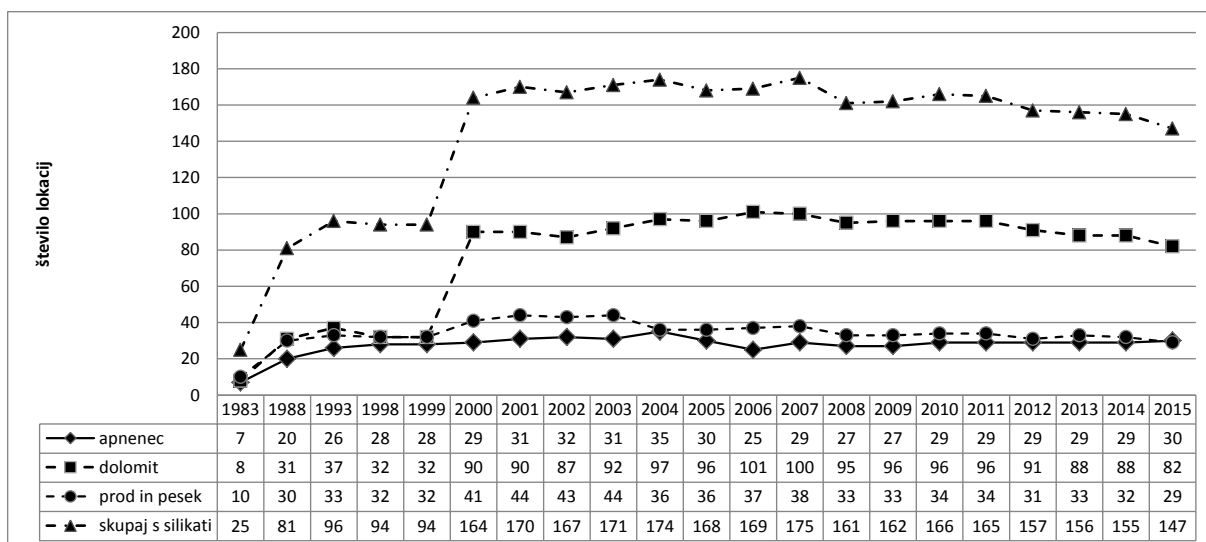
V analizi je uporabljeno končno skupno število lokacij s pridobivalnimi oz. raziskovalnimi prostori, ki so v evidenci Republiške komisije za ugotavljanje rezerv rudnin in talnih voda – do leta 2003, od leta 2004 dalje pa podatki »Baze enotnih obrazcev mineralnih surovin« Geološkega zavoda Slovenije, ki jo vodi za ministrstvo, pristojno za rudarstvo. V delu splošnih podatkov je število lokacij razdeljeno na lokacije s pridobivalnimi in na lokacije z raziskovalnimi prostori, nadalje na lokacije s proizvodnjo ter tiste brez proizvodnje ali brez podatkov o proizvodnji. V letih od 1999 do 2007 je bilo od 20 do 30 % lokacij brez proizvodnje, v letih od 2008 do 2015 pa približno 15 % (slika 2). Vse lokacije so namenjene za izkoriščanje, imajo le različen status (pridobivalni ali raziskovalni prostor), ali pa ni pridobljenih podatkov o proizvodnji – velja za starejše evidence – (na teh lokacijah je bila večinoma majhna, zanemarljiva proizvodnja). Z vidika rabe prostora so te lokacije namenjene za oskrbo z mineralnimi surovinami za gradbeništvo.

Slika 2: Število lokacij (pridobivalnih in raziskovalnih prostorov) mineralnih surovin za gradbeništvo med letoma 1983 in 2015

Legenda: RP – Raziskovalni prostor
PP – Pridobivalni prostor
PP = 0 (pridobivalni prostor brez proizvodnje ali podatka o proizvodnji)

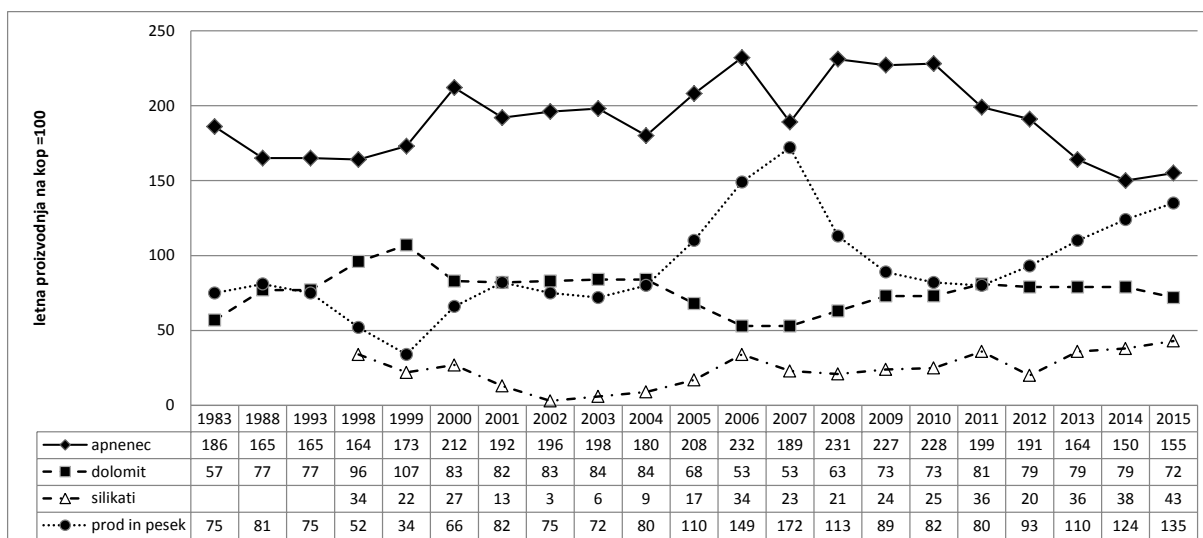
Pregled števila lokacij po vrstah mineralnih surovin pokaže, da je bila v letu 1983 enakomerna zastopanost različnih vrst mineralnih surovin za gradbeništvo, prav tako v letih od 1988 do 1999. Na skok v letu 2000 je vplivalo predvsem večje število lokacij dolomita (z 32 na 90), v manjši meri prodra (z 32 na 41), pri apnencu pa se je število povečalo le za eno lokacijo (slika 3). Lokacij silikatnih kamnin (magmatskih in metamorfnih) je ves čas zelo malo.

Slika 3: Število lokacij različnih vrst mineralnih surovin za gradbeništvo med letoma 1983 in 2015

Vpogled v primerjavo med povprečno proizvodnjo na lokacijo (prikazana kot 100) in proizvodnjami posameznih mineralnih surovin pokaže, da je letna proizvodnja na lokacijo pri apnencu vedno presegala povprečje (150–232). Do leta 2004 je bila pod povprečjem proizvodnja prodra na lokacijo (34–82), nato je leta 2005 presegla povprečje (110) in se do

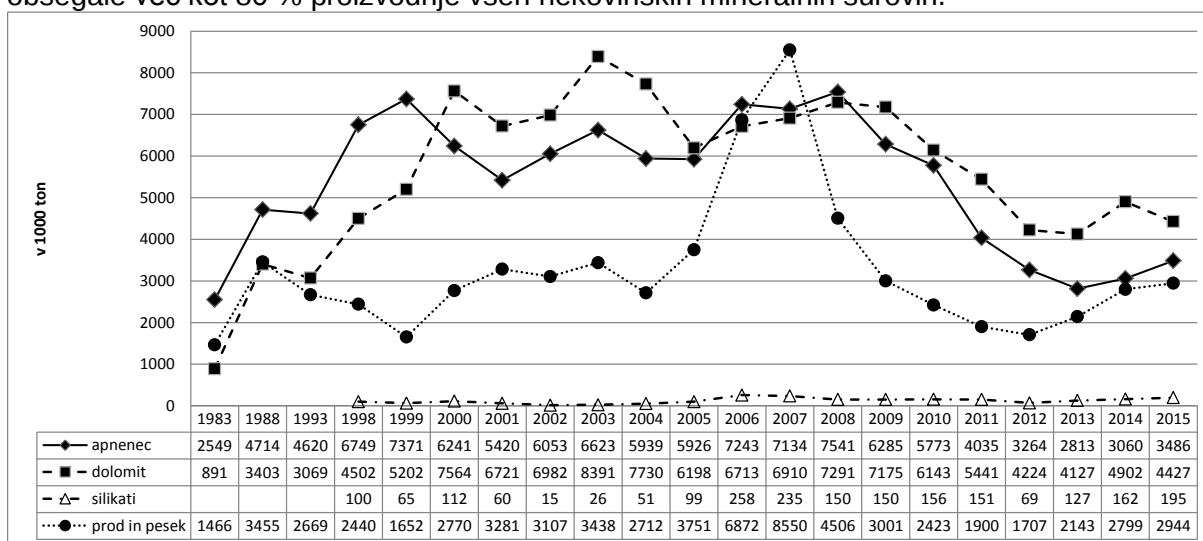
leta 2007 močno povečala (172), čemur sledi upadanje do leta 2011 (80) in nato povečanje do leta 2015 (135). Proizvodnja dolomita na lokacijo je bila večinoma pod povprečjem (57–96), vendar ga je tudi presegla (leta 1999 – 107) (slika 4).

Slika 4: Razmerja med obsegom proizvodnje posameznih mineralnih surovin za gradbeništvo med letoma 1983 in 2015

Proizvodnja mineralnih surovin za gradbeništvo je v obravnavanem obdobju naraščala, tako količinsko kot v odnosu do drugih nekovinskih mineralnih surovin. Količinsko je proizvodnja s 5 milijonov ton v letu 1983 narasla na več kot 10 milijonov ton v letih 1988 in 1993 ter se ustalila v intervalu od 15 do 18 milijonov ton letno v letih od 1998 do 2005. Porast je v precejšni meri posledica pomanjkljivih podatkov v preteklosti. Naslednji skok proizvodnje je v letih 2006 in 2007, ko proizvodnja preseže 20 milijonov ton, čemur spet sledi padec na 9 milijonov ton do leta 2013 in dvig na 11 milijonov ton v letu 2015.

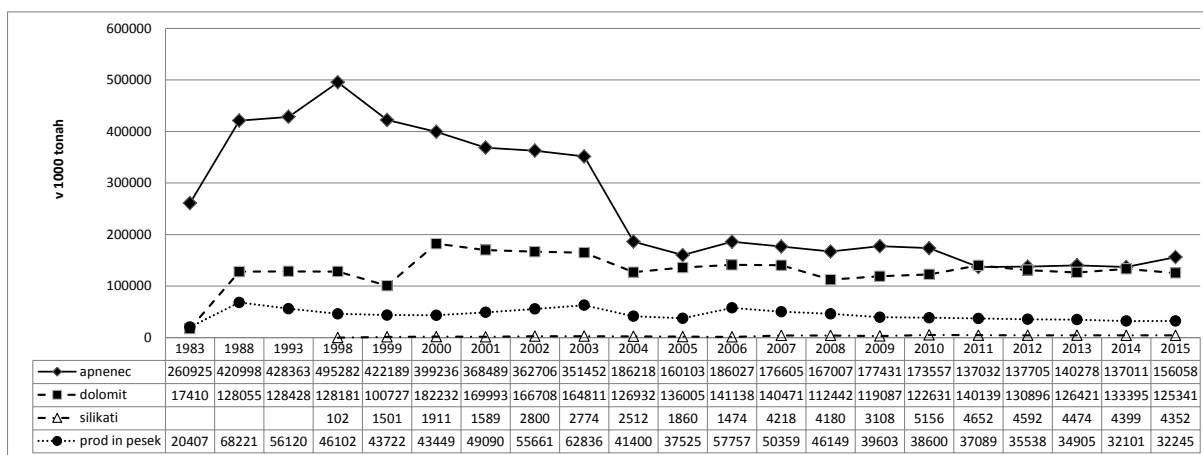
Razmerja med proizvedenimi količinami različnih vrst mineralnih surovin za gradbeništvo kažejo do leta 1999 na sorazmerno rast količin apnenca in dolomita, nato med letoma 2000 in 2004 proizvodnja dolomita preseže količino apnenca, od leta 2005 pa sta količini podobni. Proizvodnja prod je približno enaka, razen v letih 2006 in 2007, ko se močno poveča (slika 5). Mineralne surovine za gradbeništvo so po pridobljenih količinah v obravnavanem obdobju obsegale več kot 80 % proizvodnje vseh nekovinskih mineralnih surovin.

Slika 5: Proizvodnja različnih vrst mineralnih surovin za gradbeništvo med letoma 1983 in 2015

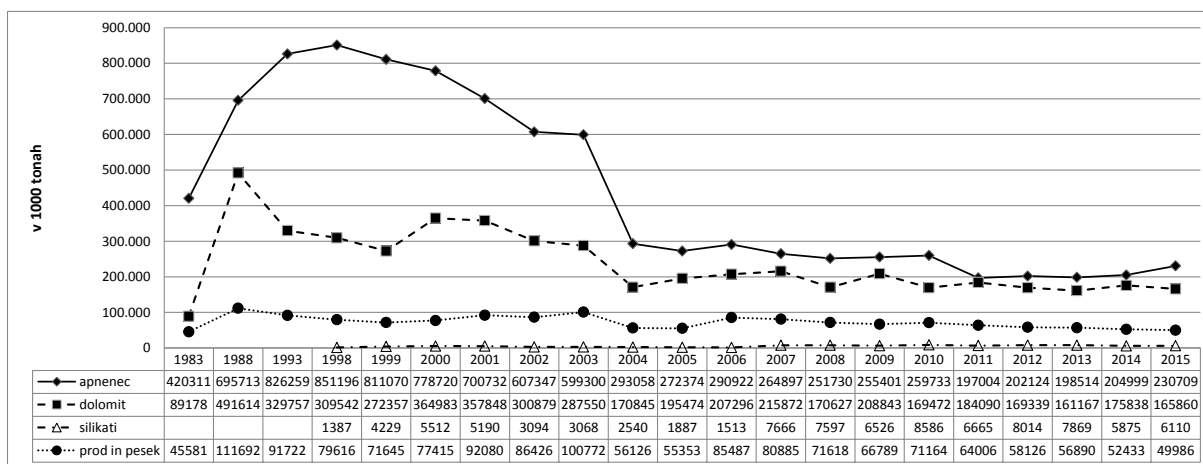
Posebej smo obravnavali **zaloge** ter posebej **zaloge in vires**. Tako so prikazane izkoristljive zaloge (bilančne zaloge) ter vse zmogljivosti lokacij (zaloge in vires). Viri v tem primeru obsegajo vires kategorije C₂ ter pogojno bilančne in izvenbilančne zaloge. Od leta 2004 dalje so upoštevani le prostori z rudarsko pravico, pred tem pa tudi možni prostori (brez koncesij). Zato beležimo velik upad od leta 2003 do leta 2004. Zaloge mineralnih surovin za gradbeništvo se zmanjšujejo, od leta 1998 do 2015 se jih je glede na proizvodnjo v letu 2015 zmanjšalo s 44 na 29 let, zalog in virov v istem obdobju pa z 78 na 41 let proizvodnje.

Razmerja med zalogami apnenca, dolomita in proda so se v času spreminjala (slika 6). V obdobju od 1983 do 2003, ko so bili upoštevani tudi možni prostori, je bilo največ zalog apnenca, od leta 2004 pa le še nekaj več kot dolomita in od takrat se razmerja niso več bistveno spreminjala. V letu 2015 je bilo 49 % zalog apnenca, 39,5 % zalog dolomita, 10 % zalog proda in 1,5 % zalog silikatnih surovin. Zaloge (in vires) silikatnih surovin so v tem kontekstu zanemarljivi.

Slika 6: Zaloge različnih vrst mineralnih surovin za gradbeništvo med letoma 1983 in 2015

Precejšen delež virov pripada apnencu in dolomitu, kar še zlasti velja za obdobje do leta 2003. To kaže primerjava zalog ter zalog in virov (sliki 6 in 7).

Slika 7: Zaloge in vires različnih vrst mineralnih surovin za gradbeništvo med letoma 1983 in 2015

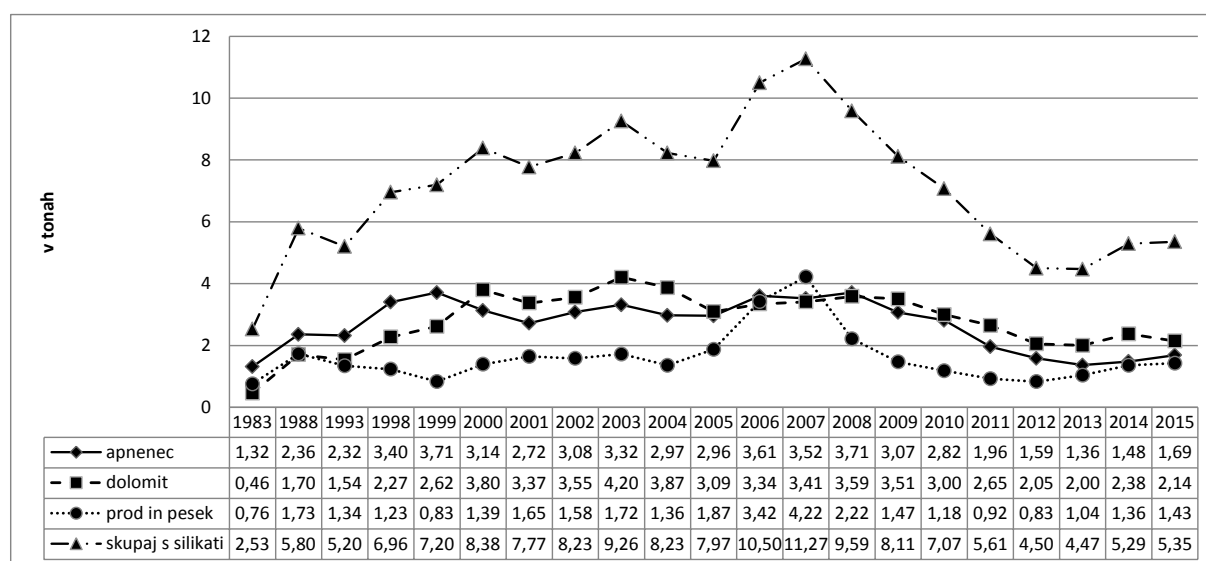
Med kazalce I. reda štejemo enostavne, precej razširjene, širši javnosti lahko razumljive kazalce, uporabne v vsakodnevem življenju na ravni države. Kazalci opisujejo razmerja med osnovnimi parametri izbranega področja (v našem primeru mineralne surovine za gradbeništvo) ter razširjenimi primerjalnimi parametri (prebivalec, površina, dohodek in

drugo). Enostavni in razumljivi kazalci I. reda so v izbranem primeru razmerja med proizvodnjo, zalogami in viri ter številom lokacij mineralnih surovin za gradbeništvo, številom prebivalstva ter površino območij. Kazalci mineralnih surovin za gradbeništvo so: število lokacij na površino (1000 km²), število prebivalcev na lokacijo, letna proizvodnja na lokacijo, letna proizvodnja na prebivalca, letna proizvodnja na površino (1000 km²), zaloge na lokacijo, zaloge na prebivalca, zaloge na površino (1000 km²), zaloge in viri na lokacijo, zaloge in viri na prebivalca, zaloge in viri na površino (1000 km²).

Porastu števila lokacij sledi tudi gibanje (porast) kazalca števila lokacij na 1000 km², pa tudi gibanje (padec) kazalca števila prebivalcev na lokacijo.

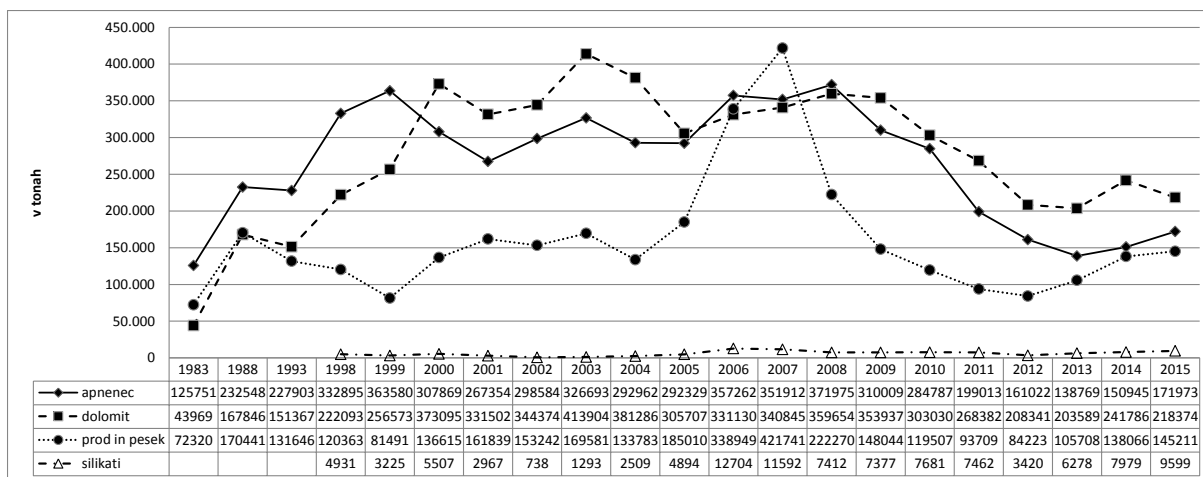
Ugotovitve pregleda posameznih mineralnih surovin za gradbeništvo na ravni države glede na število lokacij na površino (1000 km²) in prebivalcev na lokacijo niso smiselne, če nas zanimajo posamezne vrste mineralnih surovin. Lokacije po posameznih mineralnih surovinah za gradbeništvo so bolj zgoščene v posameznih delih države (na primer prod v vzhodni Sloveniji, apnenec v zahodnem delu).

Proizvodnja na prebivalca je bila med letoma 1998 in 2015 približno 7,5 tone (od 4,47 do 11,27), leta 2015 pa 5,35 tone. Znotraj celotne pridobljene količine na prebivalca v obdobju 1998–2015 se delež apnenca v povprečju giblje približno 40 %, tudi delež dolomita približno 40 %, prod pa približno 20 % (razen vrha v letih 2006 in 2007, ko je dosegel 37 %). Proizvodnja apnenca v obdobju od 1983 do 2015 je bila od 1,32 do 3,71 tone na prebivalca (leta 2015 1,69), dolomita od 0,46 do 4,20 tone (leta 2015 2,14) ter prod od 0,76 do 4,22 tone (leta 2015 1,43) (slika 8).

Slika 8: Proizvodnja različnih vrst mineralnih surovin za gradbeništvo na prebivalca med letoma 1983 in 2015

Pregled obsega **proizvodnje na enoto površine** (1000 km²) kaže, poleg obsega proizvodnje in števila lokacij, povprečno rabo prostora. Na 1000 km² je bilo v letih od 1998 do 2015 pridobljenih od 454.000 do 1.126.000 ton (v letu 2015 približno 545.000 ton) mineralnih surovin za gradbeništvo (slika 9). Znotraj pridobljene količine na 1000 km² v obdobju 1998–2015 se delež apnenca giblje od 28 do 52 % (v letu 2015 32 %), podobno delež dolomita od 30 do 47 % (v letu 2015 40 %), delež prod pa raste z 12 na 37 % do leta 2007, nato do leta 2011 pade na 16 % in do leta 2015 naraste na 27 %, delež pridobljenih silikatnih kamnin (magmatskih in metamorfni) je približno 1 %.

Slika 9: Proizvodnja različnih vrst mineralnih surovin za gradbeništvo na 1000 km² med letoma 1983 in 2015

Iz prikazanega izhaja, da je razmerje med proizvodnjo na prebivalca in proizvodnjo na površino (1000 km²) premosorazmerno, ker sta tako število prebivalstva kot skupna površina vseskozi enaka. Enostavne povezave pa ni med proizvodnjo na lokacijo in proizvodnjo na prebivalca oziroma proizvodnjo na površino, ker sta število lokacij in proizvodnja nihala.

Ciljna usmeritev, to je zmanjšanje števila lokacij, se bo pokazala v:

- zmanjšanju števila lokacij na 1000 km²,
- povečanju proizvodnje na lokacijo ter
- povečanju števila prebivalcev na lokacijo.

Zmanjšanje števila lokacij naj bi bilo usmerjeno predvsem v lokacije dolomita, ker imajo te povprečno več kot dvakrat manjšo proizvodnjo na lokacijo kot lokacije apnenca.

PRILOGA 2: Akcijski načrt za izvajanje državne rudarske strategije

Cilje DRS glede gospodarjenja z mineralnimi surovinami v zvezi z obstoječo problematiko in perečimi vprašanji bomo dosegli le s sistematičnim in analitičnim pristopom, ki bo povečal možnosti reševanja problematike s področja pridobivanja mineralnih surovin. Spremljanje stanje okolja in vpliv strategije bo potekalo z uporabo kazalcev stanja okolja v povezavi z rudarjenjem. Poročila o kazalcih stanja okolja v povezavi z rudarjenjem se bodo izdelala na vsake tri leta. Obnavljanje DRS bo potekalo po potrebi, največ pa na deset let.

Izvajalci akcijskega načrta za izvajanje DRS

Izvajalci DRS:

- ministrstvo, pristojno za rudarstvo,
- Inšpekcija za energetiko in rudarstvo,
- rudarska javna služba in
- lokalne skupnosti.

Ministrstvo, pristojno za rudarstvo, skrbi za razvoj systemske rudarske zakonodaje, pripravlja in obnavlja DRS ter skrbi za njeno usklajevanje z drugimi državnimi programi (prostor, okolje, gospodarski razvoj). S politiko podeljevanja rudarskih pravic za raziskovanje in izkoriščanje izvaja strategijo in s tem posredno zagotavlja oskrbo domačega trga z domačimi mineralnimi surovinami. Skrbi za izvrševanje finančnih obveznosti nosilca rudarske pravice za izkoriščanje, in sicer za redno plačevanje rudarske koncesnine ter zagotavljanje in plačevanje rezerviranih sredstev za sanacijo.

Inšpekcijski nadzor izvaja **Inšpekcija za energetiko in rudarstvo** v skladu z Zakonom o rudarstvu.

17. člen ZRud-1 določa, da **rudarsko javno službo** izvaja Geološki zavod Slovenije.

Geološki zavod Slovenije opravlja naloge, ki jih določa ZRud-1 v 18. členu (naloge rudarske javne službe), in sicer:

- izdeluje strokovne podlage za državno rudarsko strategijo,
- vodi in vzdržuje rudarsko knjigo,
- prevzema vzorce, ki se jih pridobi ob raziskovanju mineralnih surovin, in rudarsko tehnično dokumentacijo, ki je bila pred zaprtjem rudnikov uporabljena ob izkoriščanju mineralnih surovin.

Rudarska knjiga[11] obsega kataster raziskovalnih in pridobivalnih prostorov ter register podatkov o fizičnih in pravnih osebah s pridobljeno rudarsko pravico za raziskovanje in za izkoriščanje (13. člen ZRud-1).

Geološki zavod Slovenije opravlja tudi naloge po programu dela za ministrstvo, pristojno za rudarstvo, ki vključujejo izdelavo, zbiranje, vrednotenje in sporočanje geoloških podatkov in dokumentacije ter pripravo strokovnih podlag iz geologije in rudarstva.

Pri procesu sodelujejo tudi **lokalne skupnosti (občine)**, ki s sprejetjem prostorskih načrtov umeščajo pridobivalne prostore v prostor in določajo nekatere pogoje za raziskovanje in izkoriščanje ter sanacijo degradiranih območij.

Viri podatkov za posamezen kazalec so: rudarska knjiga; Atlas okolja; Atlas voda in spletni portal eVode; zbirka okoljevarstvenih soglasij, ki jih vodi ARSO; zbirka okoljevarstvenih dovoljenj ter zbirka podatkov obratovalnega monitoringa, ki jih vodi ARSO; zbirka vodnih

soglasij, ki jih vodi DRSV; poročila inšpekcije za energetiko in rudarstvo ter priglasitveni obrazci nosilcev rudarskih pravic.

Operacionalizacija ciljev

Cilji:

A. Optimizacija postopkov pridobivanja dovoljenja za raziskovanje in koncesije za izkoriščanje mineralne surovine

1. Naloga: optimizacija postopkov pridobivanja dovoljenja za raziskovanje in koncesije za izkoriščanje mineralne surovine pomeni premišljeno (sistematično) spreminjanje veljavne zakonodaje, in sicer izdajo dovoljenj in koncesij po metodi »vse na enem mestu«.
2. Ukrepi in izvajanje:
 - a. posodabljanje e-zbirk podatkov, ki jih vodi ministrstvo, pristojno za rudarstvo,
 - b. prilagoditev zakonodaje strateškim ciljem.
3. Zadolženi: ministrstvo, pristojno za rudarstvo.
4. Finančni viri: proračun.
5. Časovnica: postopno.
6. Spremljanje:
 - evidenca ministrstva, pristojnega za rudarstvo – rudarska knjiga, ki jo vodi in vzdržuje rudarska javna služba,
 - kazalci stanja okolja (vsi iz razpredelnice 2: Seznam kazalcev).

B. Zmanjšanje števila nelegalnih kopov

1. Naloga: težava nezakonitega pridobivanja mineralnih surovin je povezana z resnimi gospodarskimi, družbenimi in okoljskimi posledicami ožjega in širšega območja izvajanja. Obseg nezakonitega pridobivanja zajema vse od manjših občasnih izkopov posameznikov za njihove lastne potrebe do kopov večjih razsežnosti za tržne namene, kjer se izvaja pridobivanje ob koncih tedna in med prazniki, tako da je nadzor otežen. Odkopana količina pa se, ne glede na čas izkopa, lahko oceni. Pomemben dejavnik, ki omogoča nezakonito pridobivanje, je pomanjkanje učinkovitega in doslednega spremljanja razmer na terenu ter pomanjkanje pooblastil pristojnih organov.
DRS obravnava, v skladu s 122. in 139. členom ZRud-1, tiste nelegalne kope, katerih zemljišča so v prostorskih aktih namenjena za rudarstvo (območja mineralnih surovin LN in LP). Pri nelegalnih kopih obstaja obveznost sanacije na

podlagi inšpekcijske odločbe (139. člen ZRud-1). Sanacija se izvaja v skladu z ZRud-1.

2. Ukrepi in izvajanje:

- a. za doseganje cilja je temeljni pogoj učinkovito in pregledno udejanjanje zakonodajnega okvira, kar vključuje:
 1. izvajanje Zakona o rudarstvu,
 2. učinkovit nadzor nad nezakonitim pridobivanjem mineralnih surovin;
- b. zmanjševanje števila nelegalnih kopov z izvajanjem inšpekcijskih odločb (kot navedeno);
- c. pregled nezakonitega izvajanja rudarskih del na zemljiščih, ki so v prostorskih aktih namenjena za rudarstvo, in nadzor nad njimi izvajajo rudarski inšpektorji po 122 in 139. členu ZRud-1. Zaprtje nelegalnih površinskih kopov (preprečitev nadaljnega nezakonitega pridobivanja mineralnih surovin) je ena najpomembnejših nalog, ki mora potekati usklajeno med ministrstvom, pristojnim za rudarstvo, ter ministrstvi, zadolženimi za okolje in prostorsko načrtovanje, oziroma med pristojno rudarsko inšpekcijo in lokalnimi skupnostmi;
- d. nadaljevati je treba izdelavo in posodabljanje katastra vseh površinskih kopov. GeoZS izdeluje sistematičen popis oz. evidenco vseh površinskih kopov v državi, vključno z nelegalnimi kopi (rudarsko-geološke študije). Doslej je pokritega približno 70 % slovenskega ozemlja od juga proti severu (po občinah);
- e. čeprav so mineralne surovine pri nas v lasti države, je načrtovanje sanacij v rokah lokalnih skupnosti, ki predvidijo izvedbo sanacije v OPN-ju. Povečanje obsega saniranih površin na nelegalnih kopih bomo dosegli s primernim prostorskim načrtovanjem, ki bo v OPN-jih predvidel sanacijo;
- f. sanacija nelegalnih kopov mora vključevati:
 - odkrivanje in evidentiranje nelegalnih kopov (rudarsko-geološke študije po območjih občin) in poostren inšpektorski nadzor. Pri tem je treba narediti prednostni vrstni red sanacij, saj vsega ni mogoče izvesti hkrati. Metodologijo za določitev vrstnega reda sanacije je treba določiti glede na okoljska in družbena merila,
 - stroške sanacije nelegalnega kopa plača izvajalec rudarskih del. Če se ne najde izvajalec del, je plačnik lastnik zemljišča (prvi odstavek 139. člena ZRud-1).

3. Zadolženi: ministrstvo, pristojno za rudarstvo, lokalne skupnosti in pristojna rudarska inšpekcija.

4. Finančni viri: proračun, evropska sredstva in zasebne iniciative.

5. Časovnica: postopno.

6. Spremljanje:

- monitoring nelegalnih površinskih kopov se bo izvajal občasno in po potrebi,
- letna poročila Inšpekcije za energetiko in rudarstvo,
- rudarsko-geološke študije,
- kazalci stanja okolja (vsi iz razpredelnice 2: Seznam kazalcev).

C. Povečanje saniranih površin

1. Naloga: namen naloge je sanacija površin, degradiranih zaradi izkoriščanja mineralnih surovin. Sanacijo legalnega kopa obravnavajo 2. člen (pomen izrazov), 35. člen (pogoji za izdajo rudarskega koncesijskega akta) 50. člen (pogoji za podaljšanje veljavnosti rudarske pravice za izkoriščanje), 96. člen (dovoljenje za opustitev rudarskih del), 98. člen (odločba o prenehanju pravic in obveznosti) in 125. člen (pristojnosti rudarskega inšpektorja), nelegalne kope pa obravnava 139. člen (inšpekcijski ukrepi v primeru nezakonitega izvajanja rudarskih del) Zakona o rudarstvu. Povečanje saniranih površin bomo dosegli z doslednim upoštevanjem rudarske zakonodaje.

2. Ukrepi in izvajanje:

Take prostore je treba sanirati zaradi varovanja narave in ljudi. Sanacija mora potekati v skladu z revidiranimi rudarskim projektom, katerega vsebina je opredeljena v Zakonu o rudarstvu in podzakonskih aktih. Pri tem je pomembno opredeliti območja izkoriščanja, ki bodo po fazah, sprotno ali končno, sanirana v skladu z revidiranim rudarskim projektom. Natančno mora biti določen tudi volumen izkopane surovine, ki je izključno potrebna za izvedbo sprotne in končne sanacije pridobivalnega prostora. Gre za pridobivalne prostore s podeljeno rudarsko pravico, ki so lahko prostor za izvajanje druge dejavnosti, če je to v skladu s 93. členom ZRud-1 in drugo zakonodajo. Da bi dosegli čim več saniranih površin, je treba spodbujati sprotno sanacijo degradiranih površin, če to dopuščajo okoliščine izkoriščanja. Zato je potrebno pred pričetkom izkoriščanja izvesti natančna raziskovalna dela s katerimi bi lahko preliminarno ocenili možnosti sanacije prihodnjih degradiranih površin.

Plačnik sanacije je nosilec rudarske pravice za izkoriščanje (v primeru stečaja nosilca s podeljeno rudarsko pravico je to država).

3. Zadolženi: ministrstvo, pristojno za rudarstvo ter Inšpekcija za energetiko in rudarstvo.

4. Finančni viri: proračun, evropska sredstva in zasebni viri.

5. Časovnica: postopno.

6. Spremljanje:

- letna poročila koncesionarjev in
- kazalci stanja okolja (vsi iz razpredelnice 2: Seznam kazalcev).

D. Približevanje trajnostni oskrbi z mineralnimi surovinami – možni prostor za izkoriščanje

1. Naloga: območja, na katerih po veljavnem prostorskem načrtu ni predvidenih prostorov za izkoriščanje mineralnih surovin (LN in LP), se lahko začrtajo kot taka ob ustreznih naravnih danostih in če se presodi, da je za prihodnjo oskrbo z mineralno surovino smiselno rezervirati prostor za morebitno izkoriščanje ter da se spremeni prostorski načrt ob sodelovanju vseh nosilcev urejanja prostora. Merila za vzpostavitev možnega prostora so gospodarska, okoljska in družbena.

2. Ukrepi in izvajanje:

- a. izkoriščanje mineralnih surovin pogosto naleti na negativen odziv lokalne javnosti, predvsem zaradi vpliva na okolje. Za izboljšanje javnega mnenja in sprejetosti rudarskih dejavnosti v njihovem lokalnem okolju je temeljno trajnostno naravnano izkoriščanje mineralnih surovin. Koncept trajnostne rabe virov enakopravno vključuje vse tri dejavnike, družbo, okolje in gospodarstvo. Za doseg trajnostnega izkoriščanja je torej že na začetku bistven presek interesov vseh vključenih skupin;
 - b. potreben je tudi premislek o dejanskih potrebah po pridobivanju surovin na lokalni oz. širši ravni. Pri tem je treba upoštevati pozitivne vplive na gospodarstvo oziroma vzpostaviti gospodarsko sprejemljivo izkoriščanje mineralnih surovin. Določitev sprejemljivih vplivov mora biti utemeljena in sprejeta v dogovoru vseh vpletenih strani. V pomoč odločitvi so lahko tudi kazalci strategije;
 - c. možni prostor mineralnih surovin je prostor, kjer se nahajajo viri mineralnih surovin, torej mineralne zmogljivosti, ki bi se glede na potrebe lokalne skupnosti oz. trga v prihodnje pod določenimi pogoji lahko izkoriščale. Ta prostor naj bi imel skrbnika, ki je lahko gospodarski subjekt, lokalna skupnost ali država. Možni prostor še ni prostor, namenjen za pridobivanje, ampak le rezerviran in kjer so druge rabe prostora omejene oz. usklajene z interesi lokalne skupnosti ali države. Z možnimi prostori v prostorskih načrtih bi ohranili dostopnost do virov mineralnih surovin ob upoštevanju določenih meril (projekt pridobljen v Obzorju 2020 – Minatura 2020 je zametek vseevropske ideje o zakonodajnem okviru varovanja dostopa do nahajališč mineralnih surovin, ki so v javnem interesu);
 - d. kot možni prostori so opredeljeni tudi prostori z nekdanjimi dovoljenji za raziskovanje (pred letom 1999), a brez rudarske pravice za izkoriščanje in/ali raziskovanje. Za možne prostore veljajo tisti, za katere je bila z raziskovalnimi deli ugotovljena določena količina mineralnih surovin, ki bi utegnili biti v prihodnje del državne surovinske osnove. Upoštevajo naj se tudi potečeni pridobivalni oz. raziskovalni prostori, ki nimajo več rudarske pravice, a so tam ostale zaloge surovine v nahajališču.
Večina raziskovalnih prostorov je bila veljavna pred začetkom veljavnosti ZRud (1999) in pred uveljavitvijo varovanih območij. Zaradi vlaganj v raziskave na navedenih prostorih jih je smiselno šteti za možne, predvsem tam, kjer ni drugih možnosti oskrbe z mineralnimi surovinami;
 - e. cilje strategije je mogoče doseči tudi z izdelavo rudarsko-geoloških študij in določanjem mineralnih surovin v javnem interesu na lokalni ravni. Z organizacijo mreže lokacij pridobivanja mineralnih surovin se približamo načrtovanemu izkoriščanju mineralne surovine, ki upošteva vsa načela trajnostnega razvoja, družbenih vidikov in okoljske politike ter sočasno spodbuja gospodarski razvoj.
3. Zadolženi: ministrstvo, pristojno za rudarstvo, lokalne skupnosti in rudarska javna služba.
 4. Finančni viri: proračun.
 5. Časovnica: postopno.
 6. Spremljanje:

- letna poročila koncesionarjev,
- rudarsko-geološke študije,
- kazalci stanja okolja (vsi iz razpredelnice 2: Seznam kazalcev),
- kazalci uravnotežene oskrbe z mineralnimi surovinami za gradbeništvo.

V razpredelnici 2 je predstavljen akcijski načrt za izvajanje državne rudarske strategije.

Razpredelnica 2: Akcijski načrt za izvajanje državne rudarske strategije

ŠT. CILJA	PROGRAMSKE USMERITVE	CILJ	UKREPI IN NAČIN IZVAJANJA	ZADOLŽEN	SPREMLJANJE
1	Zagotavljanje nemotene oskrbe surovin za domače gospodarstvo	Optimizacija postopkov pridobivanja dovoljenja za raziskovanje in koncesije za izkoriščanje mineralne surovine	Pridobitev dovoljenj na enem mestu, vzpostavitev in posodobitev e-zbirk podatkov	Ministrstvo	Evidenca ministrstva in rudarske javne službe, kazalci
2	V) Zmanjšanje negativnih vplivov na okolje in komuniciranje z lokalnimi skupnostmi	Zmanjšanje števila nelegalnih kopov	Nadzor in spodbujanje prijavljanja, uvajanje sankcij	Inšpekcija za energetiko in rudarstvo, ministrstvo, lokalne skupnosti	Monitoring, letna poročila inšpekcije za energetiko in rudarstvo, rudarsko-geološke študije, kazalci
3	IV) Načrtovanje oskrbe z mineralnimi surovinami za gradbeništvo V) Zmanjšanje negativnih vplivov na okolje in komuniciranje z lokalnimi skupnostmi	Povečanje saniranih površin	Nadzor, skrajšanje časa sanacije, urejen prostorski načrt	Inšpekcija za energetiko in rudarstvo, ministrstvo, lokalne skupnosti	Letna poročila koncesionarjev, kazalci
4	Zagotavljanje nemotene oskrbe surovin za domače gospodarstvo, opredelitev mineralnih surovin ali nahajališč v javnem interesu, povečanje uporabe sekundarnih surovin, načrtovanje oskrbe z mineralnimi surovinami za gradbeništvo, zmanjšanje negativnih vplivov na okolje in komuniciranje z lokalnimi skupnostmi, poznavanje nahajališč in varovanje zmogljivosti mineralnih surovin, uporaba domačih mineralnih surovin za potrebe naravne in kulturne dediščine ter druge posebne namene, vključno z ohranjanjem rudarstva, ki je sestavni del krajine, recikliranje proizvodov zaradi zmanjšanja porabe primarnih surovin	Približevanje trajnostni oskrbi z mineralnimi surovinami – možni prostor za izkoriščanje	Opredelitev mineralnih surovin v javnem interesu, organizacija mreže lokacij pridobivanja, presoja vplivov na okolje, rudarsko-geološke študije	Rudarska javna služba, ministrstvo, lokalne skupnosti	Letna poročila koncesionarjev, rudarsko-geološke študije, kazalci

PRILOGA 3: Kazalci stanja okolja v povezavi z rudarjenjem

Vrednotenje stanja okolja v povezavi z rudarjenjem bo potekalo z uporabo več kazalcev, ki so naštet in razloženi v nadaljevanju.

Kazalec (K1) – oddaljenost lokacij od stanovanjskih ali drugih zgradb:

$$\frac{\text{število lokacij z rudarsko pravico izven radija 500 m od stanovanjskih ali drugih zgradb,}}{\text{število vseh lokacij z rudarsko pravico.}}$$

Kazalec (K2) – prekomerni izpusti prahu. Opredeljen je kot:

$$\frac{\text{število prekomernih izpustov prahu,}}{\text{celotno število meritev izpustov.}}$$

Kazalec (K3) – prekomeren hrup. Opredeljen je kot:

$$\frac{\text{število prekomernega hrupa (incidenti),}}{\text{celotno število meritev hrupa.}}$$

Kazalec (K4) – pridobivanje brez razstreljevanja. Opredeljen je kot:

$$\frac{\text{število lokacij, kjer rudarijo brez miniranja,}}{\text{število vseh lokacij, kjer rudarijo (odkopavanje).}}$$

Kazalec (K5) – onesnaževanje voda. Opredeljen je kot:

a) za površinske vode:

$$\frac{\text{število meritev, ki presegajo okoljske cilje površinske vode,}}{\text{celotno število meritev,}}$$

b) za podzemne vode:

$$\frac{\text{število meritev, ki presegajo okoljske cilje podzemne vode,}}{\text{celotno število meritev.}}$$

Vrednotenje se izvede za koledarsko leto.

Kazalec (K6) – posegi v vode. Opredeljen je kot:

a) za površinske vode:

$$\frac{\text{Odprte površine površinske vode na območjih z rudarsko pravico}}{\text{površine vseh območij z rudarsko pravico}}$$

b) za podzemne vode:

$$\frac{\text{Odprte površine podzemne vode na območjih z rudarsko pravico}}{\text{površine vseh območij z rudarsko pravico}}$$

Kazalec (K7) – posegi v vodovarstvena območja (VVO). Opredeljen je kot:

$$\frac{\text{število lokacij z rudarsko pravico na vodovarstvenih območjih}}{\text{število vseh lokacij z rudarsko pravico.}}$$

Kazalec (K8) – sanacija. Opredeljen je kot:

$$\frac{\text{število sanacij na lokacijah z rudarsko pravico}}{\text{število vseh lokacij z rudarsko pravico.}}$$

Kazalec (K 9) – rudarski odpadki: poročila o izvajanju direktive o rudarskih odpadkih (MOP).

Kazalec (K 10) – emisije CO₂: bo povzet po kazalcih za emisije CO₂, ki se spremlja za celotno Slovenijo.

Kazalec (K 11) – emisije CH₄: bo povzet po kazalcih za emisije CH₄, ki se spremlja za celotno Slovenijo in iz rudarske knjige.

Kazalec (K 12) – Natura 2000: Opredeljen je kot:

$$\frac{\text{število lokacij z rudarsko pravico znotraj Nature 2000}}{\text{število vseh lokacij z rudarsko pravico.}}$$

Kazalec (K 13) – zavarovana območja (ekološko pomembna območja in naravne vrednote). Opredeljen je kot:

$$\frac{\text{število lokacij z rudarsko pravico znotraj zavarovanih območij}}{\text{število vseh lokacij z rudarsko pravico.}}$$

Kazalec (K14) – lokacije z letno proizvodnjo od 50.000 do 500.000 ton raščeno.

Opredeljen je kot:

odstotek lokacij mineralnih surovin za gradbeništvo z letno proizvodnjo od 50.000 do 500.000 ton ter zalogami v intervalu od 10 do 50 let povprečne proizvodnje (zadnjih pet let).

Kazalec (K15) – spor z lokalnim prebivalstvom. Opredeljen je kot:

$$\frac{\text{število lokacij z rudarsko pravico s spori (incidenti) z lokalnim prebivalstvom}}{\text{številom vseh lokacij z rudarsko pravico.}}$$

PRILOGA 4: Omilitveni ukrepi

Že DRS zmanjšuje napetosti zaradi različnih interesov in ciljev, povezanih z mineralnimi surovinami, omilitveni ukrepi pa še to nadgradijo. Po posameznih segmentih so predlagani v nadaljevanju predstavljeni omilitveni ukrepi.

ZRAK:

- sprememba tehnologije pridobivanja v odkopu in bogatenja mineralne surovine,
- ustrezna izravnava onesnaževanja s prahom, hrupom in vibracijami,
- v podjetjih je potrebno izogibanje ali zmanjšanje emisij pri proizvodnji; zaželeno je namestitev lovljenja prahu, pri čemer naj upoštevajo vetrno rožo.

Prah: manj prašna tehnologija izkoriščanja (miniranje), mokre metode bogatenja mineralne surovine, odpraševalne/čistilne naprave.

HRUP:

Sprememba tehnologije izkoriščanja in bogatenja; predvsem zmanjšanje obsega miniranja in zmanjšanje jakosti miniranja, zmanjšanje hrupa v nedelovnem času (sobota, nedelja in med tednom od 18. do 9. ure), predvsem zmanjšanje v nočnih urah. Med omilitvene ukrepe štejemo primerno oddaljenost od vira hrupa, izbiro območja z manjšo gostoto prebivalstva. Ukrepi za preprečevanje hrupa so: pravilno izbrana lokacija, prevozne poti, protihrupni objekti, uporaba tehnologije z manjšim hrupom. Če je mogoče, je treba zmanjšati miniranja. To lahko storimo s strojnim pridobivanjem, z miniranjem manjših količin, z manjšimi premeri vrtin ter z mašenjem vrtin. V primeru miniranja je potrebno dobro obveščanje lokalnega prebivalstva, kajti pritožbe so pogoste. Miniranje naj poteka med 9. in 18. uro med ponedeljkom in petkom.

VODA:

Poleg upoštevanja zakonodaje je potrebno poznavanje in upoštevanje hidrološkega cikla, predvsem virov onesnaževanja voda, ter same rabe vodnih virov – industrijske odpadne vode. Pri tem naj se upoštevajo predvsem ti ukrepi:

- presoja vplivov na voda (predvsem glede na proizvodni proces);
- monitoring vse vode znotraj raziskovalnega in pridobivalnega prostora (rudnika);
- zmanjšanje porabe vode;
- izboljšanje kakovosti vode (zmanjšanje izcednih voda, njene toksičnosti, in netoksičnih dodanih snovi ter zagotovitev ravnanja s to odpadno vodo v skladu s predpisi, ki urejajo emisijo snovi in toplote pri odvajanju odpadnih voda v vode in javno kanalizacijo);
- uporaba zaprtega vodnega kroga industrijske odpadne vode;
- sprotna sanacija vseh aktivnih in končna sanacija opuščenih pridobivalnih prostorov (tudi tistih na vodnih zemljiščih) mora potekati v skladu z revidiranim rudarskim projektom;
- ukrepi za varstvo podzemne in površinske vode v skladu s predpisi o vodah in varstvu okolja;
- ukrepi za preprečevanje vnosa onesnaževal, nevarnih za podzemno vodo (določenih v predpisu, ki ureja emisije snovi pri odvajanju odpadnih voda v vode in javno kanalizacijo), v podzemno vodo;
- ukrepi za preprečevanje vnosa prednostnih nevarnih snovi in omejevanje vnosa prednostnih snovi ter drugih in posebnih onesnaževal (iz predpisa, ki ureja stanje površinskih voda) v površinske vode.

KRAJINA:

- spodbujanje sanacij degradiranih površin je možno tudi s finančnimi instrumenti (subvencije, evropska sredstva in drugo);
- treba je, in to na strokoven način, čim bolj ohranjati primaren videz pokrajine, ki naj bo v času rudarskega cikla čim manj moten z vseh zornih kotov, predvsem iz pogledov, ki so del urbanega okolja ali območij večje gostote naseljenosti.

PODNEBNI DEJAVNIKI

Sektor mora slediti zakonodaji in dobrim praksam na področju zmanjševanja izpustov CO₂. Spodbujati je treba zmanjšanje emisij CO₂ (na primer pri strojih z notranjim izgorevanjem) in ohranjanje gozdnih površin pred prezgodnjim posekom oziroma s pogozdovanjem ob sanacijah.

MATERIALNE DOBRINE

Skrbeti je treba za zadostno količino zalog in virov, potrebnih za oskrbo, v primeru možnosti pomanjkljive oskrbe je treba spodbujati raziskave.

NARAVA

Med ukrepe štejemo predvsem:

- zmanjšanje lokacij v območjih Natura 2000,
- sanacija degradiranih površin tako, da ne uniči habitatov in vrst oziroma da spodbuja njihovo ponovno vzpostavitev.

DRUŽBA – KULTURNA DEDIŠČINA

Med ukrepe prištevamo:

- vzdrževanje zavesti o pomembnosti kulturne dediščine in ustrezno promocijo objektov kulturne dediščine,
- ohranjanje in ustrezno varovanje objektov kulturne dediščine na območjih izkoriščanja.

DRUŽBA – PREBIVALSTVO

Spodbujanje ozaveščenja in vključenosti prek odprtih vrat kamnolomov in rudnikov, primerov dobrih praks ter pomoč in posredovanje pri razreševanju nesporazumov.

DRUŽBA – ZDRAVJE LJUDI

Ukrepi za izboljšanje zdravja ljudi glede na stanje predlaga, ki jih po sprejetih predpisih nato izvaja Inšpekcija za energetiko in rudarstvo.

Smernice so:

- pri izvajanju nadzora v sodelovanju z drugimi inšpekcijskimi službami, organi pregona in institucijami zagotavljati preventivno delovanje z namenom zagotavljanja varstva javnega interesa na področju varnosti in zdravja pri delu ter na področju varstva okolja,
- z ustreznim nadzorom nad izvajanjem tehničnih ukrepov in ukrepov iz varnosti in zdravja pri izvajanju rudarskih del zagotavljati doseženo raven varnosti in zdravja pri delu v rudarstvu,
- z zdravstvenim inšpektoratom, Upravo RS za jedrsko varnost, tržnim inšpektoratom in Inšpektoratom Republike Slovenije za delo se bo nadaljevalo sodelovanje pri nadzoru nad ionizirajočimi sevanji in trgov (stroji, protieksplzijska zaščita, osebna varovalna oprema) v rudarstvu,
- ohranjati in dvigovati strokovno raven delovanja posameznih inšpektorjev za izpolnjevanje navedenih ciljev in v cilju javnega delovanja (obveščanje javnosti) ter drugih upravnih delavcev, ki delajo na tem področju.

DRUŽBA – DOSTOP DO NARAVNIH VIROV

Potrebno je stalno ozaveščanje širše javnosti, lokalnih skupnosti in drugih deležnikov zaradi pomembnosti dostopa do naravnih virov po načelih trajnostnega razvoja na vseh ravneh, predvsem pa v okviru ministrstva, pristojnega za rudarstvo, inšpekcije za energetiko in rudarstvo ter rudarske javne službe.

PRILOGA 5: Analiza plačil z vidika višine koncesnin za navedeno leto

Razpredelnica 1: vplačila v letu 2013

				Za leto	2013	Vsota		delež konces	delež vplačil
0	100	>=0	<100	24		795,46	0	14,63 %	0,09 %
100	500	>=100	<500	28		6.999,04	795,46	17,07 %	0,79 %
500	1.000	>=500	<1000	21		15.300,55	7.794,50	12,80 %	1,72 %
1.000	2.000	>=1000	<2000	18		24.733,45	23.095,05	10,98 %	2,78 %
2.000	3.000	>=2000	<3000	11		26.904,26	47.828,50	6,71 %	3,02 %
3.000	4.000	>=3000	<4000	11		38.536,10	74.732,76	6,71 %	4,33 %
4.000	5.000	>=4000	<5000	9		40.272,18	113.268,86	5,49 %	4,52 %
5.000	6.000	>=5000	<6000	3		16.362,62	153.541,04	1,83 %	1,84 %
6.000	7.000	>=6000	<7000	8		50.997,53	169.903,66	4,88 %	5,72 %
7.000	8.000	>=7000	<8000	2		14.439,56	220.901,19	1,22 %	1,62 %
8.000	9.000	>=8000	<9000	1		8.106,57	235.340,75	0,61 %	0,91 %
9.000	10.000	>=9000	<10000	2		19.499,42	243.447,32	1,22 %	2,19 %
10.000	15.000	>=10000	<15000	13		160.637,71	262.946,74	7,93 %	18,03 %
15.000	20.000	>=15000	<20000	2		37.170,72	423.584,45	1,22 %	4,17 %
20.000	30.000	>=20000	<30000	5		121.934,33	460.755,17	3,05 %	13,69 %
30.000	40.000	>=30000	<40000	3		114.875,72	582.689,50	1,83 %	12,89 %
40.000	50.000	>=40000	<50000	2		93.264,28	697.565,22	1,22 %	10,47 %
50.000	60.000	>=50000	<60000	0		0,00	790.829,50	0,00 %	0,00 %
60.000	70.000	>=60000	<70000	0		0,00	790.829,50	0,00 %	0,00 %
70.000	80.000	>=70000	<80000	0		0,00	790.829,50	0,00 %	0,00 %
80.000	90.000	>=80000	<90000	0		0,00	790.829,50	0,00 %	0,00 %
90.000		>=90000	<999999999	1		100.088,72	790.829,50	0,61 %	11,23 %
				164		890.918,22		100,00 %	100,00 %

Razpredelnica 2: vplačila v letu 2014

				Za leto	2014	Vsota		delež konces	delež vplačil
0	100	>=0	<100	34		1.273,97	0	14,47 %	0,09 %
100	500	>=100	<500	40		11.183,79	1.273,97	17,02 %	0,81 %
500	1.000	>=500	<1000	22		16.253,25	12.457,76	9,36 %	1,17 %
1.000	2.000	>=1000	<2000	21		32.583,32	28.711,01	8,94 %	2,35 %
2.000	3.000	>=2000	<3000	20		46.682,84	61.294,33	8,51 %	3,37 %
3.000	4.000	>=3000	<4000	11		38.531,95	107.977,17	4,68 %	2,78 %
4.000	5.000	>=4000	<5000	13		58.644,22	146.509,12	5,53 %	4,23 %
5.000	6.000	>=5000	<6000	9		47.927,21	205.153,34	3,83 %	3,46 %
6.000	7.000	>=6000	<7000	10		63.337,31	253.080,55	4,26 %	4,57 %
7.000	8.000	>=7000	<8000	2		14.721,15	316.417,86	0,85 %	1,06 %
8.000	9.000	>=8000	<9000	4		33.873,13	331.139,01	1,70 %	2,44 %
9.000	10.000	>=9000	<10000	7		66.665,05	365.012,14	2,98 %	4,81 %
10.000	15.000	>=10000	<15000	18		211.595,26	431.677,19	7,66 %	15,25 %
15.000	20.000	>=15000	<20000	5		82.876,38	643.272,45	2,13 %	5,97 %
20.000	30.000	>=20000	<30000	9		216.215,14	726.148,83	3,83 %	15,59 %
30.000	40.000	>=30000	<40000	6		195.858,47	942.363,97	2,55 %	14,12 %
40.000	50.000	>=40000	<50000	1		46.979,81	1.138.222,44	0,43 %	3,39 %
50.000	60.000	>=50000	<60000	2		103.253,53	1.185.202,25	0,85 %	7,44 %
60.000	70.000	>=60000	<70000	0		0,00	1.288.455,78	0,00 %	0,00 %
70.000	80.000	>=70000	<80000	0		0,00	1.288.455,78	0,00 %	0,00 %
80.000	90.000	>=80000	<90000	0		0,00	1.288.455,78	0,00 %	0,00 %
90.000		>=90000	<999999999	1		98.713,86	1.288.455,78	0,43 %	7,12 %
				235		1.387.169,64		100,00 %	100,00 %

Razpredelnica 3: vplačila v letu 2016

vplačilo	število	vsota	delež koncesionarjev	delež vplačil
0	35		16,20	
do 100	27	1.032,75	12,50	0,08
od 100 do 500 EUR	31	8.680,20	14,35	0,65
od 500 do 1.000 EUR	17	12.759,05	7,87	0,95
od 1.000 do 2.000 EUR	22	31.761,27	10,19	2,38
od 2.000 do 3.000 EUR	9	23.027,56	4,17	1,72
od 3.000 do 4.000 EUR	9	31.924,91	4,17	2,39
od 4.000 do 5.000 EUR	7	32.241,15	3,24	2,41
od 5.000 do 6.000 EUR	6	33.245,09	2,78	2,49
od 6.000 do 7.000 EUR	3	19.394,94	1,39	1,45
od 7.000 do 8.000 EUR	0		0,00	0,00
od 8.000 do 9.000 EUR	3	25.517,30	1,39	1,91
od 9.000 do 10.000 EUR	3	28.183,24	1,39	2,11
od 10.000 do 15.000 EUR	17	209.978,01	7,87	15,71
od 15.000 do 20.000 EUR	7	123.470,18	3,24	9,24
od 20.000 do 30.000 EUR	9	216.562,40	4,17	16,21
od 30.000 do 40.000 EUR	4	130.358,12	1,85	9,76
od 40.000 do 50.000 EUR	3	138.183,26	1,39	10,34
od 50.000 do 60.000 EUR	1	50.456,05	0,46	3,78
od 60.000 do 70.000 EUR	1	62.771,73	0,46	4,70
od 70.000 do 80.000 EUR	1	71.084,22	0,46	5,32
od 80.000 do 90.000 EUR	1	85.595,66	0,46	6,41
	216	1.336.227,09		